

ОБЩИНСКИ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ (2014-2020)

„Юнайт Консултинг” ЕООД
Юли 2014 г.

Този документ е създаден в рамките на Проект 13 - 13 - 59 / 11.12.2013 г. „Подобряване процеса на прилагане на политики и подготовка за разработване на стратегически документи на община Берковица”. Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

СЪДЪРЖАНИЕ

Използвани съкращения	4
I. УВОД	7
II. АНАЛИЗ НА ИКОНОМИЧЕСКОТО И СОЦИАЛНОТО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНАТА	9
1. Общ профил на община Берковица	9
1.1. Местоположение	10
1.2. Селищна структура	11
1.3. Свързаност и достъпност	11
1.4. Природни ресурси	12
1.5. Структура на собствеността	14
1.6. Културно-историческо наследство	15
1.7. Икономика	15
2. Анализ и оценка на човешките ресурси	16
2.1. Обща характеристика	16
2.2. Естествено движение на населението	17
2.3. Възрастова структура	19
2.4. Механично движение на населението	22
2.5. Гъстота на населението	23
2.6. Етнически състав на населението	23
3. Пазар на труда	27
3.1. Заети лица и коефициент на заетост	27
3.2. Средна работна заплата	31
3.3. Безработни лица	33
4. Общинска икономика – състояние и тенденции	36
4.1. Роля и място на община Берковица в областния икономически комплекс	36
4.2. Оценка на икономическата активност	38
4.3. Структурни промени в икономическото развитие	41
4.4. Развитие на селското и горското стопанство	44
4.5. Развитие на индустрията	47
4.6. Отраслова структура	48
4.7. Развитие на туризъм	50
4.8. Търговия и услуги	57
5. Социална инфраструктура	57
5.1. Образование и инфраструктура на образователната система	57
5.2. Здравеопазване и инфраструктура на здравеопазването	60
5.3. Социално подпомагане	62
5.4. Култура и спорт и инфраструктура на културата и спорта	63
6. Инфраструктурно развитие, свързаност и достъпност на територията	64
6.1. Транспортна инфраструктура	64
6.2. Водностопанска инфраструктура	69
6.3. Енергийна инфраструктура	70
6.4. Телекомуникации	72
6.5. Селищна мрежа и планова осигуреност	73
7. Екологично състояние и рискове	74
8. Административен капацитет	78
9. SWOT – анализ	84

III. СТРАТЕГИЧЕСКА РАМКА НА ОБЩИНСКИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА БЕРКОВИЦА.....	88
1. Основни принципи за разработване на ОПР Берковица (2014-2020).....	88
2. Стратегически контекст на ОПР.....	89
3. Визия, цели и приоритети за развитие на община Берковица за периода 2014-2020г.....	94
IV. ИНДИКАТИВНА ФИНАНСОВА ТАБЛИЦА.....	118
V. СИСТЕМА ЗА НАБЛЮДЕНИЕ, АНАЛИЗ И ОЦЕНКА НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ОПР.....	123
1. Предназначение, задачи и участници в системата.....	123
2. Индикатори за наблюдение и оценка на ОПР.....	126
VI. ОПИСАНИЕ НА НЕОБХОДИМИТЕ ДЕЙСТВИЯ ЗА ПРИЛАГАНЕ ПРИНЦИПА НА ПАРТНЬОРСТВО И ОСИГУРЯВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ПУБЛИЧНОСТ.....	131
Приложение 1: Програма за реализация на ОПР на община Берковица -2014-2020	
Г.	132

ИЗПОЛЗВАНИ СЪКРАЩЕНИЯ

АПИ -	Агенция „Пътна инфраструктура”
БВП -	Брутен вътрешен продукт
БДЖ -	Български държавни железници
БДДР –	Басейнова дирекция за управление на водите
ВЕИ -	Възобновяеми енергийни източници
ДДМУИ -	Социален дом за деца и младежи с умствена изостаналост
ДГФ -	Държавен горски фонд
ДМА -	Дълготрайни материални активи
ДСХ -	Дом за стари хора
ТП ДГС -	Териториално поделение „Държавно горско стопанство”
ЕИП -	Европейско икономическо пространство
ЕКАТТЕ -	Единният класификатор на административно-териториалните и териториалните единици
ЕФМДР -	Европейски фонд за морско дело и рибарство
ЕС -	Европейски съюз
ЗМ -	Защитена местност
ЗРР -	Закон за регионалното развитие
ЗСПЗЗ -	Закон за собствеността и ползването на земеделските земи
ЗВСГЗГФ -	Закон за възстановяване на собствеността върху горите и земите от горския фонд
ЗУО –	Закон за управление на отпадъците
ИАГ –	Изпълнителна агенция по горите
ИПГВР -	Интегриран план за градско възстановяване и развитие на град Берковица
ЛПГ -	Лесотехническа професионална гимназия
МБАЛ -	Многопрофилна болница за активно лечение
МИГ –	Местна инициативна група
МИП -	Министерство на инвестиционното проектиране
МОСВ -	Министерство на околната среда и водите
МРРБ -	Министерство на регионалното развитие на Р България

МСП -	Малки и средни предприятия
НЗОК -	Национална здравноосигурителна каса
НСИ -	Национален статистически институт
НСОРБ -	Национално сдружение на общините в Р България
НЦЗИ -	Национален център по здравна информация
НСРР -	Национална стратегия за регионално развитие
НЧ -	Народно читалище
ОСР -	Областна стратегия за развитие
ОПАК -	Оперативна програма „Административен капацитет“ на България за периода 2007-2013 г.
ОПНОИР -	Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“
ОПОС -	Оперативна програма „Околна среда“
ОПР -	Общински план за развитие
ОПРР -	Оперативна програма „Региони в растеж“
ОПЧРЧ -	Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“
ОПДУ -	Оперативна програма „Добро управление“
ОУ -	Общообразователно училище
ОУП -	Общ устройствен план
ПЗ -	Природна забележителност
ППЗРР -	Правилник за прилагане на Закона за регионално развитие
ПРСР -	Програма за развитие на селските райони
ПСОВ -	Пречиствателна станция за отпадни води
ПС -	Помпена станция
ПСПВ -	Пречиствателна станция за питейни води
ПУРР -	Програма за устойчиво развитие на регионите
ПУП -	Подробен устройствен план
РИОСВ -	Регионална инспекция по околната среда и водите
РПР -	Регионален план за развитие
СОЗ -	Санитарно-охранителна зона
СОП -	Специални образователни потребности
СОУ -	Средно образователно училище
СЦРП -	Северен централен район за планиране

СУЩ -	Социален учебно-професионален център
ТБО -	Твърди битови отпадъци
ТГС -	Програма „Трансгранично сътрудничество България-Сърбия“
ТГС -	Програма „Трансгранично сътрудничество България-Румъния“
ТСБ -	Териториално статистическо бюро
УО -	Управляващ орган
УОГС -	Учебно-опитно горско стопанство
ФЕЦ -	Фотоелектрическа централа
ЦДГ -	Целодневна детска градина
ЦОП -	Център за обществена подкрепа
SWOT -	Анализ на вътрешните и външните фактори на средата

I. Увод

Общинският план за развитие е един от базисните документи за стратегическо планиране и програмиране на регионалното развитие в България, регламентирани със Закона за регионалното развитие и Правилника за неговото прилагане. Съгласно чл. 13, ал. 1 от ЗРР, Общинският план за развитие определя средносрочните цели и приоритети за развитието на общината в съответствие с Областната стратегия за развитие.

Общинският план за развитие на община Берковица е документ за стратегическо планиране, който определя средносрочните цели и приоритети за устойчиво развитие на територията на общината. Като планов документ от последно йерархично ниво, Общинския план за развитие осъществява връзката между стратегическите планови документи на национално, регионално и областно ниво - Национална стратегия за регионално развитие, Регионален план за развитие на Северозападен район за планиране, Областната стратегия за развитие на Област Монтана.

Обхватът на разработката включва цялата територия на община Берковица. Съдържанието на Общинския план за развитие на община Берковица е съобразено с изискванията на чл. 13, ал. 2 на ЗРР и тези на Методическите указания на МРРБ за разработване на Национална стратегия за регионално развитие на Република България (2012–2022 г.), Регионалните планове за развитие на районите от ниво 2 (2014–2020 г.), Областните стратегии за развитие (2014–2020 г.) и общинските планове и програми.

Използваният подход, методите и принципите при разработването на общинския план за развитие гарантират в значителна степен, че стратегическият документ е в съответствие с нормативните изисквания в областта на регионалното развитие, както и с определените национални и регионални цели и приоритети на развитието в България.

Съответствието на общинския план за развитие с изискванията, залежали в стратегическите насоки и законодателството на ЕС в областта на регионалната политика, се отнася до това, в каква степен плановият документ, разработен и прилаган на местно ниво, отразява общия европейски контекст на политиката за балансирано и устойчиво развитие на регионите и местните общности в ЕС.

Стратегическите цели на тази политика са насочени към намаляване на икономическите, социалните и териториалните неравновесия и подобряване на жизнения стандарт. Освен по отношение хармонизацията на целите и приоритетите в контекста на регионалната политика на ЕС, съответствие е търсено и по отношение на методите за управление, наблюдение и оценка в процеса на разработване и изпълнение на общинския план за развитие.

Планът има характер на отворен документ, който може да се развива и актуализира в съответствие с промените на факторите във вътрешната и външната среда. Разглеждането му като отворен документ ще позволи изменението му при спазване на принципа на резултатно ориентиране на процесите по реализацията му.

Общинският план за развитие като стратегически документ обвързва сравнителните предимства и потенциал за развитие на местно ниво с ясно дефинирана визия, цели и приоритети за постигане на стратегически цели, свързани общо от стремежа към по-висок жизнен стандарт на хората в общината и устойчиво и интегрирано развитие.

При подготовката на Общинския план за развитие на Община Берковица са отчетени принципите на партньорството, равните възможности и устойчивото развитие като са осъществени необходимите проучвания и анализи, срещи и фокус групи за допълване на необходимата информация за изготвяне на новия стратегически документ.

Документът съдържа анализ на икономическото и социално развитие на общината, включително SWOT анализ на вътрешните и външните фактори на средата, на базата на които са изведени основните направления на общинската политика за развитие за периода 2014-2020 г. Дефинирана е визията за развитие на община Берковица до 2020 г., набелязани са стратегическите цели и приоритетни области, както и специфичните цели и мерки за постигане на заложените приоритети. Разработена е индикативна финансова рамка, която отчита възможностите на собствения финансов принос от общинския бюджет, държавния бюджет, финансиране със средства от фондовете на ЕС за периода 2014-2020 г., както и привличане на частни инвестиции. Документът включва и дейности за мониторинг, оценка и контрол, публичност и прозрачност при изпълнението на предвидените мерки. Разработена е система от индикатори за наблюдение, мониторинг и оценка на плана.

Времеви хоризонт

Заложените в плана приоритети обхващат 7-годишният период от 2014 до 2020 г. Периодът на изпълнение на Плана съвпада с новия програмен период в Европейския съюз (2014-2020 г.) и с редица стратегически документи на национално ниво, като Споразумение за партньорство на Република България и основаващите се на него оперативни програми.

Цели на разработката

В контекста на съвременните тенденции на социално-икономическо развитие, свързани с пазарното стопанство, в рамките на периода на действие на плана следва да се реализират два основни елемента:

- 1. оползотворяването на наличните ресурси и полагането на усилия за подобряване на цялостната обстановка в общината за осигуряване на добро качество на живота;**
- 2. създаване на условия за запазване и стимулиране на съществуващия бизнес и намиране на нови инвеститори в общината за създаване на нови работни места и стимулиране на икономическата дейност.**

Комбинацията на тези два елемента ще създаде здравословна и добре балансирана социално - икономическа среда в общината.

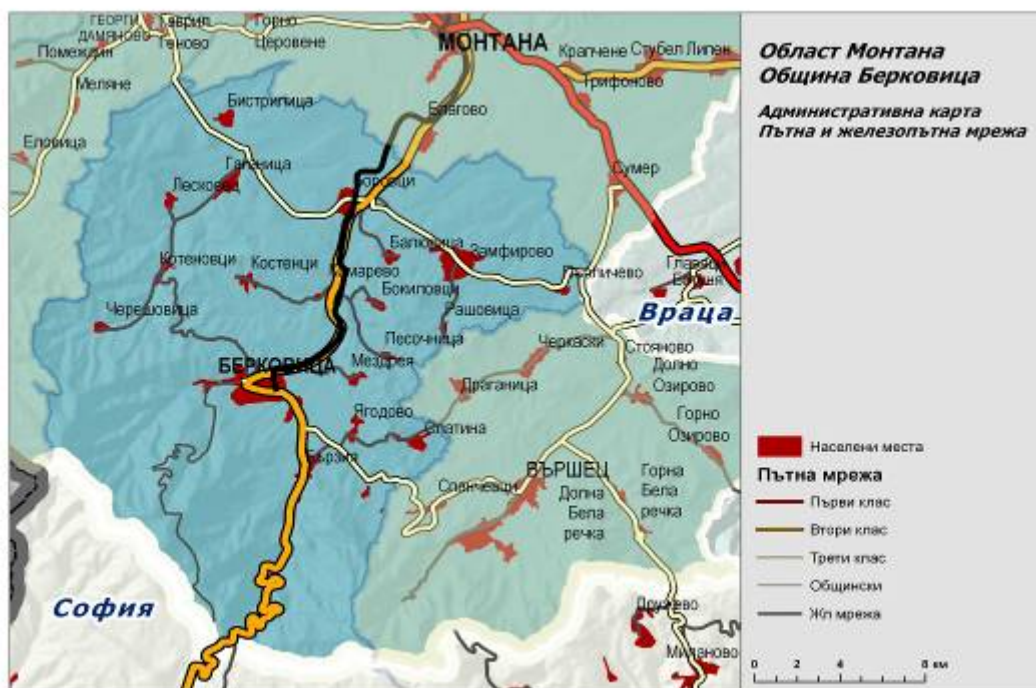

II. Анализ на икономическото и социалното развитие на общината

1. ОБЩ ПРОФИЛ НА ОБЩИНА БЕРКОВИЦА

1.1. Местоположение

Община Берковица е разположена в южната част на област Монтана, в планинската и полупланинската част на Западна Стара планина. Най-ниската надморска точка е 250 м. в с. Боровци, а най-високата - връх Ком с 2016 м. Общината е в район, разположен и граничещ с път от национално и с транс-национално значение (**II-81 Лом -Монтана –София**). Съседни общини са Вършец, Георги Дамяново и Монтана. На юг има обща граница с община Годеч от Софийска област. Общината е в район, разположен и граничещ с път от национално и с транс-национално значение.

Територията на община Берковица обхваща 465.043 кв.км (12.8% от територията на областта и 2.4% от територията на района). Тя е втората по територия община рамките на област Монтана.

Населението на община Берковица наброява 18205 души¹ (2012 г.), или 12.6% от населението на област Монтана и 2.2% от това на Северозападния район (СЗР).

¹ Данни на НСИ

Таблица 1. Основни показатели, характеризиращи община Берковица (НСИ)

Показател	2007 г.			2012 г.		
	Община Берковица	Дял от:		Община Берковица	Дял от:	
		Област Монтана (%)	СЗР (%)		Област Монтана (%)	СЗР (%)
Брой населени места	20	15.4	3.1	20	15.4	3.1
Брой градове	1	12.5	2.2	1	12.5	2.2
Население (бр.), в т.ч.	20277	12.6	2.2	18205	12.6	2.2
Градско население (брой - %)	14189 - 70.0%	14.1	2.5	13156 - 72.3%	14.1	2.4
Селско население (брой - %)	6088 - 30.0%	10.1	1.7	5049 - 27.7%	9.9	1.7
Коефициент на възрастова зависимост	55.8	55.3	52.2	63.0	61.0	55.8
Обработваема земя на човек (дка/човек)	7.2	13.1	11.7	7.6	13.8	12.3
Заети лица (бр.)	3470	13.1	1.0	3361	11.7	0.9
Отн. дял на произведената продукция в селското, горското и рибното стопанство (%)	1.1	5.0		4.5	13.1	
Отн. дял на произведената продукция в индустрията (%)	82.6	78.0		64.3	67.4	
Отн. дял на произведената продукция в услугите (%)	16.3	17.0		31.2	19.5	
Произведена продукция на човек от населението (лв.)	3414	0.4		3448	0.4	
Равнище на безработица (%)	16.38	14.71	11.73	16.41	15.39	13.12
Коефициент на икономическа активност	44.3	45.8	46.4	45.6	46.2	45.0

Източник: НСИ

1.2. Селищна структура

В селищната мрежа към 2010 г. са включени 20 населени места. От тях само едно селище е град – общинския център гр. Берковица, а останалите са села (с. Балювица, с. Бистрилица, с. Бокиловци, с. Боровци, с. Бързия, с. Гаганица, с. Замфирово, с. Комарево, с. Костенци, с. Котеновци, с. Лесковец, с. Мездрея, с. Песочница, с. Пърличево, с. Рашовица, с. Слатина, с. Цветкова бара, с. Черешовица, с. Ягодово). Преобладават много малките села (с население до 200 д.) – 13 бр. и малките (от 201 до 500 д.) – 3 села, от 501 до 1000 д. - 1 с население над 1000 д. – 3 населени места (вкл. гр. Берковица). Липсва категорията "големи села". Средните села Бързия и Замфирово са в долната граница на категорията и сравнително близко до центъра. Около 50% от територията на общината е заета от

селища с нищожен демографски потенциал. Там се наблюдава подчертана тенденция към депопулация.

Селищата формират неравномерна мрежа в територията на общината, която има сериозни релефни бариери – полупланинска част на север и високи планини на юг. Естествено ненаселена е планинската ивица по южната граница на общината. Средната селищна гъстота е по-ниска от тази за страната /около 1 селище на 20 км²/. Средното отстояние между населените места е значително - 5 км, което затруднява придвижването, формирането и функционирането на единна жизнена териториално-селищна общност.

По отношение на действащата функционална категоризация на населените места в Р. България от 3 група (тип) е гр. Берковица, от 5 тип са селата Бързия и Замфирово, а от 7 и 8 тип- останалите населени места. С административен статут “кметство” към 2010 г. са 8 населени места.

Демографската структура определя и местното самоуправление – 3 села са със статут на кметства и останалите с кметски наместничества.

В град Берковица е съсредоточено 72,5% от населението на общината. Освен функционален, град Берковица е и пространствен център от ниво 4 съгласно Националната концепция за пространствено развитие и местните функции на града следва да укрепват.

Икономическият облик на селата е селскостопански. Преобладава производство върху лична и арендувана земя, както и това в дребни стопанства за лична консумация. Като цяло, в селата липсват възможности за трудова заетост, осигуряваща жизнена кариера на млади хора. Промислените и обслужващите функции са съсредоточени изключително в гр. Берковица.

Структурата на първичните социални услуги е в зависимост на категорията на селищата и възрастовия профил на населението им. Само в 2 села има все още функциониращи общински училища. В останалите села няма училища и децата трябва да посещават училищата в съседни села или в Берковица. В повечето села няма лекарски практики. Центърът компенсира с пълен набор от добре развити услуги на селищно и общинско ниво.

По степен на благоустроеност селата имат сходни характеристики - всички са електрифицирани и водоснабдени и разполагат със значителни зелени площи. Сравнима е и благоустроеността на уличната мрежа – няма канализация и някога изградената с трайна настилка улична мрежа, сега е повсеместно в лошо състояние.

1.3. Свързаност и достъпност

През община Берковица преминава най-краткият път от Северозападна към Югозападна България, както и от Западна Европа към Южна България и Близкия изток през прохода Петрохан. Транспортната мрежа на община Берковица включва:

- II клас път с дължина 40 км от главен път II-81. Осигурява връзката на общината със София – 87 км и с областния център Монтана – 23 км. Чрез него се осъществява и връзката с международен път Е-79.

- III клас път с дължина 51 км, осигуряващ връзката със съседните общини – Вършец и Георги Дамяново.
- IV път с дължина 123 км, осигуряващ връзката на селищата с общинския център, от които 79.5 км са с трайна настилка, а останалите пътища са в проект (земни пътища).

По отношение на вътрешната свързаност на общината, тангиращите села до пътища втори и трети клас от пътната мрежа са безпроблемни, докато връзките между селата южно по склоновете на Стара планина са силно възпрепятствани от лошо състояние на пътищата или липсата на такива. Не е признат републиканският статут на пътя Ягодово – Черкаски – Сопово.

В гр. Берковица има отклонение на железопътната линия Мездра – Видин /Лом с дължина около 25 км.

1.4. Природни ресурси

Релефът на община Берковица е разнообразен – котловинен, хълмист и планински. В границите на общината попадат части от Предбалкана и Стара планина (Берковска планина), както и Берковската котловина.

Геологията на общината е разнородна. Отдолу се откроява кристален строеж, покрит с по-млади наслаги. Хидроложките условия са представени от реките: Бързия, Берковска и Златица. Подпочвените води са “пукнатинни подземни води” с наличие на карстови подземни води, които са разположени по линията Берковица – Чипровци.

Полезни изкопаеми. Територията на общината е бедна на рудни и нерудни полезни изкопаеми. Има разкрити и експлоатирани находища на нерудни минерални суровини. Такива са находищата на качествени мрамори, които са с голямо промишлено значение - кариери “Беговица” и “Горундере” в Берковска планина. Минерални извори има в с. Бързия.

Климатът в общината е умерено-континентален. Минералните води, липсата на сухи летни и сурови зимни ветрове, меката и слънчева зима и прохладното лято са благоприятни предпоставки за пълноценен отдих и развитие на здравен туризъм.

Води. През общината протича реките Берковска, Златица и Бързия. Водите на р. Бързия се използват за електродобив (каскада “Петрохан” – ВЕЦ “Бързия”, ВЕЦ “Петрохан” и ВЕЦ “Клисура”) и за напояване. Част от хидроенергийния потенциал на р. Бързия не е напълно оползотворен и може да бъде обект на инвестиционен интерес. Минерални извори има в с. Бързия.

Почвеното разнообразие е представено от сиви горски, алувиални, планинско-ливадни и др. почви.

Горската дървесна растителност е от букови, дъбови, кестенови, бялборови и др. гори.

Територии подходящи за добив на ВЕИ. Определянето на територии в границите на общината, подходящи за добив на възобновяема енергия се влияе от характера

на релефа (изложение), слънчевото греене, наличието на свободен капацитет на водните ресурси и подходящ пад (наклони) на речните корита.

Със скорост на вятъра над 4 м/сек (средногодишно) са високите части от Старопланинското било, попадащи в обхвата на общината. Това е едно от условията високите части на Берковска планина да се очертаят като подходящи за допълнителни проучвания за изграждане на ветроенергийни паркове. По отношение на годишното сумарно слънчево греене, община Берковица попада в ареала с 1450-1500 kWh/m², което дава възможност да се определят територии, подходящи за изграждане на соларни паркове. Такива са южните склонове на Предбалкана, които са включени в обхвата на общината.

Разпределението на поземлените ресурси по видове територии според предназначението им е представено на *фиг.1*.

Земеделските територии заемат 214 302 дка, или 46.08% от територията на общината. *Обработваемата земя в земеделските територии е с обща площ 139 632 дка. На човек от населението обработваемата земя е 7.6 дка, което е малко от стойностите на показателя за областта (13.8 дка/човек) и СЗР (12.3 дка/човек), но над средното за страната (6.6 дка/човек).* Обработваемата земя включва площта на нивите с относителен дял 56.0%, трайните насаждения – 6.4%, естествени ливади – 37.6% и разсадници – 0.01%.

Мерите и пасищата заемат площ от 62 494 дка.

Горските територии заемат най-голяма част от територията на общината - 215 402 дка, или 46.32%. От площта на горския фонд на общината 202 101 дка са широколистни гори.

Населените места и другите урбанизирани територии са с обща площ 22 397 дка (4.82% от общата площ на общината). Голям е делът на застроените терени извън селищните територии.

Площта на **териториите за добив на полезни изкопаеми и депа за отпадъци** е най-малка – 168 дка или 0,04%, като кариерите заемат 96 дка, депата за промишлени отпадъци – 39 дка и депата за битови отпадъци – 33 дка.

Територията на водните течения и водните площи заема 10 411 дка (2.24%).

Останалата част от територията на общината се заема от **територии за транспорт и инфраструктура** с обща площ 2363 дка (0.51%).

Фиг. 1 Видове територии според предназначението им

1.5. Структура на собствеността

Вследствие на възстановяването на собствеността върху земеделските земи в изпълнение на Закона за собствеността и ползването на земеделските земи (ЗСПЗЗ), и на възстановяване на собствеността по Закона за възстановяване на собствеността върху горите и земите от горския фонд (ЗВСГЗГФ) на територията на общината са установени следните видове собственост (фиг. 2).

Близо половината от територията на общината (49.8%) според собствеността е държавна, поради високият дял на горските територии. Частна собственост е над 1/5 (22.8%) от територията, а общинска – 4.5%. Най-малък е дялът на територията на религиозните организации – 0.1%².

Една от възможностите за провеждане на целенасочена политика от общината е използването на общинските земи.

Община Берковица е класифицирана и попада към 231-те общини в страната, които са обхванати в Програмата за развитие на селските райони³ (2007-2013 г.).

² НСИ, Баланс на територията на Република България към 31.12.2000 г. по вид територии

³ Националната дефиниция определя като селски райони общините, в които няма населено място с население над 30 хил. души.

Фигура 2. Разпределение на територията по вид собственост

В зависимост от характера и предназначението им към отделните видове територии се прилагат различни правила и нормативи, които определят техния режим на устройство. Същевременно те имат за цел да осигурят ефективното използване на териториите и поддържането на природното равновесие.

1.6. Културно-историческо наследство

Берковица е основана по време на траките, датирано от 3000 г. преди н.е. През 29 в. преди н. е. Берковица е включена в Римската империя. Разкопките показват значително развитие през времето на Първата и Втората българска държава. От 1491 г. Берковица е център на вилает, кааза /околия/. Съществуват значителни паметници от времето на Възрождението. Наличните паметници са с местно и национално значение, и в една или друга степен представляват интерес за посетителите на община Берковица.

1.7. Икономика

Икономиката в община Берковица продължава традициите да се съчетава с природните дадености, и създадените умения на работната сила в отделните сфери на стопанския живот. Чистата природа дава възможности за екологично земеделие и животновъдство. Общината има всички условия да продължи да е водеща в производството на ягоди, малини, кестени, лешници, касис, къпини, арония и невероятен по качество пчелен мед. Горите могат да подпомогнат не само почивното дело, балнеолечението и ловния туризъм. Те са източник за дървообработването и мебелното производство, достигнали високо ниво в последния век. Бижутерията, сребърен филигран, кована и лята мед има вековни традиции. Цветният мрамор в Берковския балкан /втори по обем залежи, след Пиринския край/ дава друго традиционно направление в местната икономика. Промисленото развитие на общината е в областта на машиностроенето, различни направления в областта на строителната индустрия, пластмасова, алуминиева и дървена дограма.

Основни направления в развитието на селското стопанство са: животновъдството, трайните насаждения и по-специално отглеждане на ягоди и малини, алтернативно земеделие. Животновъдството се развива в направление овцевъдство и говедовъдство. Наблюдава се тенденция на увеличаване на площите с малини и ягоди. Увеличават се масивите от лозя, вишни, създават се нови такива.

Производството в Берковица и общината е природосъобразно, за да се изпълни основната цел: Берковица – национален балнеоложки курорт, с възможности за ски – център, културно средище и средище на историческия туризъм на Северозападна България.

2. АНАЛИЗ И ОЦЕНКА НА ЧОВЕШКИЯ РЕСУРС

2.1. Обща характеристика

Община Берковица е на трето място по брой на населението в област Монтана след общини Монтана и Лом. Към 31.12.2013 г. населението на община Берковица по данни от текущата демографска статистика НСИ е 17912 души. От тях 9194 (51.3%) са жени и 8718 души (48.7%) са мъже, или на 100 мъже се падат 105,5 жени.

Таблица 2. Полова структура и динамика на населението в община Берковица, област Монтана и Р България

Териториални единици	Брой население към:				Темп на нарастване, (%)
	2007г.	2009 г.	2011 г.	2013 г.	
Община Берковица					
общ брой	20277	19642	18489	17912	-11,7
мъже	9733	9401	9016	8718	-10,4
жени	10544	10241	9473	9194	-12,8
бр.жени/100 мъже	108.3	108.9	105,1	105,5	
Област Монтана					
общ брой	161161	155899	145948	141596	-12,1
мъже	77870	75158	71682	69462	-10,8
жени	83291	80741	74302	72134	-13,4
бр.жени/100 мъже	107.0	107.4	103,7	103,8	
Р България					
общ брой	7640238	7563710	7327224	7245677	-5,2
мъже	3699689	3659311	3566762	3524945	-4,7
жени	3940549	3904399	3760457	3720732	-5,6
бр.жени/100 мъже	106.5	106.7	105,4	105,6	-11,7

Източник: НСИ. Текуща демографска статистика

За изследвания период 2007-2013 г. се запазва тенденцията на намаление⁴ на населението на общината. Общото намаление е с 2 365 души (виж таблица2). Средногодишно населението на общината намалява с 295 д. Темпът на нарастване на населението на общината е отрицателен, което е характерно и за област Монтана и за страната като цяло. При определяне темпо на нарастване, броят на населението

⁴ Тенденция на намаление на населението на общината се наблюдава от 70-те години на 20 в.

към 2007 г. е възприет за 100%. Така към 2013 г. броят на населението в общината намалява с 11,7% (ръст -11,7%). Този отрицателен ръст е малко по-нисък от средния за област Монтана – 12,1% и около два пъти по-висок от средния за страната – минус 5,2%.

Характерно е, че отрицателният прираст е с по-висок темп при мъжете в сравнение с този при жените, което е обусловено главно от възрастовата структура и по-голямата средна продължителност на живота за жените.

Запазва се тенденцията на урбанизация - в град Берковица към 2013 г. живеят 12 990 души, или 72.5%, а в селата – 4 922 души, или 27.5% от населението на общината.

Агломерирани на селищата по брой на населението. Броят на населението по населени места е един от важните критерии за демографската им жизненост. Данните за агломерирането на населените места по брой на населението, показват, че преобладават много малките села. Тенденцията е да нараства броят на най-малолюдните села с население до 100 д. и от 100 до 200 д. През 2013 г. в групата села с население до 100 човека попадат 9 села от общината, при 7 села в тази група през 2007 г. Намалява броят на селата в групите с население от 100 до 200 д. е от 200 до 500 д. През 2013 г. в групата села с население от 100 до 200 д. попадат общо 4 села (при 5 села през 2007 г.). Броят на селата с население от 500 до 1000 д. и от 1000 до 2000 д. се запазва непроменен. От общо 20 населени места в общината с население под 200 д. са 15 села. Подобно подреждане на населените места по броя на населението е индикатор, че в преобладаващата част от селата, поради малкия брой на населението е трудно да се организира на място развитието на публични социални дейности в сферата на образованието, здравеопазването и др.

В селищната мрежа на общината като по-многолюдни населени места са 3 села. С население над 500 д. към 2013 г. са селата Бързия, Замфирово и Боровци, в които живее 66,6% от селското население на общината.

2.2. Естествено движение на населението

Промените в броя и структурите на населението на общината се определят от неговото естествено развитие и миграционните процеси.

Формираната тенденция на отрицателен естествен прираст продължава и през периода 2007-2013 г. (виж таблица 3).

Раждаемостта е в границите 170-220 родени деца средногодишно като през 2010 г. техният брой е 180, а през 2013 г. - 151. Коефициентът на раждаемост (брой живородени деца на 1000 души от средногодишния брой на населението) от 8.5% през 2007 г. достига най-високата си стойност през 2009 г. – 11.5%, след което намалява на 9.3% през 2010 г., за да стигне 8,4% през 2013 г. Неблагоприятната тенденция на намаляване на раждаемостта се наблюдава и през последните три години от анализирания период 2007-2013 г. В териториален аспект раждаемостта на населението на община Берковица е от най-високите сред общините в област Монтана. Решаващо влияние върху равнището на раждаемостта и характера на възпроизводство на населението оказват размерът на родилните контингенти и тяхната фертилност. Ясно е, че не би могло понастоящем да се очаква, че раждаемостта някога ще се върне на високите нива от миналото. Но е необходима

адекватна и активна национална демографска политика за задържането ѝ на нива, осигуряващи по-добро възпроизводство на населението. Съществено значение за равнището на раждаемостта има заетостта на жените. Според данните от преброяването на населението на страната през 2011 г. с по-голям среден брой деца са икономически неактивните (1.6), отколкото икономически активните жени (1.3 при заетите и 1.4 при безработните). Съществени различия във фертилността на жените се наблюдават и в зависимост от източниците на средства за съществуване. Силно влияние върху фертилността на жените оказва и миграцията.

По населени места в общината, случаи на раждания в анализирания период се наблюдават само в селищата с по-висок брой на населението, в които живеят и лица във фертилна възраст. През 2013 г. такива случаи са регистрирани в гр. Берковица и в 5 от селата на общината – Бързия, Боровци, Замфирово, Мездрея и Слатина. В останалите 14 села раждаемостта е с нулева стойност. С коефициент на раждаемост малко по-висок от средния за общината са гр. Берковица (9,7‰) и с. Боровци (9,2‰).

В **общата смъртност** на населението на общината се наблюдава стабилизиране около едно сравнително високо ниво 19-20‰. През 2010 г. броят на умрелите е 394, а коефициентът на обща смъртност (брой на починали лица на 1000 души от средногодишния брой на населението) е 20,3‰ – сходен с този през предходните години. През 2013 г. броят на умрелите лица (361 д.) също се запазва висок, подобно на предходните години. Коефициентът на смъртност средно за общината е с тенденция на стабилизиране, но с високи стойности. Към 2013 г. коефициентът на смъртност е със стойностите на 2010 г. – 20,2‰. Стойностите на показателя за общината не се различават съществено от тези за областта като цяло и за Северозападния район.

По населени места, за разлика от раждаемостта, случаи на висока смъртност се наблюдават при почти всички населени места. През 2013 г. с висок коефициент на смъртност на селата Бистрилица, Черешовица, Слатина и др. при които стойностите са 6-7 пъти над средните за общината. Причините за това е силното застаряване на населението в тези селища, поради което и смъртността е по-висока.

Детската смъртност като абсолютна величина съставлява общо 12 умрели деца на възраст до 1 година за периода 2007-2013 г. Средната стойност на коефициента на детска смъртност (брой умрели деца на възраст под 1 година на 1000 живородени) за последните 7 години е 11,1‰.

Разликата между ражданията и смъртността формира **естественият прираст** на населението на общината. Той е отрицателна величина през изследвания период, в резултат на което населението непрекъснато намалява. През 2010 г. абсолютният брой на естествения прираст е -214 души, а през 2013 г. – 210 души. Коефициентът на естествен прираст като разлика между броя на живо родените и починалите през годината на 1000 души от средногодишното население за анализирания период 2007-2013 г. е -11,2‰. Характерно е, че всички населени места от общината, в т.ч. и град Берковица са с отрицателно естествено възпроизводство на населението. В 12 от малките села отрицателният естествен прираст се формира от смъртността, тъй като раждаемостта е „нулева“, поради влошената възрастова структура на населението.

Намалението на броя на населението на община Берковица се дължи както на отрицателния естествен прираст (повече починали от родени лица), така също и на миграция (повече изселени отколкото заселени).

За периода 2007-2013г. населението на общината е намаляло с около 1723 души само от отрицателен естествен прираст. Статистическите данни показват, че неблагоприятната тенденция на естественото възпроизводство на населението в общината продължава, което очертава демографското развитие като един от остриите проблеми на общината.

Таблица 3. Естествено движение на населението 2007-2013 г.

Териториални	2007 г.	2008 г.	2009 г.	2010 г.	2013 г.	2007 г.	2008 г.	2009 г.	2010 г.	2013 г.
нива	Брой					На 1000 д. от населението - ‰				
Община Берковица										
Ср.год. население	20426	20106	19789	19449	17912					
Раждаемост	173	180	227	180	151	8.5	9.0	11.5	9.3	8,4
Смъртност	391	415	394	394	361	19.1	20.6	19.9	20.3	20,2
Детска смъртност	1	4	3	1	1	5.8	22.2	13.2	5.6	5,5
Естествен прираст	-218	-235	-167	-214	-210	-10.7	-11.7	-8.4	-11.0	-11,7
Област Монтана										
Ср.год. население	162609	159726	157095	154482	141956					
Раждаемост	1363	1372	1485	1278	1193	8.4	8.6	9.5	8.3	8,4
Смъртност	3259	3106	3126	3166	2878	20.0	19.4	19.9	20.5	20,3
Детска смъртност	24	17	14	11	10	17.6	12.4	9.4	8.6	8,4
Естествен прираст	-1896	-1734	-1641	-1888	-1678	-11.7	-10.9	-10.4	-12.2	-11,8
Р България										
Ср.год. население	7659764	7623395	7585131	7534289	7245677					
Раждаемост	75349	77712	80956	75513	66578	9.8	10.2	10.7	10.0	9,2
Смъртност	113004	110523	108068	110165	104345	14.8	14.5	14.2	14.6	14,4
Детска смъртност	690	668	729	708	489	9.2	8.6	9.0	9.4	7,3
Естествен прираст	-37655	-32811	-27112	-34652	-37767	-4.9	-4.3	-3.6	-4.6	-5,2

Източник: НСИ

В сравнителен план, стойностите на показателите за естественото възпроизводство на населението на община Берковица са съизмерими с тези на област Монтана, но са по-неблагоприятни от средните за страната. Естественият прираст на община Берковица, който за целия анализиран период е отрицателен, след 2009 г. е с по-високи отрицателни стойности. Като цяло той е с два пъти по-високи отрицателни стойности от средните за страната.

2.3. Възрастова структура

Промените във **възрастовата структура** на населението се изразяват в непрекъснато намаляване на броя и относителния дял на лицата на възраст до 15

години и нарастване на дела на лицата над 65-годишна възраст. Докато през 2007 г. относителният дял на младите хора до 15 г. е 13.5%, а този на лицата над 65 години – 22.3%, през 2010 г. тези дялове са съответно 13.3% и 23.3%, а през 2013 г. – съответно 13,5% и 25,2% (виж таблица 14). Процесът на остаряване е по-силно изразен сред малките и много малките села, където повече от половината от населението им е над 65 години. Със стационарен тип възрастова структура към 2013 г. е град Берковица (15.4% население до 15 г. и 19,8% - на 65 и повече години). С нарушена, но не силно деформирана възрастова структура са селата Бързия, Замфирово и Боровци. В редица от по-малките села, делът на населението в над трудоспособна възраст е над 60% - Костенци (74,3%), Лесковац (68,4%), Пърличево (67,1%), Бокиловци (65,4%) и др.

Таблица 4. Възрастова структура на населението 2007-2013 г.

Териториални нива	2007 г.	2009 г.	2010 г.	2013 г.	2007 г.	2009 г.	2010 г.	2013 г.
	Брой				Структура - %			
Община Берковица								
Общо	20277	19642	19256	17912	100.0	100.0	100.0	100,0
0-14 г.	2747	2609	2569	2412	13.5	13.3	13.3	13,5
15-64 г.	13014	12544	12204	10982	64.2	63.9	63.4	61,3
65+	4516	4489	4483	4518	22.3	22.8	23.3	25,2
Област Монтана								
Общо	161161	155899	153066	141956	100.0	100.0	100.0	100,0
0-14 г.	20920	20207	20001	18770	13.0	13.0	13.1	13,2
15-64 г.	103801	100279	98199	87971	64.4	64.3	64.2	62,0
65+	36440	35413	34866	34855	22.6	22.7	22.7	24,8
Р.България								
Общо	7640238	7563710	7504868	7245677	100.0	100.0	100.0	100,0
0-14 г.	1023409	1026200	1032440	996144	13.4	13.6	13.8	13,8
15-64 г.	5293641	5211619	5141057	4831866	69.3	68.9	68.5	66,7
65+	1323188	1325891	1331371	1417667	17.3	17.5	17.7	19,5

Източник: НСИ

Показателите за възрастовата структура на населението на община Берковица са близки по стойност с тези за област Монтана. В сравнение със средните за страната стойности, те са съизмерими по отношение на дела на населението в под трудоспособна възраст и са по-неблагоприятни по отношение на останалите две възрастови групи – в трудоспособна и в над трудоспособна възраст.

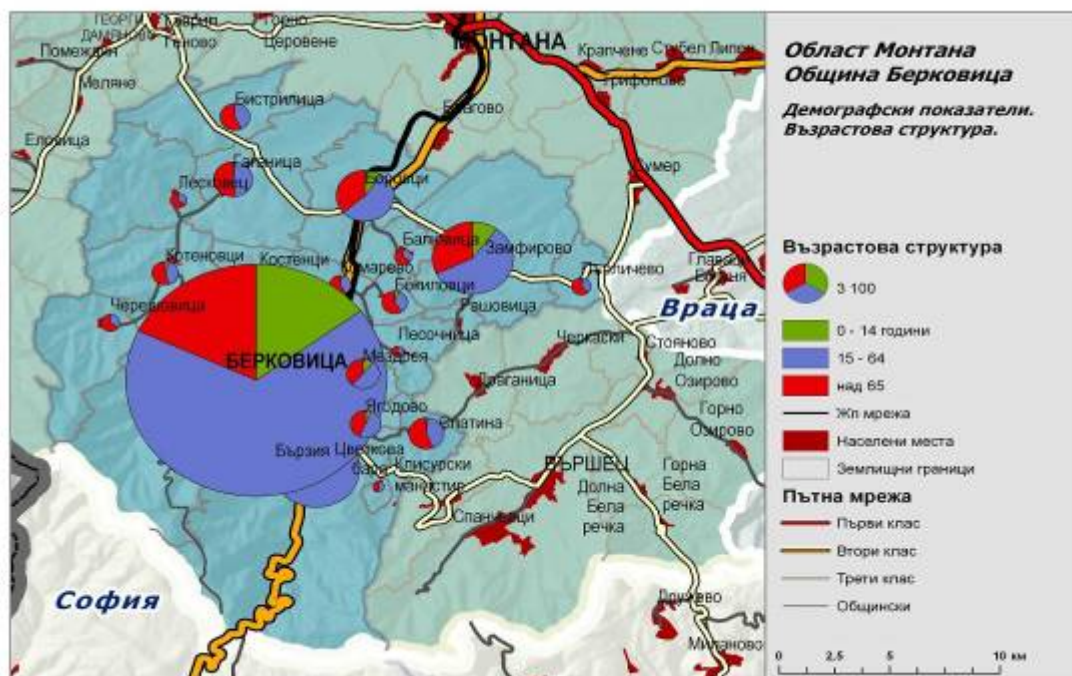
За анализирания период се засилва тенденцията за застаряване на населението, като относителният дял на лицата в над трудоспособна възраст нараства. През 2013 г. той е 25,2% от общия му брой.

Коефициентът на възрастова зависимост показва броят на лицата от населението в "зависимите" възрасти (населението под 15 и на 65 и повече години) на 100 лица от населението в "независимите" възрасти (от 15 до 64 години). За периода се наблюдава нарастване на стойностите на показателя от 55.8% през 2007 г. на 57.8% през 2010 г. и 63,1% през 2013 г. (виж таблица 15), дължащо се предимно на по-високият дял на населението на общината във възрастовата група над 65 години.

Възпроизводството на трудоспособното население се характеризира най-добре чрез **коефициентът на демографско заместване**, който показва съотношението между броя на влизащите в трудоспособна възраст (15–19 г.) и излизащите от трудоспособна възраст (60–64 г.). За община Берковица този коефициент намалява от 90.0 през 2007 г. на 73.4 през 2010 г., като през 2013 г. той е малко по-нисък – 73,0%. Всеки 100 лица, излизащи от трудоспособна възраст, се заместват от 73 млади хора. По-благоприятна е ситуацията в общинския център, където коефициентът на демографско заместване през 2010 г. е 99, а през 2013 г. е 98. В 1/3 от селата коефициентът на демографско заместване е „нулев”. В останалите села той се движи в широк диапазон – от 4 до 60, като най-нисък е в Бистрилица и Котеновци (4), а най-висок в Боровци (60) и Бързия (56).

За сравнение в област Монтана и Северозападен район всеки 100 лица излизащи от трудоспособна възраст се заместват от 66,2-66,9 млади хора. Общо за страната този коефициент е 73.0.

Фигура 3. Демографски показатели за област Монтана

Таблица 5. Коефициенти на възрастова зависимост и демографско заместване 2007-2013 г.

Териториални нива	Коефициент на възрастова зависимост				Коефициент на демографско заместване			
	2007 г.	2009 г.	2010 г.	2013 г.	2007 г.	2009 г.	2010 г.	2013 г.
Общ. Берковица	55.8	56.6	57.8	63,1	90.0	79.8	73.4	73,0
Област Монтана	55.3	55.5	55.9	61,0	89.6	74.6	66.8	66,2
Северозападен район	52.2	52.7	53.4	59,8	87.3	73.9	67.0	66,9
Р България	44.3	45.1	46.0	50,0	98.8	81.7	73.6	73,0

Източник: НСИ

2.4. Механично движение на населението

През 2010 г. 172 души от общината, а през 2013 г. – 83 д. са променили местоживеенето си. Заселените лица през 2013 г. са 239, а изселените – 322 д. Почти една трета от намалението на населението на общината за периода 2007-2013г. се дължи на отрицателния механичен прираст (виж таблица 6).

Таблица 6. Механично движение на населението 2007-2013 г.

Териториални нива	2007 г.	2009г.	2010 г.	2013г.	2007-2013 г.
	Брой				Общ брой
Община Берковица					
Заселени	398	356	381	239	2172
Изселени	477	483	553	322	2911
Механичен прираст	-79	-127	-172	-83	-739

Източник: НСИ

Демографските характеристики на мобилното население според социологическите изследвания показват:

- Възрастова структура: с най-висок относителен дял сред мигриралите са лицата на възраст 20-29 навършени години, а най-малък е относителният дял на лицата на възраст 50-59 навършени години;
- Структура по пол: сред мигрантите на възраст от 30 до 59 години преобладават мъжете, докато жените са с по-висок относителен дял сред по-младите възрастови групи (до 30 години) и сред лицата на 60 и повече навършени години;
- Образователна структура: най-висок е делът на мигриралите лица със средно образование, а най-нисък е този показател за лицата, никога не посещавали училище;
- Структурата на мигриралите лица по семейно положение показва, че по-голям е относителният дял на неженените/неомъжените като делът на неженените мъже сред мигриралите лица е по-висок отколкото на неомъжените жени;

- По отношение на упражняваните професии с най-висок относителен дял сред мигрантите са лицата, заети с „услуги за населението, търговия и охрана” и „специалистите”.

За формиране на потоците на изселените и съответно на заселените лица основно влияние оказват множество социално-икономически фактори, както и условията на живот в отделните населени места.

2.5. Гъстота на населението

През 2010 г. гъстотата на населението на общината е 41.4 души/кв.км – близка до средната за областта и под средната за страната. Като резултат от намаляването на броя на населението, продължило и след 2010 г., показателят за гъстотата му през 2013 г. вече е със стойност 38,5 души/кв.км. Гъстотата на населението се изменя главно в резултат на промените в броя на населението, тъй като територията е константна (с изкл. на териториални промени в границите на общината, каквито не се наблюдават за периода).

Таблица 7. Гъстота на населението 2007-2010 г.

Териториални нива	2007 г.	2008 г.	2009 г.	2010 г.	2013
Община Берковица					
Територия (кв.км)	465.043	465.043	465.043	465.043	465.043
Население (брой)	20277	19936	19642	19256	17912
Гъстота на населението (души/кв.км)	43.6	42.9	42.2	41.4	38,5
Област Монтана					
Територия (кв.км)	3635.575	3635.575	3635.575	3635.575	3635.575
Население (брой)	161161	158291	155899	153066	141956
Гъстота на населението (души/кв.км)	44.3	43.5	42.9	42.1	39,1
Северозападен район					
Територия (кв.км)	19070.3	19070.3	19070.3	19070.3	19070.3
Население (брой)	929872	916054	902537	886911	816 935
Гъстота на населението (души/кв.км)	48.8	48.0	47.3	46.5	42,8
Р България					
Територия (кв.км)	111001.9	111001.9	111001.9	111001.9	111001.9
Население (брой)	7640238	7606551	7563710	7504868	7245677
Гъстота на населението (души/кв.км)	68.8	68.5	68.1	67.6	65,3

Източник: НСИ

2.6. Етнически състав на населението

Етническият състав се наблюдава от НСИ при преброяванията на населението⁵. Преброяваните лица сами определят етническата си група. Разпределението по

⁵ Етническата група представлява общност от лица, близки по произход, бит, култура и език.

етнически групи през 2011 г. не изчерпва данните общо за страната, по области и общини, тъй като в таблиците не са включени неотговорилите лица, което се вижда от данните в таблица 18 (както по отношение на абсолютния брой така също и за относителния дял).

Таблица 8. Етнически състав на населението 2001-2011 г.

		Етническа група 01.03.2001 г.							Етническа група 01.02.2011 г.				
Териториални нива	Общо население	Българска	Турска	Ромска (циганска)	Друга	Не се самоопределя	Непоказано	Общ брой на отговорилите	Българска	Турска	Ромска (циганска)	Друга	Не се самоопределя
	Брой												
Община Берковица	22664	19188	12	3109	196	62	97	18287	15065	12	3059	76	75
с.Балювица	88	85	-	-	-	-	3	58	57	-	-	..	..
гр.Берковица	15533	12418	11	2815	177	49	63	13027	10073	9	2828	62	55
с.Бистрилица	230	224	-	4	-	-	2	176	176	-	-	-	-
с.Бокиловци	170	169	-	-	-	-	1	130	130	-	-	-	-
с.Боровци	901	767	-	131	1	-	2	646	554	..	88	..	..
с.Бързия	1798	1763	-	-	11	13	11	1458	1437	..	..	8	9
с.Гаганица	475	470	-	4	-	-	1	300	298	..	-	-	..
с.Замфирово	1637	1506	-	121	6	-	4	1288	1150	-	130	4	4
с.Комарево	103	91	-	12	-	-	-	90	90	-	-	-	-
с.Костенци	137	137	-	-	-	-	-	83	83	-	-	-	-
с.Котеновци	205	203	-	2	-	-	-	139	139	-	-	-	-
с.Лесковец	118	116	1	-	-	-	1	51	51	-	-	-	-
с.Мездря	295	284	-	11	-	-	-	218	205	-	9	-	4
с.Песочница	67	67	-	-	-	-	-	29	28	-	..	-	..
с.Пърличево	129	129	-	-	-	-	-	72	72	-	-	-	-
с.Рашовица	13	13	-	-	-	-	-	3	3	-	-	-	-
с.Слатина	375	370	-	-	-	-	5	241	241	-	-	-	-
с.Цветкова бара	35	35	-	-	-	-	-	24	24	-	-	-	-
с.Черешовица	112	112	-	-	-	-	-	72	72	-	-	-	-

Таблица 8. Етнически състав на населението 2001-2011 г.

Териториални нива	Общо население	Етническа група 01.03.2001 г.						Общ брой на отговорилите	Етническа група 01.02.2011 г.				
		Българска	Турска	Ромска (циганска)	Друга	Не се самоопределя	Непоказано		Българска	Турска	Ромска (циганска)	Друга	Не се самоопределя
с. Ягодово	243	229	-	9	1	-	4	182	182	-	-	-	-
Област Монтана	182258	157507	235	22784	649	322	761	143467	123820	171	18228	420	828

Установилите се демографски тенденции и засилената миграция, респ. емиграция през последните 20 години се отразяват върху броя на всички етнически групи в общината, но не настъпват съществени изменения в етническата структура на населението в годините между последните две преброявания.

Българската етническа група обхваща 15 065, или 82.4% от лицата, доброволно декларирали етническото си самоопределение в община Берковица⁶. Делът на българската етническа група в сравнение с преброяването през 2001 г. е намалял с 2.4 пункта.

Ромският (циганският) етнос към 1.02.2011 г. наброява 3 059 души според самоопределението на лицата, с относителен дял 16.7%, или с 3 процентни пункта повече спрямо 2001 година. Населението от ромската (циганската) етническа група е съсредоточено предимно в 3 от населените места: град Берковица (2 828 души – 21.7% от лицата в града, доброволно декларирали етническото си самоопределение); с. Боровци (88 души – 10.1% според самоопределението на лицата); с. Замфирово (130 души – 13.6% според самоопределението на лицата).

Към 1.02.2011 г. от *турската етническа група* са се самоопределили 12 лица. Те представляват 0.1% от всички лица, доброволно декларирали етническото си самоопределение. Броят и делът им се запазва в сравнение с 2001 година.

Към *други етнически групи* са се самоопределили 76 души, или 0.4%.

Лицата, които *не се самоопределят*, са 75 (0.4%).

Българската етническа общност преобладава във всички населени места, като в $\frac{3}{4}$ от населените места на общината няма други етноси освен българският (*виж таблица 8*).

3. ПАЗАР НА ТРУДА

3.1. Заети лица и коефициент на заетост

Икономическата криза продължава да се отразява негативно на пазара на труда в страната, областите и общините. През 2010 г. се запазва започналата тенденция на намаление на работната сила и нарастване на лицата извън работната сила. При сравнителен анализ на пазара на труда показателите се отнасят предимно към възрастовата група 15-64 навършени години.

Заетите лица в община Берковица през 2011 г. са 5533⁷ на възраст между 15 и 64 години. От общо заетите 2887 са мъже (52.2%), а 2646 – жени (47.8%).

От общо заетите лица 4254 (76.9%) са в общинския център, а 1279 (23.1%) - в селата. Разпределението на заетите по пол в центъра на общината и останалите населени места е аналогично на общото, т.е. запазва се по-високият дял на заетите мъже в сравнение с този на жените.

⁶ Преброяване на населението и жилищния фонд, 01.02.2011 г.

⁷ Преброяване на населението и жилищния фонд, 01.02.2011 г. За заети лица се считат лицата, които: извършват работа за производство на стоки и услуги срещу заплащане (в пари или в натура) или друг доход; не работят, но имат работа, от която временно отсъстват поради отпуск, болест, бременност, раждане и отглеждане на малко дете (за периода, през който получават пълния размер на възнаграждението си), неблагоприятни климатични условия, стачка или други подобни причини.

Най-висок е дялът на заетите в третичния сектор на икономиката (услугите) – 56.2%. Във вторичния сектор са заети около 1/3 (36.3%) от общо заетите, а в първичния сектор – 7.5%.

Коефициентът на заетост, изчислен като отношение на броя на заетите лица към населението във възрастовата група 15-64 навършени години за община Берковица е през 2011 г. е 47.1%, под средното ниво за област Монтана (52.0%), Северозападния район (53.0%) и страната (58.5%). Той е важен показател, който бележи степента на участие на населението и възможностите, които предлага пазарът на труда.

• Заети по професии

При разпределението на заетите лица в община Берковица по професии⁸ към 1.02.2011 г. най-многобройна е групата „Персонал, зает с услуги за населението, търговия и охрана” (виж таблица 9). Тя се състои от 1119 лица, или 20.2% от всички заети лица от 15 до 64 години. Втора по големина е групата „Професии, неизискващи специална квалификация” – 892 лица, или 16.1%. С висок дял са и групите „Квалифицирани работници и сродни на тях занаятчии” (772 лица - 14.0%), „Машинни оператори и монтажници” (735 лица – 13.3%), „Специалисти” (662 лица – 12.0%). Най-малък е броят на заетите лица в групата „Въоръжени сили” - 32 лица (0.6%), и в групата „Квалифицирани работници в селското, горското, ловното и рибното стопанство” - 155 лица (2.8%).

Мъжете преобладават в групите „Въоръжени сили”, „Машинни оператори и монтажници” и „Квалифицирани работници и сродни на тях занаятчии”.

Най-висок е дялът на жените в групите „Помощен административен персонал”, „Специалисти” и „Персонал, зает с услуги за населението, търговия”.

В град Берковица най-висок е броят на заетите в групата „Персонал, зает с услуги за населението, търговия и охрана” – 884 лица, или 20.8%. Висок е и дялът на групата „Специалисти” – 14.1%, а най-нисък е дялът на групата „Професии във въоръжените сили” – 0.6%. В селата 4 групи са с високи, сходни стойности на заетите лица – „Квалифицирани работници и сродни на тях занаятчии”, „Персонал, зает с услуги за населението, търговия и охрана”, „Машинни оператори и монтажници”, а също така и групата „Професии, неизискващи специална квалификация”.

Таблица 9. Заети лица на 15 - 64 навършени години по класове професии, местоживееие и пол-2010

2.

Класове професии	Общо			Град Берковица			В селата		
	общо	мъже	жени	общо	мъже	жени	общо	мъже	жени
Брой									
Община Берковица	5533	2887	2646	4254	2172	2082	1279	715	564
Ръководители	390	248	142	323	209	114	67	39	28
Специалисти	662	180	482	601	167	434	61	13	48
Техници и приложни	275	148	127	230	119	111	45	29	16

⁸ Национална класификация на професиите и длъжностите, 2011 г.

Таблица 9. Заети лица на 15 - 64 навършени години по класове професии, местоживееие и пол-2010
2.

Класове професии	Общо			Град Берковица			В селата		
	общо	мъже	жени	общо	мъже	жени	общо	мъже	жени
специалисти									
Помощен административен персонал	383	92	291	319	84	235	64	8	56
Персонал, зает с услуги за населението, търговия и охрана	1119	481	638	884	377	507	235	104	131
Квалифицирани работници в селското, горското и рибното стопанство	155	113	42	75	54	21	80	59	21
Квалифицирани работници и сродни на тях занаятчии	772	516	256	521	343	178	251	173	78
Машинни оператори и монтажници	735	552	183	502	413	89	233	139	94
Професии, неизискващи специална квалификация	892	460	432	678	327	351	214	133	81
Професии във въоръжените сили	32	29	3	27	..	..	5	..	..
Непосочена	118	68	50	94	..	..	24	..	..
Структура - %									
Община Берковица	100.0	100.0	100.0	100.0	96.4	98.0	100.0	97.5	98.0
Ръководители	7.0	8.6	5.4	7.6	9.6	5.5	5.2	5.5	5.0
Специалисти	12.0	6.2	18.2	14.1	7.7	20.8	4.8	1.8	8.5
Техници и приложни специалисти	5.0	5.1	4.8	5.4	5.5	5.3	3.5	4.1	2.8
Помощен административен персонал	6.9	3.2	11.0	7.5	3.9	11.3	5.0	1.1	9.9
Персонал, зает с услуги за населението, търговия и охрана	20.2	16.7	24.1	20.8	17.4	24.4	18.4	14.5	23.2
Квалифицирани работници в селското, горското и рибното стопанство	2.8	3.9	1.6	1.8	2.5	1.0	6.3	8.3	3.7
Квалифицирани работници и сродни на тях занаятчии	14.0	17.9	9.7	12.2	15.8	8.5	19.6	24.2	13.8
Машинни оператори и монтажници	13.3	19.1	6.9	11.8	19.0	4.3	18.2	19.4	16.7
Професии, неизискващи специална квалификация	16.1	15.9	16.3	15.9	15.1	16.9	16.7	18.6	14.4
Професии във въоръжените сили	0.6	1.0	0.1	0.6	..	..	0.4	..	..
Непосочена	2.1	2.4	1.9	2.2	..	..	1.9	..	..

Източник: НСИ

• Наети лица

Според статуса на заетостта наетите лица са част от заетите лица. Те представляват лицата, които извършват определена работа по трудов договор, служебно правоотношение, граждански или друг договор или устна уговорка, за която получават възнаграждение в пари или в натура под формата на работна заплата, възнаграждение по граждански договор, надница, комисиона и други. Към наетите лица не се включват работодателите, самостоятелно работещите, неплатените семейни работници, членове на производствена или селскостопанска кооперация, селскостопански производители за собствена консумация и др., които се отнасят към заетите лица.

През 2010 г. наетите лица наброяват 3607 души (*виж таблица № 10*), като продължава тенденция на намаление и през 2012 г. броят на наетите достига 3361 д. Общо за целия период 2007-2012 г. те постепенно намаляват с около 1/5. Най-голямо намаление на наетите е регистрирано след 2009 г. Във всички икономически дейности е налице намаление на наетите с изкл. на селското, горското и рибното стопанство където те леко нарастват и в ресторантьорството и хотелиерството, където запазват числеността си.

Наетите в сектора на услугите са концентрирани както в базисните услуги (търговия, хотели и ресторанти, транспорт, комуникации, индивидуални и обществени услуги, спомагателни дейности) така също и в модерните и социалните услуги (бизнес и финансови услуги, образование, здравеопазване и социални услуги).

Икономическите дейности, които са най-силно засегнати от кризата, отчитат и най-голям спад на наетите на годишна база. Наетите лица в индустрията, в т.ч. в преработваща промишленост бележат съществено намаление, както и наетите в строителството.

Таблица 10. Община Берковица - Наети лица по икономически дейности 2007-2010 г.

Икономически дейности	2007	2009	2010	2012	2007	2009	2010	2012
	Брой				Структура - %			
Общо наети	4630	4186	3607	3361	100.0	100.0	100.0	100.0
Селско, горско и рибно стоп.	113	159	159	168	2.4	3.8	4.4	5.0
Индустрия, в т.ч. преработваща промишленост			1481	1307			41.1	38.9
Добивна промишленост	0		вкл. към индустрия	вкл. към индустрия	0.0			
Преработваща промишленост	1987	1610	1358	1307	42.9	38.5	37.6	38.9
Производство и разпределение на ел. и топлинна енергия и на газообразни горива	119		вкл. към индустрия	вкл. към индустрия	2.6			
Доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци		119	вкл. към индустрия	вкл. към индустрия		2.8		
Строителство	188	168	65	145	4.1	4.0	1.8	4.3
Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	395	441	608	510	8.5	10.5	16.9	15.2
Транспорт, складиране и съобщения	87	98			1.9	2.3		

Таблица 10. Община Берковица - Наети лица по икономически дейности 2007-2010 г.

Икономически дейности	2007	2009	2010	2012	2007	2009	2010	2012
	Брой				Структура - %			
Хотелиерство и ресторантьорство	119	118			2.6	2.8		
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения		1	..	81		0.0	..	..
Финансови и застрахователни дейности	27	2	..	..	0.6	0.0	..	..
Операции с недвижими имоти	81	31	34	..	1.7	0.7	0.9	...
Професионални дейности и научни изследвания		30	150	116		0.7	4.2	3,5
Административни и спомагателни дейности		195				4.7		
Държавно управление	327	333	1014	945	7.1	8.0	28.1	28.1
Образование	500	354			10.8	8.5		
Хуманно здравеопазване и социална работа	376	414			8.1	9.9		
Култура, спорт и развлечения		54	94	44		1.3	2.6	1,3
Други дейности	311	59			6.7	1.4		

Източник: НСИ (Данните са конфиденциални)

Значителните загуби на работни места в основните икономически отрасли в общината в периода на реструктуриране на икономиката все още не са компенсирани от достатъчно нарастване на наетите в сектора на услугите. Единствените отрасли, при които е налице процес на увеличение на броя на наетите лица към 2013 г., в сравнение с този през 2010 г. са „Строителство“ и „Селско, горско и рибно стопанство“. При другите отрасли продължава неблагоприятната тенденция на намаляване на броя на наетите лица.

На фона на общото намаление на наетите се наблюдава прехвърляне на заетост между секторите.

3.2. Средна работна заплата

Кризата се отрази пряко върху националната икономика и върху доходите на гражданите. Реформите в икономиката и свиването на търсенето на труд в страната и областта оказват задържащ ефект върху доходите на населението на община Берковица.

Таблица 11. Община Берковица - Средна годишна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение по икономически дейности 2007-2010 г. (НСИ) (в лв.)

Икономически дейности	2007 г.	2008 г.	2009 г.	2010 г.	2012
Общо	3795	4906	5296	5678	6346
Икономически дейности:					
Селско, горско и рибно стопанство	5393	6729	7467	7719	9294
Добивна промишленост	0			5633	5965
Преработваща промишленост	3565	4888	5116		5665
Производство и разпределение на	5409				..

Таблица 11. Община Берковица - Средна годишна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение по икономически дейности 2007-2010 г. (НСИ) (в лв.)

Икономически дейности	2007 г.	2008 г.	2009 г.	2010 г.	2012
електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива					
Доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване		5711	7188		..
Строителство	3001	3896	3926	4143	6104
Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	2838	3735	4461	4780	4071
Транспорт, складиране и съобщения	4198	4360	4280		6609
Хотелиерство и ресторантьорство	2577	3057	3698		5018
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения		9109	4588	..	..
Финансови и застрахователни дейности	5030	9765	3095	4720	..
Операции с недвижими имоти	4460	3106	4114	4795	..
Професионални дейности и научни изследвания		3699	4312	4009	6803
Административни и спомагателни дейности		3092	3368		5751
Държавно управление	5630	6764	6919		6899
Образование	4460	5880	6735	6456	8359
Хуманно здравеопазване и социална работа	4300	5286	5683		7311
Култура, спорт и развлечения		3386	3844		5349
Други дейности	2653	3720	3873	4289	4482

Източник: НСИ

Още от началото на 2009 г. започна да се наблюдава процес на ограничаване на растежа на доходите. Динамиката на показателя се обуславя от факта, че в голяма част от икономическите дейности доходите от труд се запазиха на относително постоянно ниво с неголямо увеличение. Това се дължи най-вече на спад в заетостта – преди всичко на по-нископлатени работници, т.е. не води до увеличаване на сумата от изплатените трудови възнаграждения и не съдейства за повишаване на крайното потребление и общото жизнено равнище.

Икономически дейности със средна годишна заплата над средната за общината са първичният сектор и някои от публичните услуги - образование, здравеопазване, държавно управление. Традиционно икономическа дейност *Доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване* също е с висока средногодишна заплата. Средните работни заплати на наетите в икономическа дейност *Преработваща промишленост* са сходни с общите за общината, в която работят около 1/3 от всички наети.

Кризата се отразява и на икономическите дейности с традиционно по-ниски от средните заплати. В сферата на услугите 9 икономически дейности отчитат средни заплати по-ниски от средната за общината, като в тях работят над 1/4 от наетите.

През 2012 г. средногодишната заплата в община Берковица (6346 лв.) продължава да е под средната за област Монтана (6572 лв.), Северозападния район (6640 лв.) и страната (7817 лв.). Тъй като делът на работната заплата е най-голям в общия паричен доход на населението, това дава отражение на жизнения стандарт на жителите на общината.

3.3. Безработни лица

Формиралата се тенденция на пазара на труда до 2008 г., характеризираща се с относителна стабилност, под въздействието на глобалната финансова и икономическа криза, която в страната започна да се проявява от втората половина на 2008 г. промени ситуацията на пазара на труда. Агенцията по труда отчете нарастване на безработицата на всички териториални нива.

Равнището на безработица в община Берковица през 2010 г. (16.41%) е близко, но над средното за област Монтана (15.39%), 1.3 пъти над средното за Северозападния район (13.12%) и 1.7 пъти над средното за страната (9.47%). През 2013 г. то е 19,02% и също е по-високо от стойностите за област Монтана и Северозападния район.

Регистрираните безработни лица в бюро по труда в община Берковица след период на постепенно намаление до 2009 г. през 2010 г. нарастват до 1641 (средногодишен брой), а през 2013 г. техният брой възлиза на 1406 д. и е по-нисък от предходните години (с изключение на 2008 г. - 1381 д.) (виж таблица 12). Средногодишният брой на регистрираните безработни през 2013 г. е с 235 д. по-малко спрямо 2010 г. Средногодишното равнище на безработица през 2013 г. (19,02%) е с 2,6 процентни пункта по-ниско спрямо 2011 г. (21,62%). Основният поток от безработни е формиран главно от освобождавани лица от индустрията.

Безработните младежи до 29 г. представляват 19.4% от всички безработни, като делът им намалява спрямо 2007 и 2009 г. Лицата до 29 г. са една от неравнопоставените групи, тъй като повечето работодатели предпочитат да освобождават предимно работници и служители без опит и стаж за съответното работно място. Неблагоприятно е също и обстоятелството, че по-голяма част от регистрираните безработни младежи са с ниски нива на образователно равнище и квалификация.

През 2013 г. средногодишният брой на безработните в общината от групите в неравнопоставено положение на пазара на труда нараства спрямо 2007 и 2009 г.

Таблица 12. Безработни лица 2007-2010 г. (ср.год.)

Териториални нива	2007 г.	2009 г.	2011 г.	2013 г.
Община Берковица				
Икономически активни лица - брой	10000	10000	8289	
Регистрирани безработни - брой	1638	1155	1598	1406
Равнище на безработица - %	16.38	11.55	21,61	19,02
Регистрирани безработни до 29 г. вкл. - брой	432	244	309	273

Териториални нива	2007 г.	2009 г.	2011 г.	2013 г.
Регистрирани безработни до 29 г. вкл. - % от безработни лица	26.4	21.1	19,3	19,4
Регистрирани безработни с регистрация >1 г. - брой	1042	423	698	548
Регистрирани безработни с регистрация >1 г. - % от безработни лица	63.6	36.6	43,7	39,9
Област Монтана				
Икономически активни лица - брой	79897	79897	66915	60045
Регистрирани безработни - брой	11749	10033	11637	13775
Равнище на безработица - %	14.71	12.56	17,39	22,90
Регистрирани безработни до 29 г. вкл. - брой	2432	1822	2324	2723
Регистрирани безработни до 29 г. вкл. - % от безработни лица	20.7	18.2	20,0	19,8
Регистрирани безработни с регистрация >1 г. - брой	8271	3274	5268	4725
Регистрирани безработни с регистрация >1 г. - % от безработни лица	70.4	32.6	45,3	34,3
Северозападен район				
Икономически активни лица - брой	459895	459895	378854	
Регистрирани безработни - брой	53967	48744	55342	46351
Равнище на безработица - %	11.73	10.60	14,61	14,00
Регистрирани безработни до 29 г. вкл. - брой	10328	8450	10370	13724
Регистрирани безработни до 29 г. вкл. - % от безработни лица	19.1	17.3	18,7	29,6
Регистрирани безработни с регистрация >1 г. - брой	35641	15182	23197	24824
Регистрирани безработни с регистрация >1 г. - % от безработни лица	66.0	31.1	41,9	53,5
Р България				
Икономически активни лица - брой	3704336	3704336	3438920	3282740
Регистрирани безработни - брой	286980	280980	332601	350944
Равнище на безработица - %	7.75	7.59	9,67	12,2
Регистрирани безработни до 29 г. вкл. - брой	57883	51335	63690	73838
Регистрирани безработни до 29 г. вкл. - % от безработни лица	20.2	18.3	19,2	21,0
Регистрирани безработни с регистрация >1 г. - брой	165856	79727	118126	134472
Регистрирани безработни с регистрация >1 г. - % от безработни лица	57.8	28.4	35,5	38,3

Източник: Агенцията по заетостта

Продължително безработните с регистрация на пазара на труда над 1 година са с колеблива тенденция по отношение на броя и на относителния им дял от общо безработните лица. След 2011 г. броят им намалява. През 2013 г. делът им е 39,9% от общия брой на безработните. Икономическата криза изведе голям брой лица на пазара

на труда през последните няколко години, които дълготрайно останаха без работа. Реално ръстът на продължително безработните лица над една година като цяло е следствие от увеличението на групата на продължително безработните лица над две години.

В резултат на свиването на пазара на труда броят на безработните лица за едно средно работно място в община Берковица е два пъти по-висок от този за област Монтана и три пъти по-висок от този за страната⁹. В количествено отношение броят на работните места се определя от първичния пазар като влиянието на сезонния характер е значително.

• Лица извън работната сила

През 2012 г. продължава започналата през 2009 г. тенденция на намаление на работната сила и нарастване на лицата извън работната сила на възраст от 15 до 64 г. Данните от последното преброяване (2011 г.) показват, че броят на лицата извън работната сила¹⁰ в община Берковица във възрастовата група 15-64 години е 4545 д. (38.7%).

Те включват учащи, инвалиди, пенсионери, лица ангажирани само с домашни или семейни задължения и други неактивни лица (които по различни причини не работят) в тази възрастова група. Тук се отнасят и лицата, които са в отпуск за отглеждане на дете до 2-годишна възраст.

Основните причини, за неактивност са липсата на работни места, подходящи за образователното и квалификационно равнище, липсата на квалификация, умения или трудов опит на неактивните лица и др. Обезкуражените лица желаят да работят, но не търсят активно работа, тъй като смятат, че няма да намерят такава. Активното поведение на пазара на труда на тези хора зависи от комплекс от фактори - икономическа ситуация, предлагане на труд, осигурителна и данъчна тежест, адекватна политика за активиране и др. Съгласно Националния план за действие по заетостта, една от групите, към които активната политика на пазара на труда е приоритетно насочена е групата на неактивните лица, в т.ч. обезкуражените. Действията за насърчаване на включването на неактивните лица са в съответствие с актуализираната Програма на Правителството за европейската интеграция, икономически растеж и социалната отговорност - “активиране предлагането на труд за лицата извън икономически активното население”. Неактивните лица са потенциал за увеличаване на предлагането на труд.

* * *

Обобщени изводи за състоянието на човешкия ресурс

Анализите и оценките на демографското състояние и на работната сила в община Берковица за анализирания период 2007-2013 г. дават основание да бъдат формулирани следните обобщени изводи:

⁹ Данни на Агенцията по заетостта, 2012 г.

¹⁰ Лица извън работната сила са лицата, които не са заети, нито безработни във възрастовата група 15-64 години.

- Продължава негативната тенденция за обезлюдяване на общината, която е характерна за последните 10-15 години. Този неблагоприятен процес е характерен за всички населени места в общината, вкл. и за общинския център.
- Темповете на намаляване на броя на населението на общината са около два пъти по-високи от средните за страната, което е индикатор за влошаване на демографската ѝ жизненост.
- Процесът на обезлюдяване на общината води до увеличаване броя на много малките села, част от които преминават от категорията на „малките“ в категорията на „много малките“.
- Естественят прираст на населението е с много ниски стойности, което е резултат от намаляващата раждаемост и задържане на високи нива на смъртността. В част от населените места, естествения прираст е с високи отрицателни стойности на естествен прираст, който в съчетание с отрицателния механичен прираст на населението води до по-нататъшното обезлюдяване на всички селища в общината.
- Възрастовата структура на населението също е с тенденция на намаляване на дела на младото население и на нарастване на това във високите възрастови групи. Намаляването на абсолютния брой на лицата в предучилищна и в училищна възраст е потенциален проблем за по-нататъшното нормално функциониране на мрежата от детски заведения и общообразователни училища.
- Образователната структура на населението показва увеличаване на абсолютния брой и на относителния дял на по-високо образованото население. В същото време, между двете последни преброявания на населението (2001-2011 г.) се очертава тенденция на намаляване на броя на нискообразованите и на неграмотните лица, но делът им е все още висок, което дава отражение и върху образователната и квалификационната характеристика на работната сила.
- Като последица от икономическата криза в страната в периода 2007-2012 г. намалява броят на заетите и на наетите лица, което е свързано със закриване на производства и с намаляване на персонала в редица фирми на територията на общината.
- Безработицата е с тенденция на нарастване и слабо изразени симптоми на задържане на нивата през последните две години. С висок относителен дял е младежката безработица, висок е делът и на трайно безработните лица.

4. ОБЩИНСКА ИКОНОМИКА – СЪСТОЯНИЕ И ТЕНДЕНЦИИ

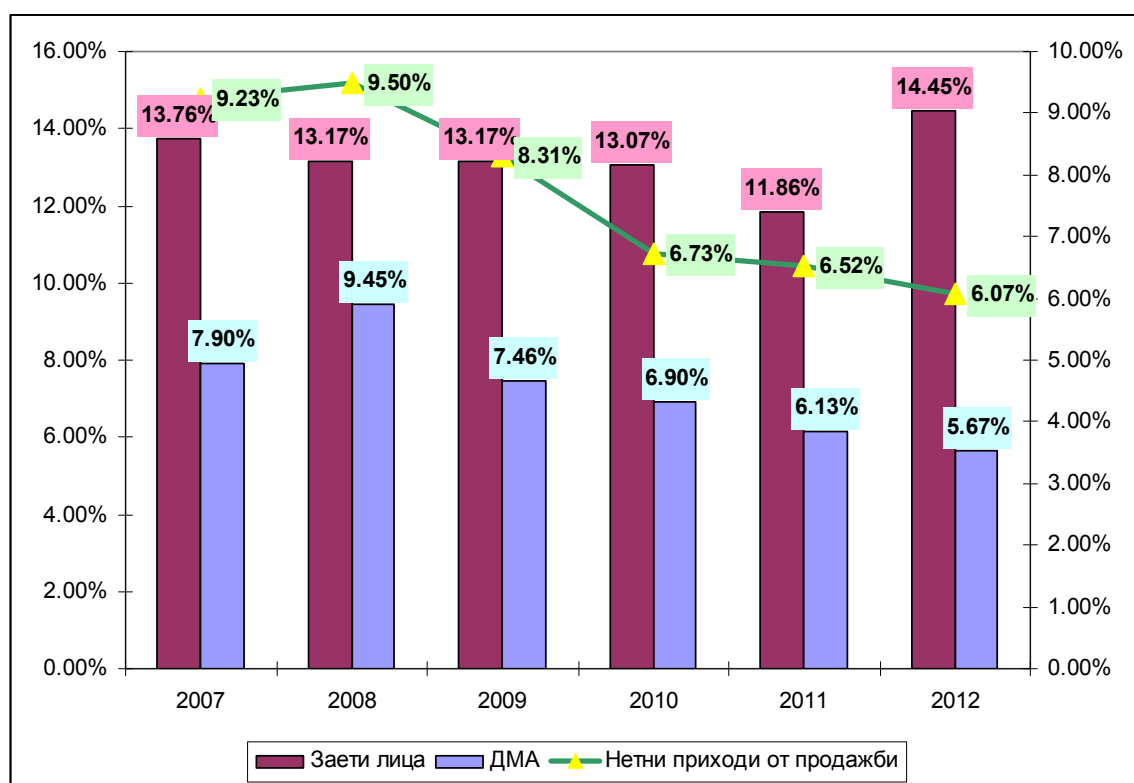
4.1. Роля и място на община Берковица в областния икономически комплекс

Община Берковица е третата община по принос в икономическите резултати на област Монтана. Тя е важно ядро на областта и Северозападен район. През 2012 г. в общината се произвежда 6.1 % от продукцията в областта и заетата работна сила е 14.4% .

Общината последователно изгуби значителна част от индустриалните си позиции след прехода към пазарна икономика, като икономическата криза след 2008 г. влоши още повече условията за развитие на бизнеса и доведе до ново свиване на производството. Редица представители на микро и малкия и бизнес прекратиха своята дейност, като другата част от предприятията се реструктурираха като значително намалиха своите размери.

На фиг.3 се е показана тенденцията на намаляване на дела на община Берковица в икономическите резултати на област Монтана в периода на кризата, което е резултат както на общата икономическа конюнктура, така и на по-ниската конкурентоспособност на местната икономика. Данните показват, че общината все още не е излязла от кризата и процес на стабилизиране и динамизиране на икономиката не се наблюдава.

Фиг. 4 Относителен дял на община Берковица в основните икономически показатели на област Монтана в периода 2007-2012 г.

Източник: НСИ

Отбелязаната по-горе тенденция за намаляване на приноса на общинската икономика в областта и страната основно е породена от спада на промишленото производство, което понижава своя дял от 9.6% през 2008 г. на 5.0% през 2012 г.

Наблюдава се и спад в дела на произведената селскостопанска продукция на територията на общината в рамките на областта и страната, като делът на селското стопанство през анализирания период се движи в границите на 3.5% (2008 г.) до 2.5% (2012 г.).

Обратна е тенденцията в сектора на услугите. Налице е известно увеличение на нетните приходи от продажби от сектора като дялът на общината в областта през 2007 г. е 8.2%, а през 2012 г. – 10.6%.

Таблица 13. Динамика на нетните приходи от продажби в област Монтана и община Берковица през периода 2007-2010 г.

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
ОБЛАСТ МОНТАНА	1153508	1331893	1219286	1 331 097	1 631 192	1729017
Селско, горско и рибно стопанство	37237	64224	80274	96 020	129 268	...
Индустрия	620021	669372	558619	653 250	764 738	...
Услуги	496250	598297	580393	581 827	737 186	...
ОБЩИНА БЕРКОВИЦА	106432	126573	101335	89 555	106 435	104 896
Селско, горско и рибно стопанство	800	2306	3078	3 055	3 261	3 205
Индустрия	59794	71354	53325	41 797	41 706	40 321
Услуги	45838	52913	44932	44 703	61 468	61 370
ОТНОСИТЕЛЕН ДЯЛ НА ОБЩИНА БЕРКОВИЦА ОТ ОБЛАСТ МОНТАНА						
ОБЩИНА БЕРКОВИЦА	9.23%	9.50%	8.31%	6.73%	6.52%	6.07%
Селско, горско и рибно стопанство	2.15%	3.59%	3.83%	3.18%	2.52%	2.52%
Индустрия	9.64%	10.66%	9.55%	6.40%	5.45%	5.45%
Услуги	9.24%	8.84%	7.74%	7.68%	8.34%	8.34%
СЕКТОРНА СТРУКТУРА НА ИКОНОМИКАТА НА ОБЩИНА БЕРКОВИЦА						
ОБЩИНА БЕРКОВИЦА	100.00%	100.00%	100.00%	100.00%	100.00%	100.00%
Селско, горско и рибно стопанство	0.75%	1.82%	3.04%	3.41%	3.06%	3.06%
Индустрия	56.18%	56.37%	52.62%	46.67%	39.18%	38.44%
Услуги	43.07%	41.80%	44.34%	49.92%	57.75%	58.51%

Източник: НСИ

4.2. Оценка на икономическата активност

Икономическата криза доведе до значителен спад в икономическото развитие и икономическата активност на общината, като спадът все още е не овладян.

След период на известно икономическо стабилизиране през периода 2006-2008 г. се отбелязва намаляване на всички показатели, характеризиращи икономическите резултати на развитието на общината. Броят на регистрираните предприятия бележи слабо нарастване от 583 през 2007 г. на 661 през 2009 г. и в следващите години намалява до 609 през 2012 г. В абсолютни стойности обемът на произведената продукция намалява от 69 224 хил.лв. през 2007 г. на 62 763 хил.лв. през 2012 г. по текущи цени. Подобна тенденция на намаляване на стойностите на показателите се отбелязва и за приходите от дейността и нетните приходи от продажби.

Въпреки постоянното увеличаване на значението си за местната икономика секторът на услугите е все още далеч от нужното разнообразие и качество на предлаганите дейности. Във всички сектори и дейности на местната икономика се наблюдава намаляване на броя на фирмите, като най-висок е броят на отпадналите фирми в преработващата промишленост (от 116 през 2008 г. на 106 през 2011 г.)

Таблица 14. Брой фирми в община Берковица

	2007	2008	2009	2010	2011	2007	2008	2009	2010	2011
ОБЩО ЗА ОБЩИНА БЕРКОВИЦА	583	625	661	609	586	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Селско, горско и рибно стопанство	29	40	42	35	38	5.0	6.4	6.4	5.7	6.5
Преработваща промишленост	115	116	114	101	106	19.7	18.6	17.2	16.6	18.1
Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива	2	2	1	1		0.3	0.3	0.2	0.2	0.0
Доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване			2	2	2	0.0	0.0	0.3	0.3	0.3
Строителство	42	50	48	33	29	7.2	8.0	7.3	5.4	4.9
Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	234	239	254	240	229	40.1	38.2	38.4	39.4	39.1
Транспорт, складиране и пощи	23	28	25	21	20	3.9	4.5	3.8	3.4	3.4
Хотелиерство и ресторантьорство	60	58	66	63	64	10.3	9.3	10.0	10.3	10.9
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения		2	4	5	3	0.0	0.3	0.6	0.8	0.5
Операции с недвижими имоти	38	15	16	24	21	6.5	2.4	2.4	3.9	3.6
Професионални дейности и научни изследвания		28	32	30	22	0.0	4.5	4.8	4.9	3.8
Административни и спомагателни дейности		6	8	7	7	0.0	1.0	1.2	1.1	1.2
Образование	4	4	7	8	5	0.7	0.6	1.1	1.3	0.9
Здравеопазване и социална работа	24	20	19	19	19	4.1	3.2	2.9	3.1	3.2
Култура, спорт и развлечения		6	7	7	6	0.0	1.0	1.1	1.1	1.0
Други дейности	12	11	16	13	15	2.1	1.8	2.4	2.1	2.6

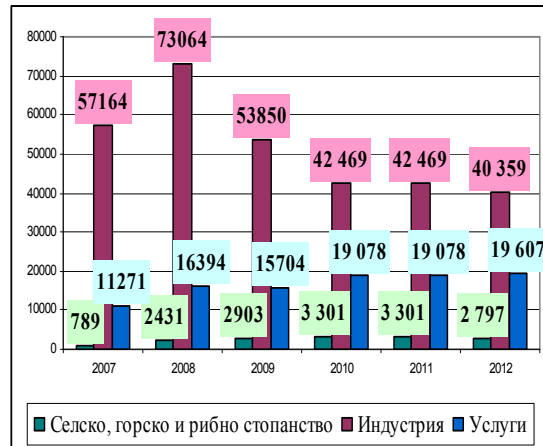
Източник: ТСБ Монтана

По-надолу графично са представени обобщени данни за развитието на икономиката по сектори (фиг. 5 и фиг.6). Само секторът на селското, горското и рибното стопанство отбелязва нарастване на произведената продукция за периода 2007-2012 (три и половина пъти.) Секторът на услугите в последните години (2010-2012 г.) се характеризира със стагниране. Най-тежко е положението в индустриалния сектор (добивна и преработваща промишленост, строителство), където отбелязваният спад на произведената продукция е почти два пъти в сравнение с 2008 г. (годината, която се характеризира с най-добри резултати за общината в периода на прехода към пазарна икономика).

Фиг. 5. Брой предприятия в община Берковица по икономически сектори

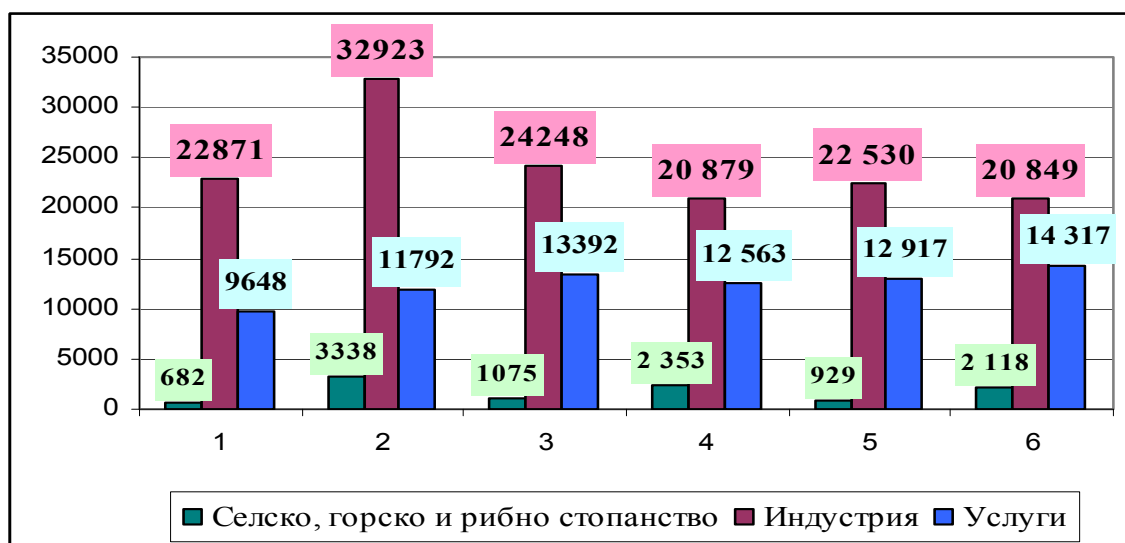
Фиг. 6. Произведена продукция по икономически сектори, хил.лв.

Източник: ТСБ Монтана

Инвестиционната активност е от важно значение за икономическото развитие на общината. В периода 2004-2008 г. се наблюдава процес на увеличаване обема на инвестициите. През този период общината започва да получава по-добри възможности за развитие и обновяване на своята фондова и производствена структура. В тяхната структура най-голям е дялът на разходите в преработващата промишленост, което може да се обясни с развитието на отрасъла и увеличаване на неговия дял в общинската икономика. След 2008 г. се наблюдава тенденция на свиване на инвестиционната активност. По данни на ТСБ Монтана разходите за дълготрайни материални активи през 2007 г. са 33 201 хил.лв., 2008 г.- 48 053 хил.лв., 2009 г. – 38 715 хил.лв., 2010 г.- 35 795 хил.лв., 2011 г.- 36 376 хил.лв., 2012 г.- 37 284 хил.лв.

Фиг. 7. Разходи за дълготрайни материални активи по икономически сектори, хил.лв., НСИ

Източник: НСИ

Преките чуждестранни инвестиции се изтеглят от общината в периода на кризата (таблица 14)

Таблица 15. Чуждестранни преки инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор към 31.12. в община Берковица

Година	Чуждестранни инвестиции
2009	1322.5
2010	1087.5
2011	-46.5
2012	-745.4

Източник: НСИ

Предприемаческата активност в общината е по-ниска от средното за страната. Измерена с гъстотата на фирмите на 1000 човека тя е 33,7, което е под средното за страната равнище – 47,6 на 1000.

Въпреки силно проявените кризисните моменти в развитието си през последните години, община Берковица е важен икономически център в област Монтана, който се нуждае от активизиране.

4.3. Структурни промени в икономическото развитие

Анализът на структурните тенденции през периода след 2007 г. показва неблагоприятни промени по основни икономически сектори, поради ясно изявената тенденция към намаляване на позициите на индустрията (таблица 5).

Таблица 16. Отраслова структура на икономиката на община Берковица по показателя нетни приходи от продажби

	2008	2009	2010	2011	2008	2009	2010	2011
Общо за община Берковица	126573	101335	89 555	106435	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%
Селско, горско и рибно стопанство	2306	3078	3 055	3261	1.8%	3.0%	3.4%	3.1%
Преработваща промишленост	58479	44347	38 990	39050	46.2%	43.8%	43.5%	36.7%
Строителство	12105	8293	2 087	1943	9.6%	8.2%	2.3%	1.8%
Търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети	45471	36136	33266	48705	35.9%	35.7%	37.1%	45.8%
Транспорт, складиране и пощи	1955	2215	6167	7559	1.5%	2.2%	6.9%	7.1%
Хотелиерство и ресторантьорство	1769	2092	2119	2178	1.4%	2.1%	2.4%	2.0%
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти	..	..	59	..				
Операции с недвижими имоти	572	274	295	375	0.5%	0.3%	0.3%	0.4%

	2008	2009	2010	2011	2008	2009	2010	2011
Професионални дейности и научни изследвания	789	1155	549	408	0.6%	1.1%	0.6%	0.4%
Административни и спомагателни дейности	120	142	185	121	0.1%	0.1%	0.2%	0.1%
Образование	82	169	74	204	0.1%	0.2%	0.1%	0.2%
Хуманно здравеопазване и социална работа	1841	2101	1767	1641	1.5%	2.1%	2.0%	1.5%
Култура, спорт и развлечения	170	479	108	80	0.1%	0.5%	0.1%	0.1%
Други дейности	126	146	114	138	0.1%	0.1%	0.1%	0.1%

Източник: НСИ

Отбелязаната тенденция на неблагоприятни секторни структурни промени може да се проследи и рамките на структурата на отраслите и дейностите.

Докато до 2010 г. в отрасловата структура на икономиката по показателя нетни приходи от продажби водещото място има преработващата промишленост с 43.5% и 33% от заетостта, а на второ място с 37.1% от приходите е отрасъл „Търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети”, то през 2011 г. след драстично намаление на промишлената продукция, на първо място в производствената структура на общината е отрасъл „Търговия” с 45.8%, а преработващата промишленост отива на второ място с 36.7%.

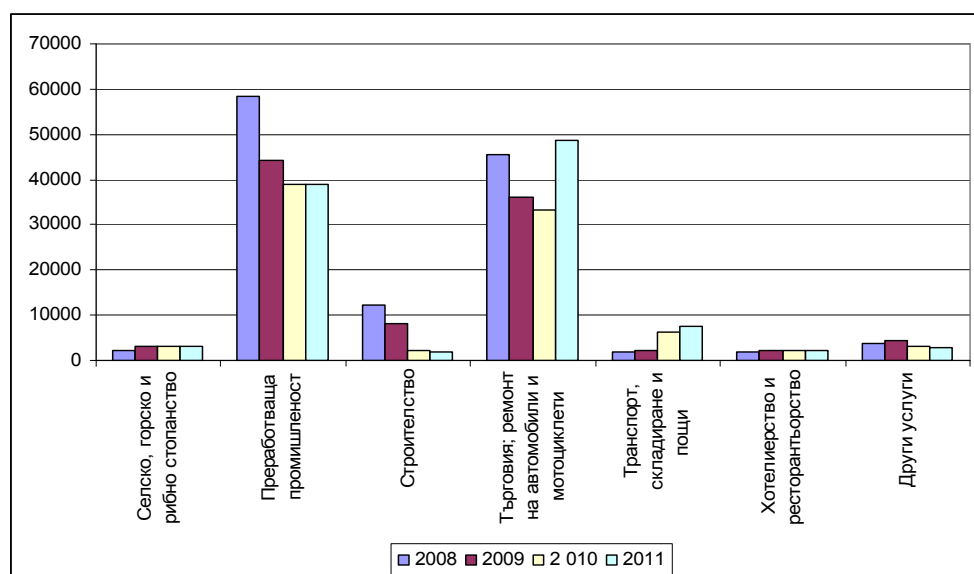
Отрасъл „Транспорт и складиране” нараства по обем и относителен дял и от 1.5 % през 2008г. в нетните приходи от продажби нараства дялът си до 7.1 % през 2011 г.

Дялът на селското и горското стопанство също нараства от 1.8% през 2008 г. на 3.1% през 2011 г.

Отрасъл Строителство значително намалява своите резултати и дял в структурата на общината – от 9.6% през 2008 г. на 1.8% през 2011 г.

Останалите услуги през 2011 г. заемат дял от 4.8% в нетните приходи от продажби (вж.табл.5).

Фиг. 8. Промени в отрасловата структура на икономиката на община Берковица по показател „Нетни приходи от продажби”, хил.лв.

Източник: НСИ

Структурата на бизнеса в общината се доминира от микрофирмите, които през 2011 г. са 91.8% от общия брой или 538 фирми. Малките предприятия от 10 до 49 заети силно намаляват и от 66 през 2008 г. остават 43 през 2011 г. са или 7.3% от общия брой на фирмите в общината. Средните предприятия от 50 до 249 заети също намаляват (съответно от 8 на 5) или 0.9%. В общината през 2011 г. липсва голямо предприятие със заети над 250 човека, като намалението на персонала на ЗАИ през 2010 г. го превръща от голямо в средно предприятие (вж. Таблица 6). Общата тенденция е към намаляване на броя на групата на малките и средните предприятия, което се обяснява с преминаването им в по-долна група или закриването на част от тези предприятия, което е неблагоприятна тенденция.

Таблица 17. Структура на фирмите в община Берковица по размер на заетите лица

Групи предприятия	2007 г.	2008 г.	2009 г.	2010 г.	2011 г.	2007 г.	2008 г.	2009 г.	2010 г.	2011 г.
ОБЩО ЗА ОБЩИНА БЕРКОВИЦА	583	625	661	609	586	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Микро до 9 заети	514	550	596	558	538	88.2	88.0	90.2	91.6	91.8
Малки от 10 до 49	60	66	57	46	43	10.3	10.6	8.6	7.6	7.3
Средни от 50 до 249	8	8	7	5	5	1.4	1.3	1.1	0.8	0.9
Големи над 250	1	1	1			0.2	0.2	0.2	0.0	0.0

Източник: НСИ

Малкият и среден бизнес е резултат от протичащите процеси на структурната реформа. Дейността на МСП основно е насочена в сферата на търговията и услугите, промишлеността, транспорта и селското стопанство. Много от съществуващи МСП не използват потенциала си за иновации. От 2008 г. групата на малките и средните предприятия отчитат спад в икономическите резултати и заетостта.

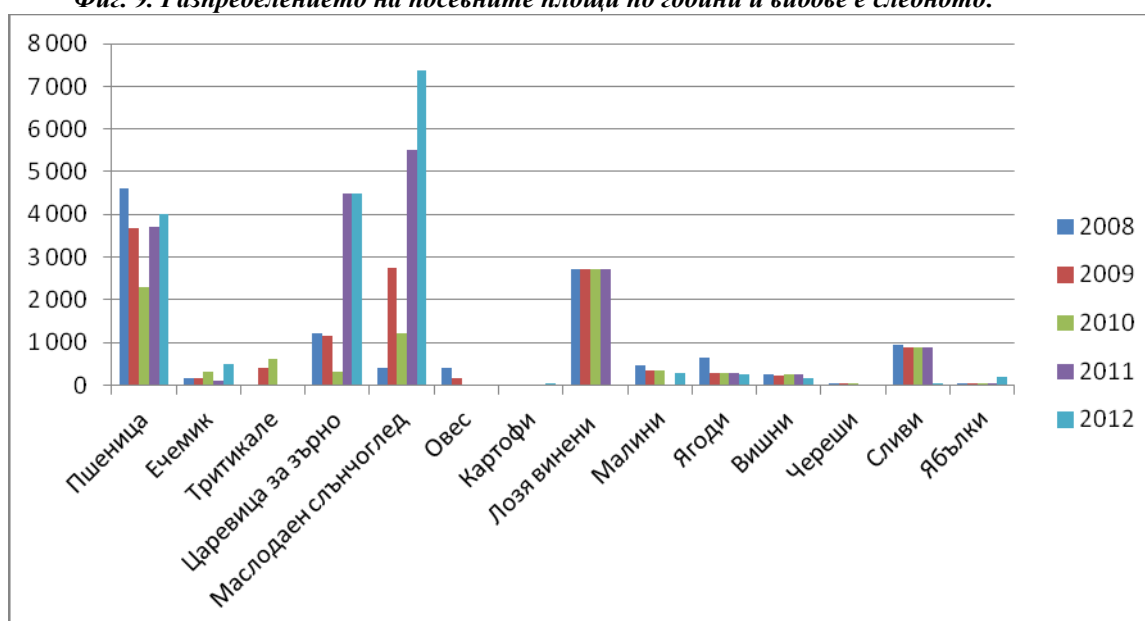
4.4. Развитие на селското и горското стопанство

Селско стопанство

• Растениевъдство

Балансът на поземлените ресурси показва, че земеделските територии заемат 214 302 дка или 46,1% от общата площ на общината. Обработваемата земя съставлява 146 268 дка. (68,3%) от земеделските територии, като една трета от нея са естествените ливади. Релефът на общината е по благосклонен за развитие на растениевъдството в северната част на общината, докато в южната преобладават трайни насаждения.

Фиг. 9. Разпределението на посевните площи по години и видове е следното:

Постоянни по години се очертават площите заети със зърнени, технически култури и от трайните насаждения – сливите, вишните, ягодите и малините.

Получените средни добиви за периода 2007 – 2012 г. от основните култури – пшеница, ечемик, тритикале и маслодаен слънчоглед са под средните за страната и само тези на царевицата за зърно, с изключение на последната година са в рамките и над националните отчети.

Прегледът на регистрираните земеделски стопанства в общината са 1038, като тези с ИЗП са 946 при среден размер на ИЗП на едно стопанство 32,7 дка. Преобладават стопанствата с ИЗП от 10 до 20 дка. – 93 бр. и тези от 20 до 100 дка. – 80.

Основните земеделски структури са: частни кооперации, арендатори, частни семейни стопанства и лични стопанства. Освен регистрираните земеделски производители в общината действат и фирмите “Агрофока”, “Балкан ОБСТ”, “Еко терра”, “Тера Ком” и др.

• Животновъдство

За разлика от растениевъдството, животновъдството в общината през последните години показва неустойчива тенденция в развитието си. Основните групи отглеждани животни в общината по последни данни са:

- Говеда – 563, в т.ч. 295 крави;
- Овце – 6643, в т.ч. 3957 майки;
- Кози – 2887, в т.ч. 1060 майки;
- Птици – 9020 бр.
- Пчелини – 126 с 2424 пчелни семейства.

Повечето животни са в домашни стопанства, като сертифицираните по Закона за ветеринарномедицинската дейност от първа група са едва 2, а тези от втора 13.

Изводите, които се налагат от прегледа за развитие на отрасъла за годините след 2007 са:

- Запазва се ниския дял на използваемост на обработваемите земи, като в максимална степен се използват само тези до 4 категория. Изключително малък е делът на използваните поливни площи.
- Наличието на арендатори, занимаващи се с производството на зърнени култури, които се изнасят без да я преработват, се отразява върху добавената стойност и заетостта в отрасъла.
- Положителен факт е, че отглежданите земеделски култури не са монокултурни. Налице е липса на достатъчно инвестиции за създаване на нови трайни насаждения и лошото поддържане на съществуващите. В същото време възможността за биопроизводство от тях е напълно реалистична.

Животновъдството се развива предимно в личните стопанства. При него се очертава трайна тенденция на намаляване на отглежданите животни.

Перспективите за развитието на селското стопанство са в сферата на: трайните насаждения - чрез създаване на нови масиви от ягоди, малини и овощни насаждения, засилване позициите на фуражното растениевъдство, развитие на животновъдство, базирано на развитието на местни фуражи и пасища, развитие на пчеларството - чрез създаване на предприятие за обработка и разфасовка на пчелен мед.

• Горско стопанство

Съгласно приетия нов Закон за горите /обн. ДВ бр. 19 от 08.03.2011 г./ са променени функциите и задачите на Регионална дирекция по горите - Берковица. Като структура на Изпълнителна агенция по горите дирекцията осъществява контрол по прилагането на Закона за горите по отношение на всички дейности в горските територии, както и върху съхранението, транспортирането и преработването на дървесина и недървесни горски продукти в горските територии на областите Монтана, Видин и Враца.

Държавните горски стопанства в обхвата на дейност на РДГ - Берковица са териториални поделения на Северозападно държавно предприятие със седалище гр. Враца, което осъществява управлението на горските територии - държавна собственост.

Площта на горските територии, съгласно утвърдения горско стопанския план на ТП ДГС - Берковица към 31.12.2013 година за община Берковица е 14925 ха.

Разпределението на горската площ по вид на земите показва, че преобладаващата част е залесена. От залесената площ 84.0% са насаждения с естествен произход, културите заемат 15.9% и 0.1% е клек. Незалесената дървопроизводителна площ е 0.3%, като включва: сечища; пожарища и голини. От недървопроизводителните площи, които са 6.4% от горските територии, с най-голям дял са: нелесопригодните площи, поляните, нелесопригодните голини и скалите.

Видовият състав по ГСП на ТП ДГС - Берковица е:

Иглолистни - Бял бор, Смърч, Черен бор, Ела, Бяла мура, Дуглазка ела, Лиственица, Веймутов бор, Зелена дуглазка, Корсикански бор.

Широколистни - Бук, Зимен дъб, Благун, Цер, Габър, Трепетлика, Явор, Бреза, Мъждрян, Акация, Келяв габър, Полски бряст, Елша, Кестен, Клен, Дребнолистна липа, Едролистна липа, Сребролистна липа, Шестил, Планински ясен, Полски ясен, Топола И-214, Регенерата.

В съответствие с преобладаващите им функции площта на ДГС "Берковица" се разпределя, както следва:

- Гори и земи основно със стопански и защитни (дървопроизводителни и средообразуващи) функции – 60.4%, от която залесени - 59.1%;
- Гори и земи със специални функции – 39.6%, от която залесени – 34.1%, в т.ч. клек.

По отчетни данни на информационната система на ИАГ за издаване на разрешителни за сеч и протоколи за освидетелстване на сечища през 2013 г. от горските територии в обхвата на община Берковица са добити общо 46 952 куб. м. дървесина, разпределени по видове собственост, в куб. м. както следва:

Държавни и учебно-опитни гори	Частни физически лица	Частни юридич. лица	Религиозни организации	Общински
37086	7526	303	2037	0

Макар и с по-бавни темпове ежегодно в горските територии върви процес на залесяване, съгласно утвърдените лесоустройствени планове.

Държавно горско стопанство	Залесени площи от ДГС, дка				
	2007	2008	2009	2010	2011
Берковица	15	27	75	17	28

Общо горските територии, стопанисвани от двете стопанства са 21 499,4 ха. Заетите в горскостопанската дейност от община Берковица са 30 души. Част от горската територия на общината се стопанисва от УОГС „Петрохан” с. Бързия.

4.5. Развитие на индустрията

Промишлеността е водещ **структуроопределящ сектор** за икономическото развитие на града и общината. През 2012 г. в промишлеността се формират 55.6% от общо произведената продукция, 43.2% от приходите от дейността и нетните приходи от продажби, заета е 33,5% от работната сила на общината и над 60% от тази на града и са концентрирани 59% от дълготрайните материални активи в общината.

Като по-важни производства се очертават производството на строителни материали и дограма, химически продукти, производство на конструктивни елементи и детайли от метал, производство на инструменти, хранително-вкусова, мебелна и трикотажна промишленост.

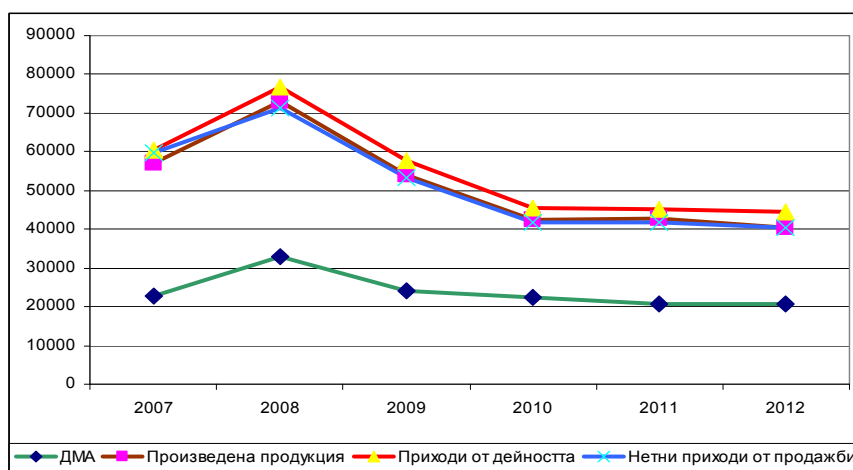
Таблица 18. Основни показатели за развитие на индустрията, 2007-2012 г.

	Мярка	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Предприятия	брой	159	168	165	137	137	138
Произведена продукция	хил.лв.	57 164	73 064	53 850	42 469	42 956	40 359
Приходи от дейността	хил.лв.	60 391	76 733	57 578	45 445	45 300	44 335
Нетни приходи от продажби	хил.лв.	59 794	71 354	53 325	41 797	41 706	40 321
ДМА	хил.лв.	22 871	32 923	24 248	22 530	20 879	20 849

Източник: ТСБ Монтана

През 90-те години промишленото производство в общината изживя тежка криза. След известен подем през периода 2004-2008 г. икономическата криза доведе до ново влошаване на икономическите резултати на промишлеността, намаляване и стагниране на производствата в общината.

Фиг. 10. Динамика на основните показатели за развитие на индустрията, 2007-2011 г.

Източник: НСИ

Графиката на фиг.10 ясно очертава, че кризата в индустрията продължава. Отбелязва се спад по отношение на всички основни показатели, характеризиращи сектора. Особено изяви са тенденциите на намаляване на обема на строително-монтажните разходи, тъй като отрасъл „строителство” се включва в обобщените показатели за развитие на индустрията

Преобладаващата част от индустриалното производство е концентрирано в град Берковица. Производствени мощности на хранително-вкусовата промишленост има в с. Комарево („Компас” ООД), на дървообработващата и мебелната промишленост – в с. Бързия („Сираков и сие“ СД).

4.6. Отраслова структура

Отрасловата структура на сектор индустрия се определя от производството на строителни материали и дограма, химически продукти, производство на конструктивни елементи и детайли от метал, производство на инструменти, хранително-вкусова, мебелна и трикотажна промишленост, строителни дейности.

Производството на хранителни продукти, напитки и тютюневи изделия е с най-висок принос в произвежданата промишлена продукция. Функциите на подотрасъла в ешелонния процес "селско стопанство - хранителна промишленост", балансира икономическото развитие и осигуряват по-доброто използване на местния аграрен потенциал. С гъвкавия си характер и силна подвижност, тези производства могат да оказват и балансиращо въздействие върху териториалната структура на промишлеността. Представители на сектора на хранителната индустрия са „Агенция Булсаи” ЕООД (производство и преработка на птиче месо и продукти от птиче месо), „Славянка” ЕООД (производство на хляб и хлебни изделия), „Компас” ООД (производство на пастети, месни консерви, готови ястия и специалитети), „Монтком” ООД (производство на месо от едър рогат добитък и свине и продукти от телешко и свинско месо) и др.

Присъствието на фирмите, произвеждащи текстил и облекла, е с важно значение за общината. Секторът е разположен изцяло на територията на града. Негови представители са фирмите „БЕРТЕКС” ЕАД (Производство и търговия в страната и чужбина на трикотажни горни и долни облекла); „БИГЪЛ” ООД (Производство на детско облекла).

Основна фирма, представяща добивната промишленост в община Берковица, е „МРАМОР БЕРКСТОН“. Предприятието е основано през 1962 г. с основна дейност преработка на скални материали. 90 % от продукцията се изнася в Европа и САЩ. Основната част от производството е преработката на блокове варовик „Враца“, мушелкалк и мрамори. Фирмата предлага стълбове, настилки, външни и вътрешни облицовки, производство на разнокаменни изделия – за стъпала, балюстради, камини, корнизи, строителни детайли, както и различни видове обработка: шлайфана, полирана, антична, рифелована, пясъчна.

Наблюдава се спад в дървообработката и производството на мебели. Основен производител е фирмата “СИРАКОВ И СИЕ” СД (производство на столове, холни гарнитури и нестандартно обзавеждане; мебели; материали, профили и аксесоари за мебелната промишленост).

Застъпено е и производството на метални изделия. По-важни фирми от сектора са “ЗАИ” АД (производство и продажба на абразивни инструменти); “АРКОС-МЕТАЛ-БЕРКОВИЦА-ПС” АД (производство на конструктивни елементи и детайли от метал); “БУЛФЛЕКС И КО” ООД (производство на армирани дискове за шлифване и рязане на метални и неметални); “ПРИМЕКС ИНЖЕНЕРИНГ” ЕООД (Производство на абразивни инструменти и технологично оборудване за абразивната индустрия).

Производството на химични вещества и продукти, изделия от каучук и пластмаси също намалява. “ПЛАСТКОМЕРС 93” ООД Фирмата произвежда: PVC драйбленд за бутилки, PVC гранулати – меки (за ходила, кабели и шлаухи) и твърди (за външни ролетни щори, тръби и фитинги), PVC облицовка, фиксатори за арматура, шлаух.

Община Берковица има традиции в златарската и бижутерийна промишленост. Фирми, представящи този подотрасъл са „БИЖУТЕРИЯ И СУВЕНИРИ“ за производство и ремонт на бижутерия и сувенири от сребро и злато. Изработка на сребърен филигран; „АРЖЕНТВИУ-БЪЛГАРИЯ“ ЕООД, произвеждаща лята сребърна бижутерия.

Основен представител на трикотажната промишленост е фирма „БЕРТЕКС“ ЕАД, произвеждаща трикотажни горни и долни облекла; спортни трикотажни облекла: анцузи, грейки, шорти, пижами от кръглоплетени платове; дамски горен трикотаж; детски горен трикотаж, на шивашката промишленост - фирма „БИГЪЛ“ ООД за производство на детско облекло.

„НАТАЛИЯ-ММ“ ООД произвежда детски играчки.

Добре представени са и различни направления в областта на строителната индустрия: ЕТ “ВИДИРА – ПЕТЪР ПЕТРОВ”, “ХИЛ” АД “КАСТЕЛ” АД, “ЛАС КОМ” ООД; „ФАТУМ 2001” ЕООД, „ГОРСТРОЙ 2002” ООД, „ИНТЕРНАЦИОНАЛ КОРЦОВИ“ ЕООД и др.

* * *

Основни изводи

- В структурата на промишленото производство преобладават малки и микро-предприятия. По-голямата част от новоизградените частни предприятия са в тази група.
- С най-голямо значение за икономическото развитие на общината е Преработващата промишленост – тя формира 33% от нетните приходи и ангажира 33% от наетите лица.
- Кризисните явления през последните години доведоха до съществен спад на производството на всички отрасли, като отделните отрасли на вторичния сектор на града показват различна динамика на развитие.

- Производствената зона се нуждае от съществена рехабилитация и инфраструктурно превъоръжаване, за да посрещнат предизвикателствата на съвременните производства.

4.7. Развитие на туризъм

Общината има предпоставки за развитие на екологичен, ваканционен, културно-исторически, селски, планински, ловен туризъм.

➤ Природни забележителности:

Община Берковица е разположена в планинската и полупланинска част на Северозападна България в хълмист планински терен. Най-ниската надморска точка е 250 м. в с. Боровци, а най-високата - връх Ком 2016 м.

Красотата на своята девствена природа Берковската планина е прекрасно място за туризъм, спортуване и отмора. Лечебният климат, минералните води, липсата на сухи летни и сурови зимни ветрове, меката и слънчева зима и прохладното лято са благоприятни предпоставки за пълноценен отдих и възстановяване.

На 15 км. от града се намира **Туристически и спортен комплекс "Ком"** с добра база за зимен отдих; В района има алпийска и бегова ски писти, като алпийската писта се обслужва от два ски-влека. Намират се сред вековни дървета (резерват Горната кория). Оттук е и изходният пункт за много туристически маршрути – Ком-Емине, Международен пешеходен маршрут Е-3 от Атлантическия океан до Средиземно море, Ком-Петрохан, четиридневен маршрут х. Ком-Белоградчик и др. През лятото Берковица може да ви очарова с дивната красота на слънчевите изгреви над планинските върхари, с аромата на горски малини, боровинки и диви цветя, носещ се във въздуха, с ромона на планинските ручеи и шума на Хайдушките водопади

Районът на „Здравченица“ е на 9 км. от Берковица с голямата открита поляна в подножието на връх „Здравченица“ (1176 м), предоставя възможност за развитие на конен спорт и велотуризм. Преходът до района е за около 4 часа с маршрут по долината на „Женска река“. Другият маршрут е от с. Черешовица за около 3 часа.

Местността „Синия вир“ е на 3 км. югозападно от града в долината на река Шабовица. Вирът е дълбок повече от 1 м., водата е кристално чиста и ледено студена. Тук запалените рибари могат да се отдадат на своята страст – да ловят планинска пъстърва в бистрите води. Подходяща за едnodневни излети.

ПЗ „Хайдушки водопади“ е 9 км. от град Берковица. Разположена е в красивата долина на „Голяма река“. По този маршрут е изградена екопътека – маршрутът тръгва от местността „Бачилището“, при водослива на „Голяма река“ и „Къса река“, пресича две реки – „Сливашка бара“ и „Средна бара“, по които има няколко водни каскади. По пътеката се откриват великолепни гледки към местностите „Къси дел“ и „Тузлата“. Преходът е средно тежък с времетраене 4 часа и максимална денивелация 340 м. Желателно е да има водач, а туристическата екипировка е задължителна.

Местността „Ашиклар“ е разположена на 3.5 км. от града, в полите на Стара планина. Предпочитано място за излети и разходки.

Лесопарк „Калето“ се издига се на север от града. На хълма Калето (515 м. н. в.) има разкопки от римско време. От него се открива панорамна гледка към Старопланинското било, гр. Берковица и околностите. Лесопаркът предлага възможности за краткотрайни излети за различни категории туристи.

Град Берковица е курорт от национално значение. Базата и богатото дивечово стопанство са предпоставка за развитие на ловния и риболовния туризъм:

- Планинските маршрути на територията на общината (9 бр.) са маркирани и представляват интерес за туристите, които предпочитат ваканционен туризъм.
- Термалните води в Берковица са предпоставка за развитие на здравен и балнеоложки туризъм.
- С местно значение за здравен и балнеоложки туризъм е село Бързия, което се намира на 6 км южно от град Берковица.
- Съществуват възможности за велотуризм и делта- и парапланеризъм.
- Общината е изходен пункт за много туристически маршрути: Ком - Емине, Международен пешеходен маршрут - Е-3 от Атлантическия океан до Средиземно море, Ком - Белоградчик.

В общината е разработена Програма за развитието и утвърждаването на Берковица като туристически и спортен център в национален мащаб.

➤ **Културно и природно наследство**

Община Берковица има голям културно-исторически и експозиционен потенциал. На територията на общината се намират следните недвижими паметници на културата:

- **Часовниковата кула.** Часовниковата кула е най-отличителният архитектурен паметник в центъра на града - негов символ и емблема.
- **Къща музей „Иван Вазов“.** Къщата-музей „Иван Вазов“ е архитектурно-строителен паметник на културата с национално значение. Строена е в началото на XIX в. През 1940 г. е обявена за народна старина, представлява българската възрожденска архитектурно-строителна традиция.
- **Чешма „Малинарка“.** Построена е през 1967 год. от розов берковски мрамор в чест на девойките малинарки, които Иван Вазов е възпял в стихотворението „Малини“.
- **Градска художествена галерия.** Сградата на старото двукратно класно училище „Отец Паисий“, градено през 1872 год., днес е градска художествена галерия за възрожденска живопис и дърворезба. Намира се в двора на църквата „Св. Николай Чудотворец“. Фондът е започнал да се събира още от 1969 година, днес наброява 1 440 художествени произведения, обособени в раздели: живопис, графика, рисунка, карикатури, скулптури,

приложно изкуство, иконите са възрожденска живопис, работени IX – XX в. Във фонда на галерията се съхраняват творби на много известни художници от страната.

- **Етнографски музей.** Архитектурно-строителен паметник на културата. Типична възрожденска къща на един етаж с външна софа на юг. Строена през XIX в., тя е с интересни мотиви от дърворезба по вратите и долапите и с автентичния начин на отопление на помещенията и банята. От 1992 г. в нея е уредена етнографска експозиция. Запазена е в автентичния си вид – без подмяна на основните конструкции и стени на сградата. Основни колекции са тъкани /костюми, свилени платна, черги, килими/, дърво, метал, накити, керамика – над 14 000 експоната.
- **Църквата ”Рождество на Пресвета Богородица”.** Църквата е съвременник на българското Възраждане, средище на мъжко и девическо училище, духовен извор на берковчани. Тя е преизградена през 1843 год. Иконостасът е изработен от самоковски дърворезбар. Иконите изписва Димитър Зограф. Те могат да се причислят към най-доброто създадено у нас през Възраждането. Камбанарията е изградена през 1897 г. Камбаните в нея са две, изработени през 1845 год. в град Будапеща и по-късно са подарени на църквата от дюлгерския еснаф.
- **Църквата “Св. Николай Чудотворец”.** Храмът е изграден през 1871 г. от майстора Георги Джонгар. Строен е с ломен камък, на места е вложен и обработен камък. По-късно сградата е преживяла още два строителни периода, които са обогатили архитектурните ѝ форми. През 1898 г. е построена камбанарията. Иконостасът е раздвижен, огънат в централната част към абсидата, а мотивите са решени плоско и схематично.
- **Римска баня.** Архитектурно-строителен паметник на културата. Изградена е през 1665 г. върху част от основите на стените на римска къпалня. Строена е след завладяване на Берковския край от римляните.
- **Антична и средновековна крепост “Калето”.** Паметник на културата с историческо значение. Архитектурните разкопки започват през 1961 г. Разкрити са външна и вътрешна крепостна стена от късната античност с отделни помещения между тях. Във външната крепостна стена са включени и две базилики. В югоизточния склон са разкрити археологически материали от тракийско селище. След него през римската епоха тук има живот, свързан с рударството и с плаването на злато, но укрепяването на Калето и възстановяването му от селище във фортификационно съоръжение става през IV-V в. Открити са архитектурни детайли – колони, капители. Събрани са различни материали – керамика, тухли, оръдия на труда, оръжия, монети.
- **Клисурски манастир „Св. св. Кирил и Методий“** Клисурският манастир е четвъртият по големина и посещение в България. Намира се на 85 км от София и на 9 км от Берковица, в подножието на северните склонове на Гордия Балкан, под “Тодорини кукли”, заслужено наречен “Духовната перла на Северозападна България”. На входа на храма на Клисурския манастир е

поставен надпис, според който манастирът датира от 1240 г. Многократно е опожаряван, разрушаван и отново възстановяван от християнското население. През 1874 г. турски ферман признава официално манастира за българска светиня. В сегашния си вид църквата на манастира е реставрирана след Освобождението, когато самоковски майстор изработва забележителен иконостас. Днес Клисурският манастир е привлекателно кътче за разходка и отмора.

➤ Туристическа дейност

Общината разполага през 2012 г. със 7 места за настаняване и средства за подслон и 3 хотела. Общият брой на леглата в средствата за подслон леко нараства през периода 2007-2012 г. от 410 на 445 (таблица 18), а броят на хотелите се увеличава 1 до общо 3 като броят на местата в тях е 201. През 2012 г. в община Берковица са съсредоточени 28.5% от леглата в средствата за настаняване, а броят на стаите (198) или 25.7% от тези в област Монтана. Общият брой на пренощуващите лица през 2012 г. в средствата за подслон в общината са 5134 или 14.6% от техния брой в общината, от които - 4986 са българи и само 148 са чужденци. За същата година приходите от нощувки са само 6.6% от общите за област Монтана.

Таблица 19. Община Берковица - Дейност на средствата за подслон и места за настаняване 2007-2010 г.

Години	Средства за подслон и места за настаняване - брой	Брой легла	Реализирани нощувки - брой			Приходи от нощувки - лв.	
			общо	от българи	от чужденци	общо	от чужденци
Дейност на средствата за подслон и места за настаняване							
2007 г.	8	410	10487	9592	895	127668	21305
2008 г.	8	386	10137	8773	1364	134818	30562
2009 г.	9	412	12682	11788	894	170113	16045
2010 г.	9	449	8686	7983	703	110521	13680
2011 г.	9	447	10753			162015	
2012 г.	7	452	9302	8846	456	144199	14097
Дейност на хотелите							
2007 г.	2	176	3727	2905	822	64706	19785
2008 г.	2	150	1782	702	1080	36801	21752
2009 г.	2	150	1997	1122	875	34168	15595
2010 г.	3	202	2237	1543	694	42025	13410
2011 г.	3	201	3373			70324	
2012 г.	3	201	2180			54696	

Източник: НСИ

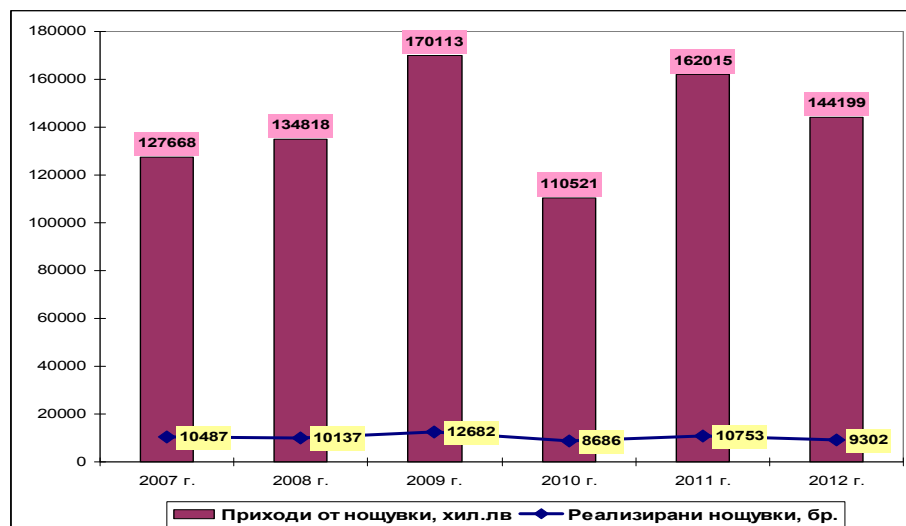
През отделните години на периода, броят на леглата, реализираните нощувки и приходите от тях варират, като диапазонът е по-голям през последните две години (виж фиг.11).

Общият брой на реализираните нощувки в средствата за подслон и местата за настаняване в община Берковица е бил най-висок през 2009 г., а най-нисък – през 2010 г.

Относителният дял на реализираните нощувки от българи в средствата за подслон и местата за настаняване през 2011 г. е 91.6% от общия брой нощувки, а на чужденци – 8.4%. Спрямо 2010 г. броят на реализираните нощувки от българи нараства с 23.4%, а на чужденци – с 28.2%.

Тенденциите в дейността на хотелите е сходна с общата тенденция на развитие на туризма в общината. По отношение на показателя „приходи от нощувки” след тяхното драстично намаление през 2010 г. е налице нарастване през 2011 и отново значителен спад през 2012 г.

Фиг.11. Дейност на средствата за подслон и местата за настаняване 2007-2012 г.

Източник: НСИ

➤ **Реализиране дейности и проекти в подкрепа на развитието на туризма в община Берковица**

Развитието на туризма в Берковица и региона е една от стратегическите цели на Общината.

С цел популяризиране възможностите за туризъм в Берковица и реклама на съществуващите туристически обекти и културни забележителности, Община Берковица е взела участие в Международната туристическа борса “ВАКАНЦИЯ & СПА ЕКСПО” – София, в която през 2013 г. са участвали 270 туроператори и туристически агенции, хотели и курорти, общини, туристически асоциации и организации от страната и чужбина и е посетена от 20 000 посетители.

Изработката на рекламни материали, свързани с туризма, е друг вид от дейностите за реклама и маркетинг. Изработени са различни видове сувенири – сувенирни чинии и стативи и 10 вида магнитни сувенири.

Принос за повишаване посещаемостта на града от гости и туристи през годината са културните мероприятия, провеждани в града – провеждането на Международния детски фестивал на изкуствата «Лачени обувки», Международен фолклорен фестивал «Балканът пее и танцува»; богатата съпътстваща програма по случай Празника на града; национални и християнски празници и други чествания.

Общините Вършец, Берковица и Годеч разработват общ туристически проект за изработването на регионални туристически пакети на територията на трите общини, рекламни и маркетингови дейности, експедиентско пътуване на туроператори и журналисти, организиране на туристически форуми и др. Проектът „Подкрепа за развитие на регионален туристически продукт и маркетинг на дестинация – общини Вършец, Берковица и Годеч“ по ОП „Регионално развитие“ 2007-2013 има за основна цел създаване и развитие на конкретен регионален туристически продукт „Неоткрита тайна на Западна Стара планина“ с цел увеличаване на броя на туристите в туристически район, обособен на територията на общините Вършец, Берковица и Годеч. По проекта в Туристическия информационен център - Берковица са доставени хардуерна система и web приложение за консултиране на туристи. Общата стойност на проекта е 431 240 лева. Продължителността на проекта е 24 месеца.

„Разнообразяване и подобряване на туристическата инфраструктура чрез изграждане на мрежа от информационни пунктове за отдих и развлечение“ на стойност 68 262 лв. е одобрен от МИГ Западна Стара планина – Копрен Миджур и се очаква сключване на договор с УО.

По Оперативна програма “Развитие на човешките ресурси”, Проект “Нов избор и реализация” са назначени за срок от 1 година 10 бр. планински водачи, които поставят маркировки на туристически маршрути в зона “Ком” и придружават туристи при туристически преходи в Балкана.

Проведена е среща с представители на туристическия бизнес в Община Берковица, по време на която са формулирани основните проблемите и се набелязани мерките за тяхното решаване. Община Берковица изпълни поетият ангажимент и изработи и монтира на входните артерии на града по 2 бр. указателни табели с местата за настаняване.

По данни на “Музеен комплекс - Берковица” за 2013 г. посетителите възлизат общо на 10 514 броя, разпределени както следва: в Къща-музей „Иван Вазов” – 4647 посетители, в Етнографски музей – 3813 посетители и в Градска художествена галерия – 2054 посетители.

Към месец октомври 2013 г. отчетените брой нощувки са 4826, а размерът на постъпленията от туристически данък възлиза на 3349.92 лв.

Съществена част от дейностите, пряко свързани с туризма е категоризирането на туристически обекти – заведения за хранене и развлечения и средства за подслон. За 2013 г. е извършена промяна в обстоятелствата на 4 обекта, категоризирани са 12

туристически обекти. Общо постъпленията от категоризация на туристически обекти възлиза на 3 350 лв.

През 2013 г. Община Берковица получи Грамота за принос в развитието на туризма от първото издание на Националния-преглед конкурс „Общините за развитието на туризма”. Целта на конкурса бе да привлече вниманието върху приноса на общините за развитието на туризма в отделните региони на страната, да популяризира постигнатото от българските инвеститори, да сподели добри практики и да мотивира местната инициатива за постигане на качествен туристически продукт. В него се включиха 908 участници от цялата страна – общини, общински предприятия “Туризм”, браншови организации, туроператори, транспортни фирми, хотели, колежи по туризъм, увеселителни паркове и атракционни къщи, читалища и НПО.

Община Берковица се присъедини към откритото писмо до президента от общините, развиващи зимен и летен туризъм, с което представителите на общини, развиващи зимен и летен туризъм, сред които и Община Берковица, настояват за среща с държавния глава по въпросите за социално-икономическото развитие на тези региони. Общините са водени от загрижеността за бъдещето на стартиралите инициативи и процедури, свързани с развитието на зимния спорт и туризъм в България, които са единствения шанс на тези региони за привличане на инвестиции, справяне с безработицата, тежката демографска криза и ескалиращото напрежение, породено от ниските доходи.

В началото на месец октомври 2013 е проведена среща с представители на дружество "КОМ - 2016", представители на Областна дирекция земеделие, заместник областния управител на област Монтана, както и представители на всички политически групи в общински съвет Берковица, на която са очертани и обсъдени проблемите в областта на туризма, както и бъдещите съвместни действия на партньорите в зона Ком.

В края на месец февруари 2013 г. са внесени в МЗХ две решения на общински съвет Берковица за безвъзмездно предоставяне на имоти в Зона Ком и местността Калето, с което се дава възможност за кандидатстване по проекти през 2014 год.

* * *

Основни изводи:

- Туристическото развитие в Берковица е слабо проявено и не отговаря на възможностите на общината и региона. Това се дължи на различни причини, между които недостатъчно добре развитата туристическа инфраструктура, сравнително слабо разнообразие и ниско качество на предлаганите туристически услуги.
- Туризмът в град Берковица е свързан основно с развитието на културен и исторически туризъм, с посещенията на паметниците на културата с местно и национално значение (къщи-музеи, религиозни храмове, паметници, художествена галерия "Никола Маринов"). Градът може да бъде включен и в туристическите продукти на другите видове туризъм в общината и региона.
- Налице са традиции в провеждането на театрални, хорови фестивали и други културни прояви, изложения;

- Проблемите, свързани с развитието на културния туризъм основно свързани с материалната база, регулярното осъвременяване и попълване на експозициите, осигуряване на квалифицирани преводачи и екскурзоводи, освежаване фасадите на сградите – паметници на културата и други места, свързани с културния и исторически туризъм, изграждане на привлекателна градска среда, подобряване на архитектурния вид и др.
- Слабо функционира рекламната и информационната система.

4.8. Търговия и услуги

Преобладаваща част от активните фирми оперират в сферата на търговията, ремонт на автомобили и битова техника. Те представляват около 40% от активните фирми през 2012 г. Търговията е вторият по значение сектор за приходите от дейност, създавани в общината – 37.1%. Наблюдава се спад в броя на фирмите и приходите от дейността в сектор “Търговия” през 2010 г. спрямо 2007 г. Близко 80% от фирмите в Берковица работят в сектора на услугите, което е типично за цялата страна.

5. СОЦИАЛНА ИНФРАСТРУКТУРА

5.1. Образование и инфраструктура на образователната система

За образованието в общината е характерно, че то е основно с публичен характер. Към момента няма учебни институции, които се финансират от частния сектор. Образованието в община Берковица включва:

- предучилищното обучение и свързаната с него инфраструктура – целодневни детски градини
- общото образование, реализирано в различни типове общообразователни училища (по застъпена степен на образование) – основни и средни общообразователни училища;
- професионалното образование.

Функционалната характеристика на образованието в община Берковица се определя от контингентите от лица в съответната възраст (подлежащи на предучилищно обучение и в училищна възраст) и степента на развитост на обслужващите функции на общината

- **Предучилищно обучение**

Системата за предучилищно обучение в община Берковица включва само един тип детски заведения - целодневни детски градини (ЦДГ). Техният брой, капацитет и териториалното им разположение по населени места, също са функция от броя на децата във възрастовата група 3-6 годишна възраст. През учебната 2013/2014 година на територията на общината са функционирали общо 6 ЦДГ и 1 детска ясла

(функционално отнесена към отрасъл “Хуманно здравеопазване и социални дейности”) като няма промяна в техния брой в рамките на разглеждания период.

Таблица №20. Динамика в броя на детските заведения и на обхванатите деца в община Берковица за периода 2007-2013 г. (по населени места)

Детско заведение	населено място	Брой деца към:				
		2007 г.	2008 г.	2009 г.	2010 г.	2013 г.
ЦДГ "Малина"	Берковица	109	111	105	110	104
ЦДГ "Пролетна Дъга"	Берковица	138	141	122	124	125
ЦДГ "Звънче"	Берковица	131	141	126	123	132
ЦДГ "Васил Левски"	село Бързия	37	36	36	37	34
ЦДГ "Детелина"	с. Замфирово	47	48	39	39	37
ЦДГ "Червена шапчица"	с. Боровци	23	22	19	20	16
Детска ясла	Берковица	80	80	83	65	67
Общ брой за община Берковица		565	579	530	518	515

Източник: ТСБ –Монтана

Анализът на данните показват, че за посочения седемгодишен период броят на децата, обхванати в детските заведения е намалял само с 3 (виж таблица 19). Причината за това се крие в провежданата от местните власти политика за по-пълно обхващане на децата в посочената възрастова група за обучение в общинските детски заведения. В най-висока степен това е характерно за децата в подготвителните групи. В посочения брой деца не са включени деца в подготвителните групи в общообразователните училища.

Като една от конкретните мерки на тази политика е проектът свързан с ефективната и пълноценна образователна интеграция на децата от ромски произход чрез иновативно мотивиране на родителите им. Той е ориентиран към осигуряване присъствието на децата от отдалечения ромски квартал „Раковица“ в приемните детски градини на гр. Берковица.

Общият брой на формираните групи в детските заведения в общината през 2013/2014 учебна година е 25. Като капацитет (брой места) в детските заведения няма промени. Средната пълняемост на 1 група в общинските детски заведения е 20,6 деца и е в рамките на действащия норматив, като тя е по-ниска в селата Боровци и Бързия.

• **Общо образование**

Образователната инфраструктура в населените места на общината също функционира в зависимост от наличния брой ученици. С този брой е съобразен броят, капацитетът и локализацията на общообразователните училища в общината. Общото образование се реализира в 6 основни училища и в 1 гимназия, които са разположени в три населени места в общината – гр. Берковица и селата Бързия и Замфирово.

През учебната 2013/2014 г. в сравнение с 2006/2007 учебна година има едно закрито общообразователно училище (в с. Боровци). Броят на общообразователните училища през учебната 2013/2014 г. е 7, от които 5 са в гр. Берковица. За посочения период се

наблюдава намаление в броя на учениците в общообразователните училища, който от 1618 (2007 г.) намалява на 1316 (2013 г.), или с 20,8% за целия седемгодишен период. Причините са основно от демографски характер.

Таблица 21. Промени в броя на учениците в общообразователните училища на територията на община Берковица за периода 2007-2013 г. (по населени места)

Училище	Населено място	Брой ученици към:				
		2007 г.	2008 г.	2009 г.	2010 г.	2013 г.*
I ОУ "Н.Вапцаров"	Берковица	265	257	234	219	195
II ОУ "Хр. Смирненски"	Берковица	294	299	290	273	261
III ОУ "Иван Вазов"	Берковица	332	332	321	301	249
IV ОУ "Г. Раковски"	Берковица	347	351	341	309	327
ОУ "Г. Раковски"	с. Бързия	121	119	114	111	83
ОУ "Кирил и Методий"	с. Замфирово	66	61	60	59	59
Гимназия "Д-р Иван Панов"	Берковица	193	187	188	178	97
Помощно училище "Хр. Ботев"	Берковица	43	44	50	47	45
Общ брой ученици (вкл. и в специални училища)		1661	1650	1598	1497	1316

Източник: ТСБ – гр. Монтана и *данни от община Берковица

Намаляващият брой на учениците се очертава като потенциален, сериозен проблем за нормалното функциониране на образователната система (в условията на делегирани бюджети). Това личи от данните в таблица №20.

Данните към 2013 г. за броя на учениците в ОУ “Кирил и Методий” в с. Замфирово (59 ученика) и очертаната тенденция за намаляване на броя на лицата във възрастовия контингент от 7 до 14 години поставят под съмнение неговото нормално функциониране през следващите години. То би могло да съществува с паралелки с минимален брой ученици или с паралелки от слети класове. Това училище е със статут на „защитено“. Със статут на средищно училище е II ОУ „Хр. Смирненски“ в гр. Берковица. В него се обучават деца, от селата на общината, в които няма действащи основни общообразователни училища. За учениците от населените места, в които няма функциониращи общообразователни училища са осигурени автобуси. Същите се движат по одобрени маршрути, по които се движат учениците до съответното средищно училище.

• **Професионално образование**

Професионалното образование в община Берковица е свързано с дейността на Лесотехническата професионална гимназия. Тя е една от трите професионални училища с подобен профил в страната и е единствена в Северозападна България.

И при професионалното образование, подобна на общото, се наблюдава тенденция на намаляване на броя на учениците, а именно:

- 2007 г. – брой на учениците в ЛПГ – Берковица – 402;
- 2010 г. - брой на учениците в ЛПГ – Берковица – 308.
- 2013 г. брой на учениците в ЛПГ – Берковица – 244.

Средната пълняемост на паралелките в професионалната гимназия е в рамките на действащия норматив, което е един от критериите за провеждане на нормален учебен процес. Професионална квалификация получават и учениците в помощното училище в гр. Берковица.

Един от проблемите, свързани с образователната система в общината е този за нарастващия брой на ранно отпадналите ученици. За изследвания 7 годишен период броят на преждевременно отпадналите ученици средногодишно е 82, от които 56 са от 2 средни и помощното училище.

Физическото състояние на сградите на детските заведения и на общообразователните училища е в добро състояние. За подобряване на енергийната ефективност на тези обекти е реализиран проект „Подобряване на образователната инфраструктура в община Берковица чрез въвеждане на мерки за енергийна ефективност“.

5.2. Здравеопазване и инфраструктура на здравеопазването

Здравната система и здравната инфраструктура на населението в община Берковица е съобразена с характеристиката на заболяванията на населението, здравния статус на населението, обслужващите функции и предвижданията на Националната здравна карта. За мястото и значимостта на здравеопазването в общината представя дават данните за броя на заетите/наетите лица в системата и осигуреният финансов ресурс (по линия на НЗОК и делегираните бюджети) за издръжка на здравните обекти. От общия брой на наетите лица в общината към 2012 г. 3361 д. в отрасъл “Хуманно здравеопазване и социални дейности” са ангажирани общо 323 д., или 9,6% от всички заети в общинския социално-икономически комплекс. Само в здравеопазването броят на наетите лица е 90 д., от които 44 лекари и стоматолози.

Здравеопазването е представено от изградени и функциониращи подсистеми на:

- Болнична лечебна дейност;
- Извънболнична лечебна дейност.

• Болнична лечебна помощ.

Болничната лечебна помощ в община Берковица е свързана с дейността на “МБАЛ Берковица” ЕООД. Тя е с общинска собственост на капитала. Болницата е с надобщински функции, като районът на обслужване освен община Берковица и съседната община Вършец.

Капацитетът на “МБАЛ Берковица” ЕООД намалява за разглеждания период от 80 през 2010 г. на 60 болнични легла през 2012 г. вследствие на процеса на реструктуриране на болничните легла. Степента на задоволеност на населението с болнична

инфраструктура (болнични легла/1000 д.) е 3,3 легла. Тази задоволеност е по-ниска от средната за областта - 6,3 легла. При съпоставката на данните за степента на задоволеност с болнични легла, следва да се отчита факта, че част от потребностите от специализирана болнична помощ на населението от община Берковица се задоволява в болничните заведения в гр. Монтана.

Измененията, настъпили в периода 2007 – 2012 г. в системата на здравеопазването са представени в таблица №21.

Таблица 22. Динамика в развитието на системата за здравеопазване на територията на община Берковица за периода 2007-2012 г.

Показатели	Мярка	Състояние към:	
		2007 г.	2012
1. Болнични лечебни заведения	Брой	1	1
2. Легла в болници	Брой	80	60
3. Амбулатории за първична медицинска помощ	Брой	12	12
В т.ч. в гр. Берковица	Брой	8	8
4. Брой лекари в амбулатория за първична медицинска помощ	Брой	12	12
В т.ч. в гр. Берковица	Брой	10	10
5. Амбулатории за специализирана медицинска помощ	Брой	2	2
6. Брой лекари в амбулатория за специализирана медицинска помощ	Брой	12	12
7. Стоматологични кабинети	Брой	6	4
8. Медицински центрове	Брой	1	1
9. Самостоятелни медицински лаборатории	Брой	2	2
5. Общ брой лекари в общината (вкл. и в болнична помощ)	Брой	35	33
6. Общ брой стоматолози	Брой	6	4

Източници: НСИ. Районите за планиране, областите и общините в Р. България – 2007 г., 2012 г. и Регионална здравна инспекция – гр. Монтана – 2012 г.

• Извънболнична лечебна помощ

За анализирания период (2007-2012 г.) не се наблюдават промени в броя и структурата на инфраструктурата на подсистемата на извънболничната лечебна помощ в общината. Броят на амбулаториите за първична медицинска помощ и броят на общопрактикуващите лекари в общината се запазва на едно равнище – 12 амбулатории и 12 общопрактикуващи лекари. Известна промяна има в броя на стоматологичните кабинети – броят им намалява от 6 на 4.

Пациентската листа на 1 общопрактикуващ лекар в общината е 1616 д. и е в рамките на действащия норматив. Част от общопрактикуващите лекари, които са разкрили своите амбулатории за индивидуална практика за първична медицинска помощ, обхващат здравното обслужване на повече от едно населено място. Основната причина е ниският брой на здравноосигурените лица в по-малките населени места. Такава амбулатория с обхват повече от едно населено място са тези в с. Боровци, което включва и с. Замфирово. Две амбулатории в гр. Берковица включват и селата Слатина и Гаганица.

В подсистемата на извънболничната помощ, организирана в община Берковица има и една териториална особеност. Населението от селата Долно Озирово и Черкаски се обслужват от общопрактикуващи лекари с амбулатория намираща се в гр. Вършец, т.е. от съседната община. Това е продиктувано от по-голямата близост на посочените две села до гр. Вършец отколкото до гр. Берковица.

Специализираната извънболнична лечебна помощ е организирана в две амбулатории, които са локализирани в общинския център. В една амбулатория за индивидуална практика за специализирана медицинска помощ в гр. Берковица работят 3 лекари специалисти, а в амбулаториите, настанени в Медицински център 1 - още 9 лекари специалисти.

Направените анализи на състоянието на системата за здравеопазване и на броя и капацитета на здравната инфраструктура дават основание да се формулира следния основен извод: в общината функционира система, даваща възможност за удовлетворяване на основния пакет от лечебни дейности на извънболничното и болничното лечение. *Очертаващ се проблем* е достъпа до извънболнична лечебна помощ на населението от малките населени места, в които не се осигурява необходимия минимум на пациентска листа за поемане от общопрактикуващ лекар. Пациентите от такива селища са обхванати от амбулатории в други населени места.

5.3. Социално подпомагане

Държавата делегира на общините редица дейности, сред които и услугите по подпомагане на лица в неравностойно социално положение (с различни видове увреждания – физически и психически), лица в риск и др. Към 2010 г. броят на тези лица в община Берковица е около 1500 и тенденцията е той да нараства.

За периода 2007 - 2010 г. в сферата на социалното подпомагане действа социалния модел за настаняване на лицата в неравностойно социално положение и лицата в риск в специализирани институции. На територията на община Берковица към 2010 г. са действали 4 специализирани институции с общ капацитет 330 места. Видът, броят и капацитетът на същите е отразен в таблица №21.

Таблица 23. Институции за социални услуги на територията на община Берковица -2010 г.

Вид на обекта	брой	Капацитет (бр. места)
1. Специализирани институции	4	330
В т. ч. Дом за възрастни хора с отделение за лежачо болни	1	150
• Дом за възрастни хора с деменция	1	55
• Дом за деца и младежи с умствена изостаналост	1	90
• Дом за деца лишени от родителска грижа “ЛюбаТенева”	1	35
2. Социални услуги предоставяни в общността	1	140
В т.ч. Домашен социален патронаж	1	140

Източник: ТСБ – гр. Монтана

Специализираните институции за социални услуги са разположени основно в общинския център – гр. Берковица, а Домът за възрастни с деменция – в с. Бистрилица.

След 2009 г. стартира политиката за промяна в модела за услугите по социалното подпомагане, изразяващ се в постепенната деинституализация на социалните грижи и насочването им към услуги, предоставяни в общността. През 2010 г. стартират проекти по създаване на защитени жилища за лица и семейства в риск, Центрове за настаняване от семеен тип на деца, Дневни домове и др.

От социалните услуги от „резидентен“ тип в общината са разкрити:

- 1 защитено жилище за мъже с умствена изостаналост (в двора на ДДМУИ) в гр. Берковица с капацитет 8 потребители;
- Център за настаняване от семеен тип (за деца лишени от родителски грижи) с капацитет 15 места.

През 2013 г. в общината е разкрита и Обществена трапезария. В нея, в периода 01.01.-31.12. 2013 г. се предлага топла храна на лица с липса на доходи и на близки, бездомни и скитащи хора и др. Капацитетът е за 72 бенефициенти.

5.4. Култура и спорт и инфраструктура на културата и спорта

От дейностите на **културата** в община Берковица са развити музейната и комплексната читалищна дейност.

За развитието на културните дейности в общината е създадена и съответната инфраструктура. Музейната дейност, организационно е структурирана в Музеен комплекс – Берковица, включващ: Къща-музей “Иван Вазов”, Етнографски музей и Градска художествена галерия. Материалната база за музейната дейност **не е в** добро физическо състояние.

Комплексната читалищна дейност е носител на дългогодишни традиции и читалищата днес са основни културни средища в общината. Такива, освен в гр. Берковица съществуват и в селата Бързия, Боровци, Замфирово и Гаганица. В читалищата са развити библиотечната дейност, различни школи – по изкуствата, музикална, танцова и др. (читалище “Ив. Вазов” в гр. Берковица), любителско творчество (художествена самодейност) – във всички читалища. Специфична читалищна дейност са духовите оркестри, които са създадени в читалищата в гр. Берковица, с. Бързия, с. Замфир, като с национална известност е Берковската духовна музика.

За развитието на **спорта** и на физическото възпитание на децата и младежите в община Берковица е изградена и съответната спортна инфраструктура, която включва редица спортни обекти – стадиони, футболни игрища, спортни площадки и др. Към тази инфраструктура следва да се отчитат и физкултурните салони и спортните площадки в училищните дворове и детските заведения. В гр. Берковица е изградена и малка спортна зала с капацитет около 100 места, която е в лошо състояние и не предлага добри условия за активно спортуващите. Спортни стадиони освен в общинския център има и в селата Замфирово, Боровци, Бързия и Ягодово. Тяхното състояние не отговаря напълно на изискванията за съвременни спортни обекти.

* * *

Обобщени изводи за състоянието на социалната инфраструктура

Извършените анализи на състоянието на социалните дейности и на свързаната с тях социална инфраструктура дават възможност да бъдат направени следните обобщени изводи:

- На територията на община Берковица се предлагат „бюджетни“ социални услуги, които са предназначени да задоволяват основни потребности с ежедневен и частично с епизодичен характер.
- В анализирания период е съхранена мрежата от обекти за предучилищно обучение и от общообразователни училища и на амбулаториите за извънболнична лечебна помощ. Извършена е оптимизация на капацитета на общинската болница, което е свързано с провежданата местна политика в социалната сфера.
- Обслужващи дейности, които са от по-високо ниво (специализирана болнична помощ, средно профилирано образование и др.) се задоволяват в община Монтана.
- Броят на обслужваните обекти и техния капацитет са съобразени с броя на населението на общината и в отделните населени места.
- Създадени са условия в населените места, в които липсват действащи основни училища, амбулатории за първична медицинска помощ и др.) потребностите на населението им да се задоволяват в най-близкото населено място с действащи училища, общо практикуващи лекари и др.
- В общината се реализират проекти и мерки, заложи в бюджетната инвестиционна програма за подобряване физическите качества на социалната инфраструктура – детски заведения, училища, читалища, спортни обекти и др.

6. ИНФРАСТРУКТУРНО РАЗВИТИЕ, СВЪРЗАНОСТ И ДОСТЪПНОСТ НА ТЕРИТОРИЯТА

6.1. Транспортна инфраструктура

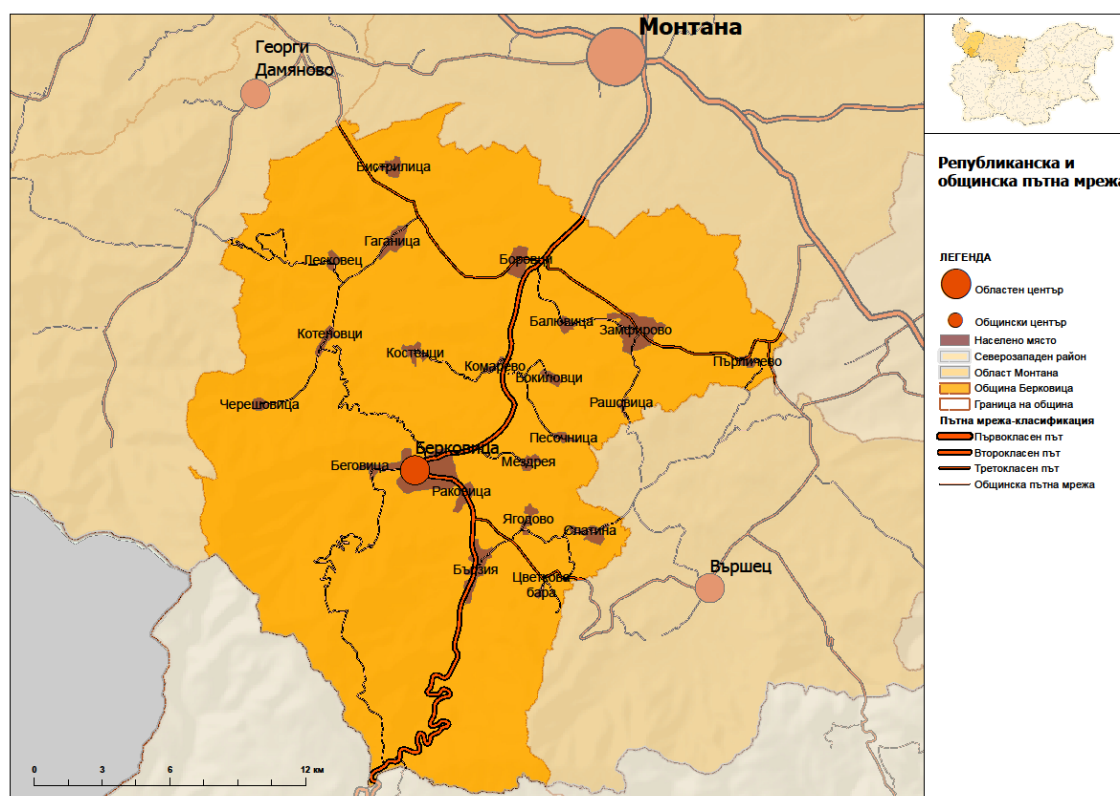
Община Берковица има предимството да е разположена „на пътя“ между София и областния център Монтана, тъй като през цялата ѝ територия и общинския център преминава един от основните пътища, обслужващи област Монтана:

- **второкласният II-81 Лом -Монтана -София**, свързващ Пристанище Лом с областния център Монтана и София, пресичайки направлението на международния път Е-79 **«граница Румъния -ферибот Видин –Димово – Монтана –Враца – Мездра - София»**. Това е вторият по значимост път за обслужване на областта и най-важната транспортна артерия за общината, тъй като я свързва с вътрешността на страната.
- На север от общината преминава първокласният път **път I-1** по направлението на Трансевропейския транспортен **коридор ЕТК №4 -Дрезден/Нюрнберг –**

Прага -Виена/Братислава – Гьор – Будапеща – Арад - Констанца/Крайова – Видин - София -Солун/Пловдив – Истанбул. ЕТК №4 провежда международните потоци между Румъния, България и Гърция посредством българския участък Видин –Монтана -София –Кулата, като осигурява връзка между р. Дунав и Бяло море.

Пътна мрежа (фиг. 12)

Посредством пътя II-81 /Берковица-Монтана/, община Берковица има бърз достъп до ЕТК №4 и пътната мрежа с национално значение. Често този път се разглежда като алтернативно трасе на ЕТК №4, въпреки че идеята за тунел през прохода „Петрохан” в последно време не е актуална.

Таблица 24. Пътна инфраструктура в община Берковица

Път №	километрично положение		клас на пътищата		ОБЩ О
	ОТ км	ДО км	II клас	III клас	
II-81	50+870	89+832	38,962		38,96
III-812	0+000	6+400		6,4	6,4
III-815	0+000	12+130		12,13	12,13
III-8104	0+000	12+862		12,86	12,86
			38,962	31,39	70,35

Източник: АПИ

Таблица 25. Състояние на републиканската пътна мрежа към 31.04.2014 г.

№ ПО РЕД	НАИМЕНОВАНИЕ НА ПОКАЗАТЕЛИТЕЛ		КЛАС НА ПЪТИЩАТА					ОБЩО
			АМ	I клас	II клас	III клас	IV клас	
1.	Степен на изграждане на пътищата							
а/	пътища с настилка	км			38,962	31,392		70,354
б/	пътища без настилка	км						0,000
	Всичко пътища:	км	0,0	0,00	38,962	31,392	0,0	70,354
2.	Състояние на настилката							
а/	добро	км			28,225	22,076		50,301
б/	средно	км			3,250	5,160		8,410
в/	лошо	км			7,487	4,156		11,643
	Всичко:	км	0,0	0,00	38,962	31,392	0,0	70,354
3.	Пътища по вид настилка							
а/	асфалтобетонна	км			32,564	31,086		63,650
б/	биндер	км			6,398			6,398
в/	асф. повърхностна обработка	км						0,000
г/	асф. проп.субив и др.асф.покр.	км						0,000
д/	паважна	км				0,306		0,306
е/	циментобетонна	км						0,000
ж/	трошенокаменна	км						0,000
з/	баластрена	км						0,000
	Всичко:	км	0,0	0,00	38,962	31,392	0,0	70,354

Източник: АПИ и Община Берковица

Два третокласни пътя допълват транспортното обслужване на общината:

- III-812 /Петрохан-Берковица/- Вършец- /Долна Бяла речка-Стояново/, свързващ общинския център Берковица с центъра на съседната община Вършец
- III-815 / Берковица-Благово/ - Боровци - /Белимел-Монтана/, който в комбинация с път III-102 /Монтана-Белоградчик/ осъществява връзката на община Берковица със съседната община Чипровци.

Почти една трета от второкласните пътища в областта преминават през територията на община Берковица, което много улеснява комуникациите между населените места вътре в общината и със съседните общини. Относителният дял на второкласните пътища в общината /58.75/ е повече от два пъти по-висок от този в област Монтана /26,87%/, преобладаващо обслужвана от регионални пътища, и този в страната /20,65%/.

Таблица 26. Гъстота на пътната мрежа

Район	Гъстота на АМ и пътища I клас	Гъстота на пътищата II и III клас	Обща гъстота на РПМ	Гъстота на общинската пътна мрежа	Гъстота на пътната мрежа общо
България	0.033	0.145	0.178	0.161	0,339
Северозападен	0.021	0.157	0.178	0,146	0,324

Област Монтана	0.014	0.152	0.166	0.126	0.292
Община Берковица	-	0.178	0.178	0.243	0.421

Източник: АПИ и Община Берковица

Гъстотата на **Републиканската пътна мрежа** в община Берковица /0.178/ е по-висока от тази в област Монтана /0.166/ и равна на средната за страната /0.178/.

Гъстотата на **общинската пътна мрежа** /0.243/ е два пъти по-висока от тази за областта /0.126/ и по-висока от средната за страната /0.161/.

Общата гъстота на пътната мрежа в община Берковица /0.421/ е най-висока за областта и по-висока от средната за страната.

Предвид планинския релеф на територията, общинската пътна мрежа е с особена важност за община Берковица. За повече от населените места общинските пътища са единствените, които ги свързват с центъра на общината или други населени места. Най-често в планинските общини общинската пътна мрежа е с много по-голяма дължина от републиканската пътна мрежа и състоянието ѝ е от определящо значение за социално-икономическото развитие на общината.

Състоянието на третокласните пътища е лошо, тъй като по-голямата част от тях нямат необходимата носимоспособност на пътната настилка и не отговарят на техническите изисквания. Пътната маркировка също е в много лошо състояние и не гарантира безавариен превоз на пътници и товари. В зимни условия проблемите се задълбочават, поради недостатъчно финансови средства за поддържане.

Таблица 27. Общинска пътна мрежа-2014г

Път №	Отклонение	Състояние
81029	Ком	задоволителен
81039	Котеновци	не е изграден
81047	Костенци	до км 2+0 асфалтиран, до км 6+0 задоволителен
81046	Бокиловци	добро
81048	Песочница	до км 2+0 добро, до км3 +9 задоволителен
81042	Мездря	асфалтиран
81052	Балювица	задоволителен
81219	Рашовица	задоволителен
81204	Бързия – Ягодово 2км	добро
81205	Ягодово	асфалтиран до вход село
81212	Цветкова бара	добро
81208	Клисурски манастир	добро
81505	Лесковец - Еловица	до км 1+4 задоволителен, до км 12+0 не е изграден
81504	Бистрилица	асфалтиран
81503	Черешовица	задоволителен

16221	Ягодово - Слатина - Черкаски	изкърпен, задоволителен, предстои асфалтиране през 2014г. до входа на с.Слатина
-------	------------------------------	---

Източник: Община Берковица

Изградената общинска пътна мрежа е преобладаващо задоволително състояние. Съществуващите асфалтови настилки са силно деформирани и не отговарят на нарасналите изисквания за съвременен бърз и безопасен транспорт. По пътните трасета на общинската пътна мрежа има изградени мостове, водостоци, подпорни стени и парапети, които са с влошено състояние, също и банкетните ивици и отводнителните канали. Някои от съоръженията се нуждаят от ремонт вследствие на наводнения след обилните валежи. Липсват необходимите пътни знаци, указателни табели и снегозащитни съоръжения. Много участъци от общинските пътища са в състояние, което изисква цялостно преасфалтиране, а в други дори е необходимо полагане на нова основа и цялостно преизграждане на пътя.

Тревожното състояние на общинската пътна мрежа, заедно с ограничените финансови средства на общината за текущо поддържане, са сериозна пречка пред бъдещото развитие на общината. През 2014 г. се предвижда „Основен ремонт и рехабилитация на път IV – 81 205, с. Ягодово – с. Слатина от км 0+000 до км 6+000”.

• **ЖП транспорт**

Обслужването на община Берковица с жп транспорт се осъществява посредством жп отклонението **Бойчиновци-Монтана-Берковица** от VII главна жп линия **Видин-Бойчиновци-Мездра/София**. От жп гара Бойчиновци, жп клонът свързва областния град Монтана и общинския център Берковица в южната част на областта. Жп линията е единична, електрифицирана, с обща дължина 36 км. Общината се обслужва от жп гара Берковица и ж.п. спирките в с. Бокиловци и с. Боровци.

В настоящия момент незадоволителното състояние на жп гарите, ниските скорости на движение на влаковете и лошото състояние на подвижния състав са главна причина за отлива на пътниците от железопътния транспорт. В този контекст е важно да се стимулира и направи по-атрактивен железопътния транспорт с цел опазване на природната среда и ограничаване на замърсяванията от автомобилния транспорт.

6.2. Водостопанска инфраструктура

• Водоснабдяване

За водоснабдяване на населените места от община Берковица са изградени следните водоизточници:

- Речно водохващане „Бачилище” – 2,0 л/с
- Речно водохващане „Бали Ефенди” – 1,0 л/с
- Речно водохващане „Шабовица” – 2,0 л/с
- Извор „Сливашка бара” – 2,0 л/с
- Извори „Равно буче” – 1,0 л/с
- Каптаж „Женска река” – 1,0 л/с
- Каптаж „Извора” – 2,0 л/с
- Извор „Бъркачица” – 1,0 л/с
- Речно водохващане „Къса река” – 2,0 л/с / прекратено с решение № 150/18.06.2009 г на БДДР – Плевен /

Състоянието на водоизточниците е добро, имат разрешително за водоползване от БДУВ – Плевен, учредени са и санитарно-охранителни зони (СОЗ).

- ХВ „Среченска бара” и направление „Тодорини кукли” – по договор с ВиК - Монтана

За с. Бързия е изградено речно водохващане на р. Десна бара – 20,0 л/с, който е с издадено разрешително, но е в лошо техническо състояние. Има одобрен проект и изпълнител за реконструкция. Предвижда се проект за водоподаване и от ХВ „Среченска бара”.

От планинските водохващания при поройни дъждове има отклонения от качеството на питейната вода за всички потребители.

В ход е реализацията на проект за изграждане на пречиствателна станция за питейни води "ПСПВ, алпийско водохващане и реконструкция на водопроводна мрежа на с. Бързия.

Дължината на изградените външни водопроводи в общината е общо 60 км. Вътрешната водопроводна мрежа в населените места е с обща дължина 145 км. Състоянието е лошо, с чести аварии и загуби на вода, достигащи до 60 %. След 2000 г. е извършена частична подмяна в рамките на 10 % в гр. Берковица и селата Боровци, Замфирово, Мездрия, Песочница и Бързия . В останалите села няма реализирани проекти.

Степента на изграденост на водопроводната мрежа е висока - всички населени места са водоснабдени, като относителният дял на водоснабденото население е почти 100%.

Действащите водопроводи са остарели морално и физически /етернитови тръби/, с чести аварии, голяма загуба на вода и често влошаване на качеството на водата и услугата като цяло. В отделни населени места са реконструирани до 10%, но останалата мрежа подлежи на реконструкция .

Няма изградени ПСПВ, а повърхностните водоизточници са категория А2 – подлежат на пречистване.

- ***Канализация и пречистване на отпадъчните води***

В община Берковица канализационна мрежа има изградена само в гр. Берковица – 54 км, което е 70% от уличната мрежа. Състоянието е сравнително добро, има участъци, които подлежат на реконструкция, поради несъответствие на диаметрите. Относителният дял на обслужваното население е 90% за града. Няма изградена ПСОВ, но има проектирана такава за гр. Берковица и с. Бързия като предстои изграждането ѝ след подписване на договор с УО.

Липсата на канализационна мрежа в селата и липсата на изградени междуселищни външни колектори и пречиствателни съоръжения за отпадъчните води е сериозен проблем за жителите на общината. Отпадъчните води се изпускат в попивни ями, което създава опасност от замърсяване на подпочвените води.

През 2014 г. се очаква да стартира интегриран воден проект с ПСОВ, доизграждане на колектори и вътрешна КМ за общинския център.

6.3. Енергийна инфраструктура

- ***Електроснабдяване***

Електроснабдяването на община Берковица се осъществява от националната електроенергийна система на страната посредством една трансформаторна подстанция 110/20 kV, разположена на територията на общината. Към п/ст Берковица са включени и водноелектрическите централи от каскада «Петрохан».

Изградената мрежа средно напрежение (СН) е с дължина 175 км, като основните изводи са в добро техническо състояние, но някои от отклоненията се нуждаят от ремонт. Като цяло мрежата има резерв и задоволява нуждите на населението и промишлеността. Населените места се обслужват от 91 броя ТП с обща инсталирана мощност 25223 kVA.

Всички населени места в община Берковица са електрифицирани. Основните проблеми, свързани с електроснабдяването на общината, са: възрастовата структура на някои от основните мрежи и съоръжения, които се нуждаят от подмяна и ремонти и аварийните ситуации при неблагоприятни климатични условия.

Изградената електропроводна и електроразпределителна мрежа осигурява достатъчна сигурност и оперативност в захранването на всички селища.

На територията на община Берковица функционират водноелектрическите централи от каскада «Петрохан», отдаващи произведената от тях електроенергия в националната електроенергийна система на 110 kV. Тя е изградена през периода 1948 – 1957 г. по северните склонове на Западна Стара планина, по течението на р. Бързия покрай проход „Петрохан“. Целта на каскадата е използването на водите за добив на електроенергия и за водоснабдяване на гр. Монтана, Враца и 40 населени места от

двете области и се състои от: 3 ВЕЦ с обща мощност 16,8 мW - ВЕЦ „Петрохан“ - 7,7 мW, ВЕЦ „Бързия“ - 5,6 мW и ВЕЦ „Клисура“ - 3,5 мW.

Инсталираната мощност е оразмерявана за по-големи товари от сегашното потребление и повечето съоръжения работят с около 50 % от капацитета си.

Уличното осветление на територията на Община Берковица е разпределено така, че да има осветително тяло през стълб, а не на всеки стълб, като се осигурява достатъчна осветеност и ограничаване разходите за ел.енергия за улично осветление. През 2013 г. са подменени старите и с високо потребление на енергия осветителни тела с нови, енергоспестяващи. Монтирани са 70 нови улични осветители и са подменени 214 броя енергоспестяващи лампи.

- **Възобновяеми енергийни източници и енергийна ефективност**

За производството на алтернативна електрическа енергия в страната се използват главно водна, вятърна и слънчева енергия.

В област Монтана съществуват много добри условия за изграждане на водоелектрически централи - ВЕЦ, които са усвоени почти напълно. В процес на развитие е оползотворяването на другите видове ВЕИ, предимно слънчевата енергия, тъй като условията за използване на ветрогенератори на тази територия не са особено благоприятни. Община Берковица е една от първите общини в страната, използващи ВЕИ за производство на електроенергия, тъй като водоелектрическите централи от каскада «Петрохан» са въведени в експлоатация още преди 60 години.

През 2012г. е изградена и централа, използваща слънчевата енергия, с мощност 3 kW. Заявена за изграждане е и още една ФЕЦ в общината, с мощност 248 kW.

Оптималното използване на енергийните ресурси, предоставени от възобновяеми енергийни източници е средство за достигане на устойчиво енергийно развитие и минимизиране на вредните въздействия върху околната среда от дейностите в енергийния сектор.

Мерките за повишаване на енергийната ефективност са друг аспект от тези усилия. В общината се провеждат редица дейности, както за подобряване на уличното осветление, така и за саниране на сгради и технологично обновяване на отоплителните инсталации. Община Берковица има приета Програма по енергийна ефективност с основна цел реализиране на мероприятия за повишаване на енергийната ефективност на сградния фонд, оптимизиране работата на уредбите за външно осветление и информационни и мотивационни дейности сред населението.

- **Газоснабдяване**

Община Берковица не попада в идентифицираните за газоснабдяване райони. През територията на общината или в близост до нея не преминават преносни газопроводи.

6.4. Телекомуникации

Телекомуникационната инфраструктура е добре развита, като до всяко селище достига автоматична телефонна мрежа. Всички селища са с автоматично входящо и изходящо междуселищно избиране. Продължава въвеждането на цифрова комутационна и преносна далекосъобщителна инфраструктура и подменяне на съществуващата аналогова. Всички населени места са телефонизирани, като мрежата има и свободен капацитет. Наложилата се през последните години тенденция на намаление на фиксираната телефонна плътност и увеличение на мобилната продължава, като стойността на показателят „фиксирана телефонна плътност по домакинства” бележи постоянно намаление, подобно на процесите в цялата страна, докато за показателя „мобилна телефонна плътност” се наблюдава непрекъсната тенденция на увеличение.

Мрежите на съществуващите мобилни оператори в страната – МОБИЛТЕЛ, ГЛОБУЛ и ВИВАКОМ покриват територията на общината.

Все по-важно за регионалната конкурентоспособност и развитието на фирмите става **достъпът до Интернет** и развитието на информационното общество, с което се намаляват препятствията от разстоянието и проблемите на отдалечеността, характерни за много периферни райони. Достъпът до Интернет е осигурен само от един доставчик, което го прави монопол за общината.

Липсват данни за този показател по общини, но в община Берковица всички населени места имат възможност за интернет-достъп.

Достъпът до Интернет и степента на използване от домакинствата до голяма степен се обуславят не само от техническата обезпеченост, но и от социално-икономическото състояние на потребителите. Ниските показатели за областта са тясно свързани с изоставането в цялостното социално-икономическо развитие.

Осигуряването на условия за разширяване на проникването на ИКТ извън големите градове ще създаде възможности за по-широк достъп до услуги и информация за населението и бизнеса от периферните територии. Изграждането на обществени информационни системи и гарантираното предлагане на Интернет услуги за целия обществен сектор, включително и на улеснен достъп за хората с увреждания, е задължителна стъпка към информационното общество.

6.5. Селищна мрежа и планова осигуреност

Селищната мрежа е пространствена форма на организация на обществения живот. Тя има за елементи различните населени места в съответния район/ община/.

Община Берковица е общност на 20 населени места. Според категоризацията на общините, община Берковица попада в трета категория, а категоризацията по населени места¹¹ е както следва:

№	ЕКАТТЕ	наименование	Категория
1	2542	с. Балювица	8
2	3928	гр. Берковица	3
3	4203	с. Бистрилица	7
4	5253	с. Бокиловци	7
5	5654	с. Боровци	6
6	7510	с. Бързия	5
7	14297	с. Гаганица	7
8	30301	с. Замфирово	5
9	38131	с. Комарево	8
10	38933	с. Костенци	8
11	39044	с. Котеновци	7
12	43414	с. Лесковец	8
13	47723	с. Мездря	7
14	55930	с. Песочница	8
15	59118	с. Пърличево	8
16	62311	с. Рашовица	8
17	67221	с. Слатина	7
18	78286	с. Цветкова бара	8
19	80635	с. Черешовица	8
20	87237	с. Ягодово	7

Като кметства са три села: Замфирово/ и с. Рашево/, Бързия/ и с. Цеткова бара/ и Боровци. Останалите села са със статут на кметски наместничества.

По смисъла на устройствената класификация, населените места в общината се разпределят:

- Един малък град / 10 000 – 30 000 ж./ - гр. Берковица;
- Две средни села (1000-2000 ж.) – Бързия и Замфирово;
- Две малки села (250-1000 ж.) – Боровци и Гаганица;
- Петнадесет много малки села (до 250 ж.)

По отношение на плановата готовност се налагат изводите:

- Липсва актуален ОУП на община Берковица, такъв ще се изготви до 2016 г. Има прието Планово задание.
- В процес на изработване е ИПГВР на гр.Берковица;

¹¹ ДВ, бр.66/28.08.2012 г

- Липсва актуален ОУП на гр.Берковица;
- ПУП на населените места са изготвени при остаряла нормативна уредба.

7. ЕКОЛОГИЧНО СЪСТОЯНИЕ И РИСКОВЕ

Община Берковица е от общините с добри качества на екологичните компоненти, тъй като попада в екологически чист район, с добро качество на околната среда, дължащо се както на благоприятните природни и климатични условия, така и на факта, че последните 15-20 години по-голямата част от производствените предприятия преустановяват своята дейност или работят с намален капацитет.

• *Атмосферен въздух*

Понастоящем община Берковица попада в райони /IV/, в които нивата на един или няколко замърсители са между съответните горни и долни оценъчни прагове. Общините, класифицирани в тези райони не разполагат със стационарни пунктове за контрол качеството на атмосферния въздух. Това е свидетелство за сравнително добрите качества на атмосферния въздух. Замърсяването на въздуха се дължи основно на бита при ползването на твърди горива през отоплителния сезон, а така също и на автотранспорта. Промислената дейност в тези общини е силно ограничена и не води до сериозно замърсяване на въздуха. Само три стопански единици - СД "Сираков и сие", ЕТ "СТАРТ - В. Цикалов" и "Примекс инженеринг" ЕООД са в Регистъра по чл. 30 л от Закона за чистотата на атмосферния въздух, на инсталациите, извършващи дейности по Приложение №1 от Наредба №7 от 21 октомври 2003 г. за норми за допустими емисии на летливи органични съединение, изпускани в околната среда, главно в атмосферния въздух, в резултат на употребата на разтворители в определени инсталации .

• *Води*

Основен екологичен проблем за общината и понастоящем е липсата на пречиствателна станция за отпадни води и недоизградената и амортизирана ВИК мрежа.

Всички реки притоци на р. Огоста към 2012 г от изворите до първите населени места са от I-ва категория, а след тях са от втора категория до напускане на общинската територия.

В общината се намира един от значимите язовири в региона – Хидровъзел “Среченска бара”, землище на с. Ягодово. Той се използва за питейно – битово водоснабдяване и е първа категория.

В изпълнение на Наредба № 12/18.06.2002 г. се извършва контролен мониторинг на повърхностни води, предназначени за питейно – битово водоснабдяване на територията на Община Берковица – 7 пункта. Не се установява тенденция за промяна през периода на действие на ОПР.

В напреднала фаза е възлагането на изграждане на пречиствателна станция за отпадни води в гр. Берковица.

Предприятията Компас” ООД, с. Комарево и „Петров – Сърбинов” ООД, Кланица - с. Боровци са единствените предприятия, от дейността на които се формират

биоразградими промишлени отпадъчни води и заустват в повърхностен воден обект в първия случай в р. Костенка, а във втория в р. Бързия. „Компас” има изградена локална ПСОВ. При проверки през 2013 г. и за двете предприятия не са констатирани превишения на ИЕО, заложи в разрешителното за заустване, вследствие на проведен собствен и контролен мониторинг на отпадъчните води.

Рехабилитирани и новоизградени са различни участъци от ВИК мрежата в гр. Берковица и селата Бързия, Боровци и Замфирово.

- **Земи и почви**

В общината няма установено замърсяване на почвите с устойчиви органични замърсители и препарати за растителна защита, с тежки метали и металоиди.

Нарушаване на земите и почвите от добивната промишленост е имало в шламохранилището на „Мрамор Беркстон” АД, гр. Берковица е разположено на работна площадка в двора на едноименното предприятие за рязане и обработка на скални блокове (мрамор и варовик) при производство и изготвяне на скално – облицовъчни плочи. Към настоящият момент на същото е извършена реконструкция и модернизация с подмяна на цялостната инсталация, по разработен, утвърден и финансиран от ПУДООС при МОСВ проект. На този етап не съществува никаква опасност за възникване на рискова аварийна ситуация.

- **Отпадъци**

Общината има приета програма за управление на дейностите по отпадъците с Решение №359 и протокол №19/21.01.2005 г. актуализирана с Решение №443/27.03.2009 г. и протокол №23/27.03.2009 г. Има и приети общинска наредба по чл. 19 от ЗУО, с която се определят условията и реда за изхвърлянето, събирането, включително разделното, транспортирането, претоварването, оползотворяването и обезвреждането на битови, включително биоразградими, строителни, опасни отпадъци, образувани от физически лица и масово разпространени отпадъци на своя територия, разработени съгласно изискванията на ЗУО.

Третирането на твърдите битови отпадъци в община Берковица се извършва от Общинско мероприятие „Комунални дейности”, което е формирано от 01.08.1997 год. То разполага с:

- **Техника за сметосъбирането и сметоизвозването :**

- Мултикар -1 брой
- Сметосъбирачна техника тип Мерцедес – 3 броя
- Самосвал за ръчно събиране -2 броя.

- **Контейнерен парк :**

- контейнери тип Бобър – 565 броя
- кофи 110 л - 3020 броя
- улични кошчета - 65 броя.

Организираната система за събиране и транспортиране на битови отпадъци обхваща 100% от населението в Общината. Събраните отпадъци се депонират на Регионално

депо Монтана (за битови и неопасни производствени отпадъци- клас „депо за неопасни отпадъци”).

Реално в общината са закрити всички нерегламентирани сметища.

Въведено е разделно събиране на отпадъците от опаковките въз основа на договори с организацията по оползотворяване на отпадъци от опаковки - “Екопак България” АД.

- **Шум**

Съществуващите шосейни и железопътни артерии в Общината не могат да бъдат класифицирани като силно натоварени и не представляват сериозен проблем по отношение на шумовото натоварване на околната среда. Основните промишлени източници на шум са разположени в отдалечени от жилищните райони промишлени зони, като се предприемат мерки за обезшумяване на производствата и съоръженията.

В общината няма постоянен пункт за измерване на шума. През 2013 г. е извършено измерване на шумовото ниво в потенциално опасни обекти - „ЗАИ” АД, гр. Берковица и СД „Сираков и сие”, с. Бързия, което не показало превишения на нормите.

- **Радиоактивна натовареност**

На база резултатите от извършения мониторинг на радиационния гама фон, атмосферната радиоактивност и повърхностните води. в областите Видин и Монтана може да се направи извод, че няма повишаване на радиологичните показатели на наблюдаваните компоненти на околната среда¹².

- **Биологично разнообразие**

Община Берковица се характеризира с много високо биологично разнообразие. Тук попадат изцяло или частично 7 защитени територии и 3 защитени зони по НАТУРА 2000.

Таблица 28. Защитени територии в община Берковица

Площ на общината (кв.км)	Обща площ защитени територии (с отчитане на припокриване) Natura + Защитени		Обща площ на зони по Натура (с отчитане на припокриване)		Обща площ на защитени територии (с отчитане на припокриване)	
кв.км	кв.км	% от общината	кв.км	% от общината	кв.км	% от общината
463,69	315,61	68,06%	314,88	67,91%	2,85	0,62%

Източник: МОСВ

BG 0002002 “Западен Балкан” Защитена зона по директивата за птиците. Зоната е определена със Заповед РД-119/09.02.2012 г. на Министъра на околната среда и водите.

Цели на опазване:

- Запазване на площта на природните местообитания и местообитанията на видове и техните популации, предмет на опазване в рамките на защитената зона;
- Запазване на естественото състояние на природните местообитания и местообитанията на видове, предмет на опазване в рамките на защитената зона, включително и на естествения за тези местообитания видов състав, характерни видове и условия на средата.

¹² Регионален доклад за състоянието на околната среда през 2013 г. РИОСВ Монтана

- Възстановяване при необходимост на площта и естественото състояние на приоритетни природни местообитания и местообитания на видове, както и на популации на видовете, предмет на опазване в рамките на защитената зона. В зоната са регистрирани: Осояд , Късопръст ястреб ,Черен кълвач, Среден пъстър кълвач, Белогръб кълвач, Горска чучулига, Полска бълбрица, Ястребогушо коприварче, Сив кълвач,Градинска овесарка,

Червеногуша мухоловка, Белоопашат мишелов, Сръстат (царски) орел, Сирийски пъстър кълвач, Полубеловрата мухоловка, Планински кеклик, Черен щъркел, Ловен сокол, Червеногръба , сврачка, Египетски лешояд, Черночела сврачка, Черна каня, Синявица, Орел змияр, Уралска улулица, Малък креслив орел, Скален орел – по Приложение 2 на ЗБР (Прил. I на Дир. 79/409/ЕЕС); Малък орел, Белошипя ветрушка, Пернатонога кукумявка, Бял щъркел ,Козодой, Бухал Ливаден дърдавец, Глухар, Лещарка, Сокол скитник, Земеродно рибарче – Тип J и Редовно срещащи се мигриращи видове птици - Зеленоножка,Обикновена калугерица, Средна бекасица, Речен дъждосвирец, Орко, Черношипя ветрушка, Обикновен пчелояд и Обикновен мишелов

В границите на защитената зона се забранява:

- залесяването на ливади, пасища и мери, както и превръщането им в обработваеми земи и трайни насаждения;
  - използването на пестициди и минерални торове в пасища и ливади;
  - косенето на ливадите преди 15 юни, както и от периферията към центъра;
  - изграждането на вятърни генератори за производство на електроенергия в горната граница на гората (над 800 м н.в.) с изключение на тези, за които към датата на обнародване на заповедта в „Държавен вестник“ има започната процедура или са съгласувани по реда на глава шеста от Закона за опазване на околната среда и/или чл. 31 от Закона за биологичното разнообразие. Режимът не се прилага за вятърни генератори, използвани като собствени източници на електрическа енергия.

BG 0002090 “Берковица” - Защитена зона по директивата за птиците , обявена със Заповед РД – 842/17. 11. 2008г. на Министъра на околната среда и водите

Цели на опазване:

- Запазване на площта на природните местообитания и местообитанията на видове и техните популации, предмет на опазване в рамките на защитената зона.
- Запазване на естественото състояние на природните местообитания и местообитанията на видове, предмет на опазване в рамките на защитената зона, включително и на естествения за тези местообитания видов състав, характерни видове и условия на средата.

- Възстановяване при необходимост на площта и естественото състояние на приоритетни природни местообитания и местообитания на видове, както и на популации на видовете, предмет на опазване в рамките на защитената зона.

В зоната са регистрирани: Полска бълбрица, Сив кълвач, Ливаден дърдавец , Червеногръба сврачка както и Редовно срещащи се мигриращи видове птици биологичното разнообразие (Прил. I на Дир. 79/409/ЕЕС)

В границата на защитената зона се забранява:

- премахването на характеристики на ландшафта/синури, единични и групови дървета/ при ползването на земеделските земи като такива;

Европейски съюз

ОПАК Експерти в действие

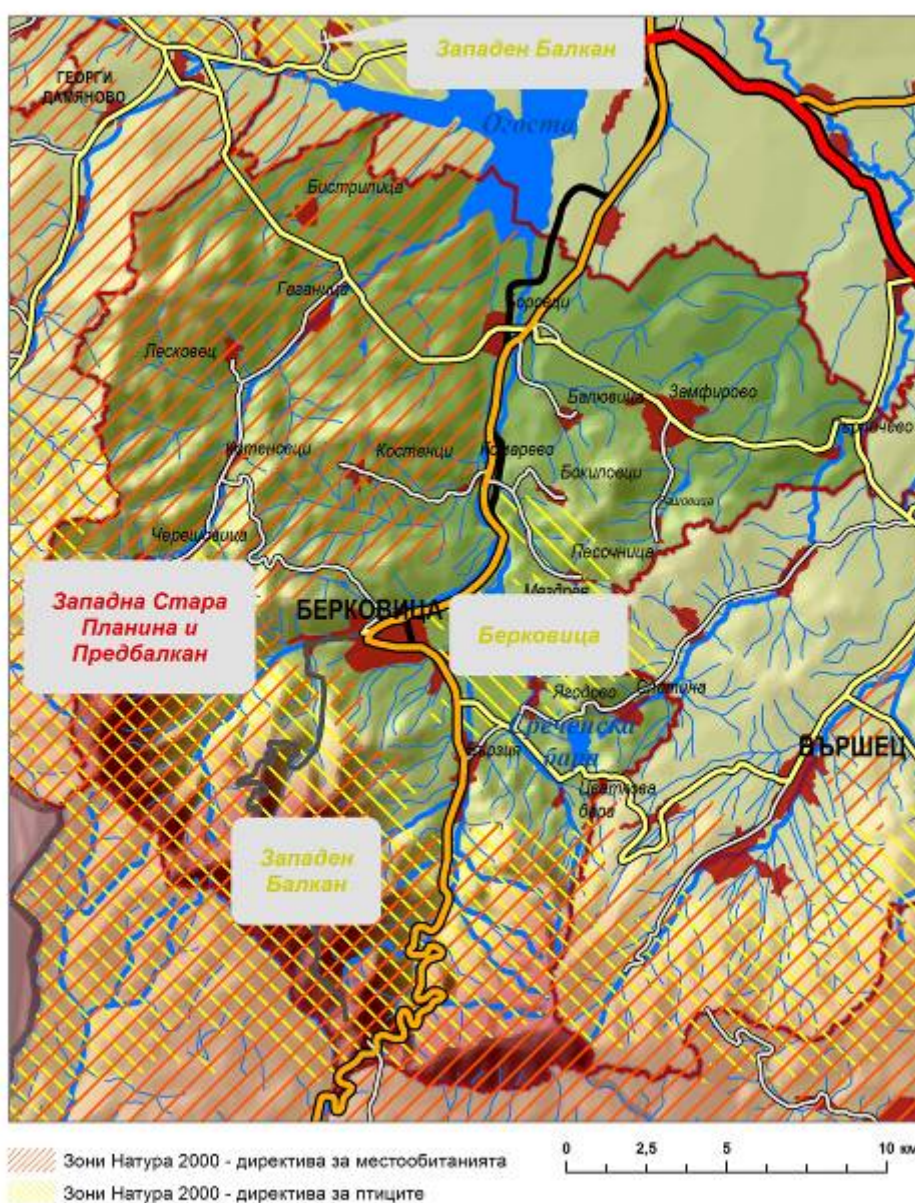
Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

- залесяването на ливади, пасища и мери, както и превръщането им в обработваеми земи и трайни насаждения;
  - използването на пестициди и минерални торове в пасища и ливади;
- косенето на ливади преди първи юли, както и косене от периферията към центъра

BG 0001040 „Западна Стара планина и Предбалкан”

Защитена зона по Директива за местообитанията, която припокрива защитена зона по Директива за птиците.

ОБЩИНА БЕРКОВИЦА. ЗОНИ ПО НАТУРА 2000

Резерват “Горната кория” е също горски резерват, обявен през 1968 г. на МГГП с площ от 881 дка; с актуална площ 1607,081 дка, съгласно Заповед №РД-562/ 12. 07.2007 г. (ДВ бр.72/ 2007 г.) на министъра на ОСВ. Разположен е върху северните склонове на Западна Стара планина в подножието на вр. Ком на 1500 м средна н.в. Обявен с цел запазване на редките за Стара планина естествени смърчови и смърчово-елово-букови гори. По неофициални данни, резерватът е, местообитание на единични екземпляри от сърни, а през 80-те години на миналия век са били установени единични токовища на глухар. От защитени видове от флората, се срещат безстъблената тинтява, томасиниев минзухар, пухест лопен, лъскав напръстник и др.

ЗМ “ Калето ” - От проверка на ЗМ „Калето” през 2013 г. се констатира, че защитената територия е загубила характера си на защитена местност, поради което РИОСВ – Монтана е направила предложение до МОСВ за произнасяне относно прилагане на процедура за заличаване по реда на Закона за защитените територии.

ЗМ “ Уручик ” - е обявена за защитена местност с цел запазване на естествени смърчови, смърчово-букови и букови насаждения в горната планинска зона в Западна Стара планина, над 1600 м н.в., с площ от 51.0 ха. Вековни над 150 г. гори с девствен характер.

ЗМ “ Шабовица ” - обявена със Заповед No.РД-642 от 14.08.2012 за опазване на вида „напльстена трихоколея”

ЗМ “ Самарите ” - обявена със Заповед No.РД-417 от 18.06.2007, до тогава е част от буферна зона около резерват „Горната кория”

ПЗ „Мраморна пещера” се намира в гр. Берковица, в местността ”Алчов баир”. Обявена е за природна забележителност с площ 16,3 ха. Пещерата е известна с мраморните си образувания, подземни галерии и пещерни фаунистични видове, но не е проучена. Консервирана е с цел предпазване от разрушения и разграбване.

ПЗ “Хайдушки водопади” - Обявени за природна забележителност със Заповед №3796/1965 г. на КГГП (Комитет на горите и горската промишленост), допълнена със Заповед №995/1971г на МГГП. Намират се в Берковския дял на Западна Стара планина, в землището на гр. Берковица и са образувани от сливане на р.Ценкова бара и р.Сливашка, с пад на водата над 5-6 м. Защитени са с територията около тях, т.е обща площ 1,0 ха.Името на водопадите е свързано с преданието, че там е било хайдушко сборище, а по нагоре в дебрите на Балкана се намирал бивакът на хайдутите.Обектът се посещава от туристи и е прекрасен кът за отдих сред живописната местност.

Флора и фауна

Флората на общината е представена: В по-ниските части на планината (докъм 800 м), се срещат дъбови и габърови гори, които са по-цялостно запазени в планинските ридове. Физикогеографските условия, при които са разпространени дъбовите формации, обуславят разнообразие във флористичния състав и фитоценологичната характеристика.

Иглолистните са представени основно от - Бял бор, Смърч, Черен бор, Ела, Бяла мура, Дуглазка ела, Лиственица, Веймутов бор, Зелена дуглазка, Корсикански бор.

Широколистните от - Бук, Зимен дъб, Благун, Цер, Габър, Трепетлика, Явор, Бреза, Мъждрян, Акация, Келяв габър, Полски бряст, Елша, Кестен, Клен, Дребнолистна липа,

Едролистна липа, Сребролистна липа, Шестил, Планински ясен, Полски ясен, Топола И-214, Регенерата.

Над Берковица има реликтни гори от кестен (*Castanea sativa*).

Като защитени обекти – вековни дървета в общината са обявени/ към 01.05.2014 г./¹³

Н в ДР	Вид на ЗПО	Документ за обявяване	Местонахождение	Възраст	Н м	Обик. на 1,3м
1491	Зимен дъб	Зап №174/ 09.03.1983 г. на КОПС (ДВ бр. 26 / 83)	с.Бистрилица,ПФ, м."Бабино поле",	350	22	4,18
1493	Летен дъб		с.Гаганица,,ПФ м."Калиманица",	350	25	3,80
1705	Цер		с.Лесковец м"Белов ръд"	160	20	2,55
1706	Цер			150	19	2,30
1707	Цер			150	18	2,40
1708	Цер			150	19	2,35
1709	Цер			150	19	2,40
1711	Цер			150	20	2,45
1915	Цер	Зап. №РД-564/08.05.2003 г. . на МОСВ (ДВ бр. 54/2003 г.)	с.Песочница, общ.Берковица, обл.Монтана – м."Чуката"	150	15	2,80
1916	Цер		с.Песочница, общ.Берковица, обл.Монтана – м."Борилица	200	14	3,50

Районът е богат на диворастящи билки, гъби и горски плодове. От билките под специален режим на охрана/разрешителни за бране по квоти/ са цвят божур, цвят иглика и стрък ранилист и др.

Досега в района на Западен Балкан са установени 61 вида бозайници (Спиридонов ред., 2007), като в района на проекта са установени 54 вида (Попов и кол., 2007, Спиридонов ред., 2007). Прилепите са 18 вида (близо 2/3 от групата в страната и почти толкова от видовете в Европа). Едни от най важните пещери за тях са Сухи печ, Мишин камък и Водни печ, където са установени едни от най-важните размножителни колонии в Европа (Спиридонов ред., 2007).

Природозащитния статус на бозайната фауна: От установените видове в Червената книга на България (Големанов ред. под печат) попадат 13 вида от които: в категория критично застрашен (CR) – рис (*Lynx lynx*); в категория уязвим (VU) попадат 9 вида - южен подковонос (*Rhinolophus euryale*), средиземноморски подковонос (*Rhinolophus blasii*), трицветен нощник (*Myotis emarginatus*), дългопръст нощник (*Myotis capaccinii*), пещерен дългокрил (*Miniopterus schreibersii*), лалугер (*Spermophilus citellus*), вълк Този проект се подкрепя финансово от правителството на Швейцария чрез Фонда за реформи, свързани с участието на гражданското общество

¹³ Данните са от РИОСВ Монтана

(*Canis lupus*), видра (*Lutra lutra*), пъстър пор (*Vormela peregusna*); в категория застрашен (EN) попадат 3 вида – дива котка (*Felis silvestris*), златка (*Martes martes*), мечка (*Ursus arctos*). В червения списък на Международния съюз за защита на природата (IUCN) попадат 6 вида в следните категории: Застрашени – *M. capaccinii*, *S. citellus*, *V. peregusna*. Близки до застрашеност – *R. euryale*, *M. schreibersii*, *L. Lutra*.

Една голяма част от видовете са защитени от Българското природозащитно законодателство, като в приложение II на Закона за биологичното разнообразие попадат 14 вида а в приложение II – 26 вида).

Западен Балкан е от голяма значимост, като биокоридор за миграция на едрите бозайници. Той е “мостът”, по който от Карпатите през Сърбия навлиза в страната ни рисът, изчезналата в средата на миналия век голяма европейска котка (Спиридонов ред., 2007, Попов и кол. 2007).

От гръбначните животни такива са планинската жаба (*Rana temporaria*), алпийският тритон (*Triturus alpestris*), живородният гушер (*Lacerta vivipara*), усойницата (*Vipera berus*), полевките *Clethrionomys glareolus* и *Pitymus subterraneus*, срещащи се и в други наши планини.

В средните и ниските части на планината, фауната се характеризира също главно със северни форми, като голяма част от нея е горска. От земноводните и влечугите типични представители са дъждовник (*Salamandra salamandra*), голяма крастава жаба (*Bufo bufo*), ливаден гушер (*Lacerta agilis*), слепок (*Anguis fragilis*), медянка (*Coronella austriaca*). Интерес представлява червеноопашатият подвид на пепелянката – *Vipera ammodytes ammodytes*, разпространена у нас само в Северозападна България.

Защитените зони, попадащи в територията на община Берковица се отличават с богато биоразнообразие в орнитологично отношение, което не е напълно проучено, като са установени 146 вида птици (Янков и кол., 2007) от които 51 вида са с европейско природозащитно значение (BirdLife International, 2004). В категория SPEC1 попадат 2 вида, в SPEC2 – 17 и в SPEC3 – 32 вида. В Червената книга на България (под печат) са включени 40 вида от срещащите се тук. Региона поддържа една от най-многочислените гнездови популации на планинския кеклик (*Alectoris graeca*) и на ливадния дърдавец (*Crex crex*) в България. В района се срещат четири световнозастрашени вида птици – ловен сокол (*Falco cherrug*), ливаден дърдавец (*Crex crex*), царски орел (*Aquila heliaca*) и белошипя ветрушка (*Falco naumanni*). Зона „Западен Балкан” е представителна за алпийския биом поради комплекса от гнездящи алпийски видове - жълтоклюна гарга (*Pyrhocorax graculus*) и пъстрогуша завирушка (*Prunella collaris*). Той е сред най-важните места в България от значение за Европейския съюз за опазването на 31 вида – ливаден дърдавец, царски орел, ловен сокол, късопръст ястреб (*Accipiter brevipes*), уралска улулица (*Strix uralensis*), пернатонога кукумявка (*Aegolius funereus*), горска чучулига (*Lullula arborea*), полубеловрата мухоловка (*Ficedula semitorquata*), червеноврата мухоловка (*Ficedula parva*), глухар (*Tetrao urogallus*), осояд (*Pernis apivorus*), сокол скитник (*Falco peregrinus*), черен кълвач (*Dryocopus martius*), среден пъстър кълвач (*Dendrocopos medius*), белогръб кълвач (*Dendrocopos leucotos*), сирийски пъстър кълвач (*Dendrocopos syriacus*), козодой (*Caprimulgus europaeus*), бухал (*Bubo bubo*), скален орел (*Aquila chrysaetos*), градинска овесарка (*Emberiza hortulana*),

червеногърба сврачка (*Lanius collurio*) и черночела сврачка (*Lanius minor*) и др. През последните години глухарят е застрашен от изчезване в района.

Насекомоядните бозайници от първата категория са 81. Палеарктичните и евросибирските видове имат значителен превес над средиземноморските във всички височинни пояси на района. В пояса на дъба полутвърдокрилите насекоми (*Heteroptera*) от първата категория са 78 %, в пояса на бука те са вече 97 % и в пояса на смърча достигат 100 %.

Западна Стара планина е много богата на ендемити. Техният брой сред безгръбначните е 197 вида и подвида. В надземната фауна повече ендемити има сред охлювите, многоножките, скакалците и бръмбарите. Подземната фауна е много богато представена. Сред тях има няколко балкански и десетки български ендемита, а по състав е в най-близко сходство с фауната на Централна Стара планина и Рило-Родопския масив. Причина за това е най-вероятно планинският произход на древната пещерна фауна, която се е формирала във високите планински масиви на Балканския полуостров. Ендемични пещерни обитатели са представители на паяците сенокосци (*Opiliones*), многоножките (*Diplopoda* и *Chilopoda*) и бръмбарите бегачи (*Carabidae*). Във фауната на района се срещат и значителен брой карпатски елементи (напр. някои охлюви, стоножки, скакалци и др.). Това се дължи на палеогеографските връзки между Старопланинската верига и Карпатите.

Като цяло природното богатство на общината е фактор за развитие и в същото време елемент за опазване и възстановяване, не само в периода на действие на ОПР, а и в бъдеще.

- ***Риск***

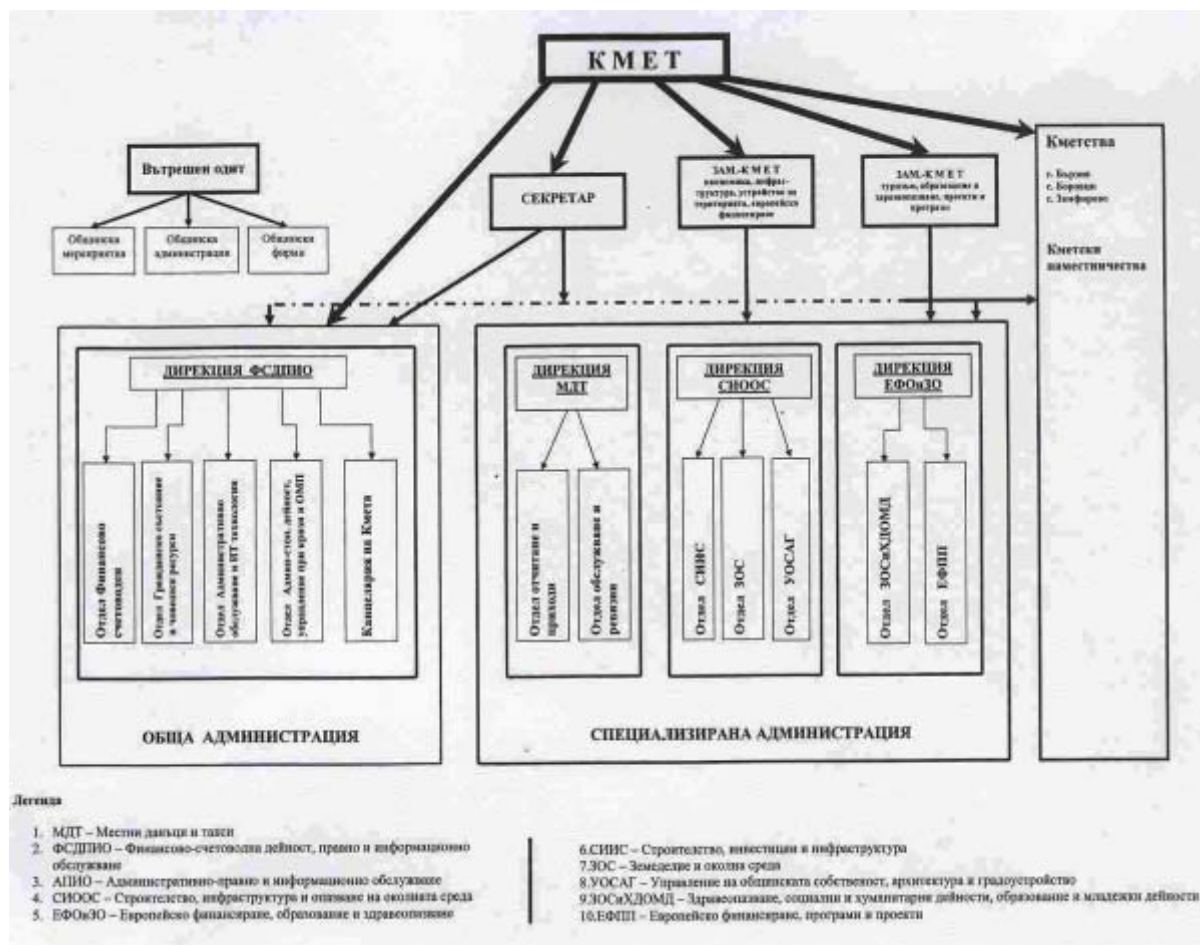
Идентифициран риск на територията на общината има от наводнения. Той се основава на прегледа на минали наводнения в територията. Съществува и потенциален риск от свлачища по поречията на реките в общината.

[illegible]

Общият брой на служителите в Общинската администрация е 80 човека, като в това число се включва Ръководството на Общината, служителите в Общата и Специализирана администрация и в Изнесената администрация – Кметства в община Берковица. Кметът на общината е подпомаган в своята дейност от двама заместник кметове с ресори „Икономика, инфраструктура, устройство на територията, европейско финансиране” и ”Туризм, образование и здравеопазване, проекти и програми”.

Фиг. 14. Структура на общинска администрация Берковица

Източник: <http://www.berkovitsa.bg/category/administration/structure/>

Изминалият период беше период на утвърждаване на капацитета на общината в предоставянето на публични услуги и реализиране на проекти за развитие на общината. Повишаването на административния капацитет на местната администрация е важно за по-доброто задоволяване на потребностите на гражданите и бизнеса. Общият извод за анализирания планов период е, че общинска администрация Берковица работи за реализиране на принципите за добро управление чрез подобряване на качеството и ефективността при осигуряването на обществените услуги. Друга важна задача е развитието на административния капацитет за управление на проекти от европейските фондове, трансгранично и транснационално сътрудничество.

В условията на икономическа криза, последиците от която се проявяваха почти през целия период на действие на ОПР (след края на 2008 г.), основна задача в дейността на общинска администрация е оптимизиране цялостната организация на работа за смекчаване на отражението на кризата при обслужването на населението и бизнеса в условията на разумно управление и пестеливо изразходване на разполагаемия финансов ресурс. Мерките, свързани с подобряване на управленския капацитет в посочените неблагоприятни икономически условия, са насочени към нормалното функциониране на системите в общината в съответствие с принципите на икономичност, ефикасност и ефективност на административната дейност.

Общината използват възможностите за реализиране на проекти по различните схеми с финансиране от ЕС. Този процес обаче понякога е възпрепятстван от липсата на финансов ресурс за осигуряване на необходимото съфинансиране и затруднения, свързани с подготовката на проектна документация по ЗУТ (технически/работни проекти) – недостатъчно време за изработването им, поради необходимостта от прилагане на ЗОП.

Основни приоритети на **административно-правното обслужване** в общината са:

- Повишаване качеството и бързина на услугите
- Работи се за предоставяне на достъпна, изчерпателна и навременна за потребителите информация
- Своевременно отчитане пред ръководството и набелязване мерки за недопускане просрочие на преписките
- Подобряване механизма за обратна връзка с клиента
- Работа на едно гише за обслужване на хора с увреждания
- Нулева толерантност към корупцията

Осигурена е възможност за предоставяне на **електронни административни услуги**. Това е осъществено във връзка със системата на „Електронно правителство”. Към настоящия момент, община Берковица предоставя възможност за извършване на немалък брой такива административни услуги, но за съжаление, няма голяма ползваемост.

Налице е недостиг на средства за обучения и се извежда критична нужда от допълнителни, по-таргетирани специализирани обучения на служителите. През разглеждания период през обучения са преминали едва 10% от администрацията, като по-голямата част от тях са с макар и минимални такси участие. „Безплатни” за общинските служители обучения, финансирани с европейски средства, са проведени по ОП „Техническа помощ”. Едва към края на програмния период, през 2013 г. стартират мерки и проекти по ОПАК директно насочени към обучение на общински служители и изборни лица по ключови общински теми, като административно обслужване на гражданите, местни финанси, общински политики в сферата на образованието, социалните дейности, култура, туризъм, енергийна ефективност, управление на отпадъците и водите, устройство на територията и др.

За периода 2007-2013 г. служителите в общината са преминали през различни обучения, организирани от външни организации и най-вече през такива, които касаят общинския бюджет и изпълнението на проекти и процедурите свързани с тях, като:

- Ефективно взаимодействие с одитиращите органи
- Събиране на публични вземания
- Последни промени в ЗОП
- Осчетоводяване на общински проект, финансиран със средства от европейските фондове
- Подготовка на общинските бюджети
- Обучение за кметове на кметства
- Практическо прилагане на новите моменти и възможности в сферата на деинституционализацията и развитието на нови социални услуги

- Нови приеми на проекти по ПРСР – мерки 223, 226, 321
- Прилагане на мерки 321 и 322 и Лидер от ПРСР
- Предотвратяване на тръжни манипулации в процедурите за възлагане на обществени поръчки
- Прилагане на ЗПРКИ.

Служителите на общината не са участвали в обучения, свързани със стратегическо планиране, подготовка на планове.

Проекти, които допринасят за подобряване на административния капацитет в общината, са:

- **„Общинска администрация Берковица – съвременна и компетентна”,** на стойност 89 680 лв по програма ОПАК. Периодът на изпълнение е 12 месеца, а целите на проекта са: повишаване капацитета на общинските служители в Община Берковица за по ефективно и ефикасно изпълнение на професионалните си задължения, укрепване капацитета на общинските служители чрез придобиване на ключови компетентности за ефективно и качествено изпълнение на професионалните си задължения, и усъвършенстване на професионалните умения на общинските служители в Община Берковица. По проекта ще бъдат обучени 139 служителя на ОБА.
- Одобрен е и втори проект по ОПАК **“Общинска администрация Берковица-ефективна и отзивчива”** на стойност 89 902 лв. Целта на проекта е надграждане на първия проект на ОПАК за повишаване на квалификацията на служителите в общинска администрация.

Проекти, по които Община Берковица е партньор:

- Продължава работата по реализацията на проект по Оперативна програма **“Административен капацитет” - “Унифициране възможностите на общините при предоставяне на електронни услуги на гражданите и бизнеса”**, по който се извършва анализ на състоянието на административното обслужване за подобряване на технологичните и работните процеси в администрациите на община Монтана и общините Вършец, Берковица, Георги-Дамяново, Бойчиновци и Чипровци. Петте общини, обаче не са партньори по проекта, така че това не е съвместна инициатива.
- **„Е-ПОДЕМ - европейски проекти, общински дейности и електронен мениджмънт“**, финансиран по ОП „Техническа помощ“. Бенефициент е "Националното сдружение на общините в Република България". Община Берковица е партньор по проекта. Проектът има два основни компонента: Внедряване в общините на електронна система за разработване и изпълнение на европейски проекти и осигуряване на необходимата техника за нейната ефективна работа; Създаване на постоянно действащ общински Ресурсно-координационен център, който да подпомага дейността на общините по подготовка и изпълнение на техни проекти. По компонент 1 на проекта на община Берковица се осигурява: Внедряване на софтуер за управление на европроекти; Доставка на офис-техника за ефективна работа на системата; Обучение на двама общински експерти.

- **Проект: „GoLocal“ За устойчиво градско развитие, насочен към прилагането на основните принципи и практики за устойчивото развитие на местно и регионално ниво**. Проектът е финансиран от Европейската комисия. Водещ партньор е Институт „Маркес де Вале Флор“ - Португалия и партньори: Националното сдружение на общините в Република България и две испански неправителствени организации – Фонд на общините за международна солидарност от областта Андалусия и Фондация IDEAS за международни икономически проекти. В проекта са включени над 30 български общини, като една от тях е и Община Берковица. Крайната цел на проекта е създаването на партньорска мрежа за обмен на информация, добри практики и оценка на прилагането на политиките в областта на устойчивото развитие на местно ниво, както и обучение на експерти и изборни лица от общини от трите държави.
- **Проект: “Covenant сараCITY – Изграждане на капацитет на местните власти за предприемане на действия за борба срещу промените в климата и повишаване на енергийната ефективност – планиране, действия, мониторинг**. Проектът е финансиран по програма „Интелигентна енергия – Европа“ и цели изграждане на знания и умения в местните власти в 15 европейски държави. Партньори от България: OMEE ЕкоЕнергия, Община Бургас, WWF – България. В проекта участват над 10 български общини, като сред тях е и Община Берковица.
- **Превенция и образование** - сътрудничество между местни власти и полиция **България - Полша** - програма КОМЕНСКИ,
- **JOGGLE - Присъединете се към поколенията за получаване на законност в Европа** – Европейска Комисия.

Община Берковица е сертифицирана по ISO 9001-2008. През 2013 г. в Общинска администрация Берковица бе извършен контролен одит на Системата за управление на качеството (СУК), съобразно стандарта за качество ISO 9001-2008, от сертифициращата организация. Контролният одит включва преглед на основни процедури, отнасящи се до административно-правното и техническо обслужване на гражданите, на процедурите, регламентиращи управлението на входящите и изходящи документи, комуникацията с клиентите, както и на социалните и здравни дейности, предоставяни от администрацията на гражданите. Резултатите от одита показват, че документираната система за управление на качеството е в съответствие с изискванията на стандарта ISO 9001-2008, като процесът на подобряване качеството на административно обслужване продължава, защото той е непрекъснат и неговата най-важна цел е да гарантира действена и резултатна администрация.

В началото на 2013 г. ръководството на община Берковица взе решение за разработване, внедряване и сертифициране на система за управление на информационната сигурност, базирана на международния стандарт ISO 27001 в общинска администрация Берковица. В периода Април-Юли 2013 г. е направен анализ на съществуващата система за управление на информацията. Основната цел на въвеждането на стандарта е осигуряване на наличността, целостта и конфиденциалността на информацията в общинската администрация, намаляване на риска от загуби, предизвикани от инциденти с информационната сигурност и гарантиране на непрекъснатост на работата в случаи на извънредни ситуации и кризи.

Междубоцинско сътрудничество. В ОПР 2007-2013 г. на общината е заложен и принципа за сътрудничество със съседни общини за инициативи, които са от взаимна изгода. В тази насока са реализирани два партньорски проекта за създаване местни инициативни групи (МИГ) – МИГ „Берковица – Годеч“ и МИГ „Западна Стара планина Копрен Миджур“ с териториален обхват общини Берковица, Чипровци, Чупрене и Георги Дамяново. Първото сдружение МИГ Берковица – Годеч е с обхват две общини от съседни области (Монтана и Софийска) и от съседни райони (СЗР и ЮЗР), а второто – общини от две съседни области (Монтана и Видин).

Трансгранично сътрудничество. През периода 2007-2013 г. са предприети стъпки за трансгранично сътрудничество България – Сърбия, като община Берковица заедно с община Брусарци си партнират с общини Бабушница и Пирот от Р. Сърбия. Изготвени са два партньорски проекта, които са представени за одобрение, но поради финансови причини не са одобрени и не са стартирали.

Сътрудничество с НПО и с бизнеса. В качеството си на партньор общината е реализирала и два проекта с неправителствени организации по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“. Сътрудничеството с бизнеса е твърде символично.

Международно сътрудничество. В основата на международното сътрудничество продължават да стоят традиционните връзки с побратимените и партньорски на общината градове: Дзержинск, Русия; Зайчар, Сърбия; Цариград, Сърбия., като са създадени условия за разширяване на побратимяването с градове от различни части на света. На 5 март 2013 година е подписано споразумение за побратимяване между Община Берковица и Община Байлещи, Румъния.

В община Берковица е създаден **Ромски обществен съвет** в разглеждания период. Идеята за създаване на обществен съвет в кв. Раковица и социално приобщаване на съгражданите от ромския етнос е инициатива на ръководството на община Берковица, което е мотивирано да работи за разрешаване на социалните проблеми сред ромското население. В състава на ромския обществен съвет влизат 8 представители от квартала и двамата кметски наместници. Разработени са и конкретни мерки за решаване на проблемите на ромското население и преминаването им от личен в обществен интерес.

Като основни проблеми в дейността и състоянието на общинската администрация могат да се отбележат:

- Все още липсата на квалификация на експертите по отношение на целия цикъл на управление на проекти и разчитане на външни експерти
- Общинската администрация, по подобие на всички останали в страната, трудно успява да задържи висококвалифицираните си служители и да привлече такива. Една от основните причини е неатрактивното ниско заплащане, което не е обвързано с постигнатите цели, резултати и изпълняваните функции
- Няма ангажирани служители или конкретно звено, отговорно за изпълнение на ОПР Берковица 2007-2013 г.
- Не се използва енергията на гражданите при формирането и изпълнението на политики. По-голямата част от публичните обсъждания са все още формални. Няма инициативи за създаване на обществени съвети по важни за общината въпроси

- Междубщинското сътрудничество се прилага в повечето случаи по изискване на финансиращата програма, а не с цел по-ефективна политика с по-малък ресурс
- Необходимост да се съсредоточат усилията, амбициите и отговорностите си за по-рационалното използване на наличната работна сила, материали и съоръжения за поддържането на всичко онова, което е изградено и функционира и завършване на започнатите обекти по населените места

9. SWOT - АНАЛИЗ

СИЛНИ СТРАНИ	СЛАБИ СТРАНИ
ПРИРОДНИ РЕСУРСИ И МЕСТОПОЛОЖЕНИЕ	
<ul style="list-style-type: none"> Близост до София и Монтана, както и до главни пътища	<ul style="list-style-type: none"> Недоизползвани природни ресурси
<ul style="list-style-type: none"> Наличие на природни ресурси: гора, чист въздух, лечебни условия, минерални извори	<ul style="list-style-type: none"> Периферно местоположение на общината
<ul style="list-style-type: none"> Горски ресурси със стратегическо значение поради високия си рекреационен, екологичен и естетически потенциал и потенциал за развитие на сектор дървообработване и мебелна промишленост	<ul style="list-style-type: none"> Недостатъчните земи за интензивно земеделие с условия за напояване
<ul style="list-style-type: none"> Наличие на горски билки и плодове	
<ul style="list-style-type: none"> Запазено културно-историческо наследство	
ЧОВЕШКИ РЕСУРСИ	
<ul style="list-style-type: none"> Подобрено образователното ниво на населението в общинския център и по-големите села	<ul style="list-style-type: none"> Продължаваща негативна тенденция за обезлюдяване на общината
<ul style="list-style-type: none"> Възпроизводството на трудоспособното население е по-благоприятно от средното ниво за областта (всеки 100 лица излизаци от трудоспособна възраст в общината се заместват от 73 млади хора)	<ul style="list-style-type: none"> Нарастващ брой на силно обезлюдените населени места в общината
	<ul style="list-style-type: none"> Влошена възрастова структура на населението
	<ul style="list-style-type: none"> Наличие на диспропорция по основните демографски показатели между общинския център и селата
	<ul style="list-style-type: none"> Намаляване на броя на активното население

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

	<ul style="list-style-type: none"> Задържане на трайно висока безработица (в т.ч. и младежка) с висок дял на ниско образовани лица По-голям риск от социални проблеми сред уязвимите групи от населението
СОЦИАЛНА ИНФРАСТРУКТУРА	
<ul style="list-style-type: none"> Развита инфраструктура на общото и на професионалното образование, съответстваща на потребностите 	<ul style="list-style-type: none"> Относително висок брой на здравно неосигурените лица, ограничаващи възможностите за здравното им обслужване
<ul style="list-style-type: none"> Развита инфраструктура на доболничната и болничната лечебна помощ, съобразена с териториалното разположение на пациентите 	<ul style="list-style-type: none"> Нарастващ брой на лицата, обхванати в процеса на социално изключване
<ul style="list-style-type: none"> Реализирани проекти за подобряване физическите качества на образователна инфраструктура, на културни обекти и др., с привличане на европейски финансов ресурс 	<ul style="list-style-type: none"> Висок дял на хората с увреждания, както и на самотно живеещите стари хора в селата
<ul style="list-style-type: none"> Успешно приложение на делегирани бюджети в социалната сфера (образование, социални дейности и др.) 	<ul style="list-style-type: none"> Наличие на маломерни и слети паралелки в селските училища и на смесени групи в детски заведения (филиали) с минимална пълняемост
<ul style="list-style-type: none"> Реализация на важни проекти, свързани с интеграцията на лица в неравностойно положение и социален риск, развитие на форми за предоставяне на социални услуги в обичайна среда и в общност 	<ul style="list-style-type: none"> Затруднен достъп до извънболнична лечебна помощ за пациенти от малолюдните населени места Висока концентрация на обекти (амбулатории) за извънболнична лечебна помощ в общинския център и оголване на селата от такива
ИКОНОМИКА	
<ul style="list-style-type: none"> Развитие на икономически дейности от сектор услуги, които имат потенциал за увеличаване на заетостта 	<ul style="list-style-type: none"> Икономическата активност на населението (45.6%) е по-ниска от средната за областта (47.1%).
<ul style="list-style-type: none"> Значителен туристически потенциал 	<ul style="list-style-type: none"> Ниско равнище на обща заетост (47.1% във възрастовата група 15-64 г. за община Берковица – под средното ниво за област Монтана - 52.0%, Северозападния район - 53.0% и страната - 58.5%).
<ul style="list-style-type: none"> Традиции в селското стопанство и индустрията 	<ul style="list-style-type: none"> Отсъствие на диверсификация на производствата по линия “ресурс – готов продукт” с висока принадена стойност
<ul style="list-style-type: none"> Опит в индустрията – абразивни инструменти, дървообработване, производство на PVC и алуминиева дограма, каменообработване 	<ul style="list-style-type: none"> Много силен икономически спад и икономически последици от икономическата криза
<ul style="list-style-type: none"> Опит в художествени занаяти 	<ul style="list-style-type: none"> Поддържане на високо равнище на

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

	<p>безработица (16.41% - 2010 г.). Нарастваща безработица сред групите в неравностойно положение на пазара на труда с малки шансове за започване на работа</p> <ul style="list-style-type: none"> Слабо използван туристически потенциал, независимо от изпълнените проекти за повишаване на атрактивността и достъпността на туристическите обекти
ТЕХНИЧЕСКА ИНФРАСТРУКТУРА	
<ul style="list-style-type: none"> Общината се обслужва от втория по значимост път за област Монтана -II-81 и има пряка връзка със София и областния център Гъстотата на пътната мрежа е по-висока от средната в областта Обслужване с жп транспорт Отн. дял на водоснабденото население е по-висок от средния за областта и страната Добра използваемост на ВЕИ -изградени ВЕЦ и ФЕЦ Всички населени места имат достъп до Интернет 	<ul style="list-style-type: none"> Влошено състояние на общинската пътна мрежа Ж.П. обслужването е с тупиков Ж.П. клон Амортизирана водопроводна мрежа Липса на ПСОВ и канализация в селата
ОКОЛНА СРЕДА	
<ul style="list-style-type: none"> Добро качество на въздуха 	<ul style="list-style-type: none"> Липса на пречиствателна станция за отпадни води и недоизградената и амортизирана ВИК мрежа
<ul style="list-style-type: none"> Изграждаща се ПСОВ – гр. Берковица 	<ul style="list-style-type: none"> Нарушаване на земи от добивната промишленост
<ul style="list-style-type: none"> Няма установено замърсяване на почвите 	
<ul style="list-style-type: none"> Много високо биоразнообразие и висока степен на защита -68% 	
<ul style="list-style-type: none"> 100% обхванато население от системата за събиране на отпадъците и наличие на регионално депо – гр. Монтана 	
<ul style="list-style-type: none"> Липса на радиоактивно замърсяване 	
ВЪЗМОЖНОСТИ	ЗАПЛАХИ
<ul style="list-style-type: none"> Наличие на възможности за усвояване на средства (на проектен принцип) от европейски фондове за подобряване качествата на публичните услуги и качествата на работната сила Трансформация на модела за деинституционализация на социалните услуги към предоставяне на услуги в общността и в обичайната среда; 	<ul style="list-style-type: none"> Продължаващо намаляване на контингентите от лица в училищна възраст и свързаната с това необходимост от трансформиране на училищната мрежа Подценяване на форми за интеграция на лица в неравностойно положение, водещо до социална изолация на част от тях Недостиг на финансов ресурс за издръжка на

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

<ul style="list-style-type: none"> • Провеждане на местни политики, насочени към превенция, водеща до намаляване броя на: <ul style="list-style-type: none"> – ранно отпаднали ученици, чрез подобряване привлекателността на училището – деца и семейства в риск – изоставяни деца – деца, настанени в специализирани институции • Създаване на привлекателни условия за задържане на населението • Продължаване на политиката за интегриране на ромската етническа група с акцент върху образованието и заетостта • Наличие на трудов потенциал и свободна работна сила предимно в центъра на общината • Наличие на трудов потенциал и свободна работна сила предимно в центъра на общината • Развитието на пазара на труда в голяма степен зависи от развитието на активните политики в тази област • Наличие на потенциално предлагане на труд - лица в трудоспособна възраст извън работната сила, които желаят да работят и които при подобряване на ситуацията на пазара на труда могат да се включат в работната сила • Подобряване състоянието на общинската пътна мрежа • Модернизиране на водопроводната мрежа • Изграждане на ПСОВ и канализация и в селата • Развитие на инфраструктура /проект на тунел за Републикански път II-81 	<p>делегирани от държавата дейности в сферата на бюджетните социални услуги</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ограничени възможности за демографското възпроизводство на населението в общината • Продължаващо обезлюдяване на общината, ограничаващо ефективното използване на разполагаемите ресурси и потенциали • Натоварване на бюджетните системи, породено от нарастване на населението в зависимите възрасти • Отрицателно естествено възпроизводство, миграции на млади хора извън общината • Отрицателно естествено възпроизводство, миграции на млади хора извън общината • Задълбочаване на негативните последици от икономическата криза • Намаление на активността на местния бизнес; • Ограничени възможности за заетост • Нарастване на структурната безработица; • Влошаване състоянието на общинската пътна мрежа поради липса на финансови средства за поддържането ѝ • Увеличаване загубите на питейна вода поради забавяне модернизацията на водопроводната мрежа • Влошаване на околната среда поради липса на ПСОВ и канализация в селата • Общо деградиране на развитието на селските райони
--	--

III. СТРАТЕГИЧЕСКА РАМКА НА ОБЩИНСКИЯ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА БЕРКОВИЦА ЗА ПЕРИОДА 2014-2020 Г.

---

1. ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ ЗА РАЗРАБОТВАНЕ НА ОПР БЕРКОВИЦА (2014-2020)

Общинският план за развитие на община Берковица за периода 2014-2020 г. представлява интегрален елемент от националната система за стратегическо планиране на регионалното и местното развитие в България.

Изготвянето на Общинския план за развитие е хармонизирано с утвърдените принципи на стратегическо планиране на местното развитие, от които основни са:

- Интегрираност в рамката на политиките и целите за регионално, местно и градско развитие на европейско, национално и регионално ниво за периода 2014-2020 г.
- Спазване на законовата основа – ЗРР, ЗУТ, ЗООС и др.
- Отразяване местните специфики и условия
- Надграждане на силните характеристики на Общината, преодолявайки слабостите и заплахите пред нейното развитие
- Реалистичност и прагматичност, които да гарантират, че плановият документ е в съответствие със специфичните местни условия за развитие и отчита възможностите на потенциалите и ресурсите
- Постигане на координация и приемственост на съществуващите стратегически документи
- Обвързаност на планираните мерки помежду си за съвместно подобряване на местното развитие
- Концентрация на усилията, човешките ресурси и финансовите средства за осъществяване на набелязаните в плана цели
- Предвиждане на приоритети и мерки, които съответстват на политиките на ЕС за социално-икономическо и териториално сближаване и на регламентите на Европейските структурни и инвестиционни фондове, включително на проектите на Оперативните програми за периода 2014-2020 г. Това е предпоставка за финансовата осигуреност на предвидените приоритети и мерки по линия на европейските фондове
- Съфинансиране и допълняемост на местните собствени финансови ресурси за развитие със средства от държавния бюджет, фондовете на ЕС и други публични и частни източници
- Информираност и публичност на процесите на планиране и програмиране, финансиране, изпълнение, наблюдение и оценка в областта на интегрираното регионално и местно развитие
- Партньорство между всички институции, заинтересовани лица и структури на гражданското общество в процеса на реализиране на стратегическите намерения
- Отвореност за допълнения и адаптивност на стратегическите намерения към бързо променящите се условия на средата, в която ще се реализира плана за развитие

Друг основен момент при определяне на стратегическата рамка, в която ще се ситуират стратегическите цели и приоритети на ОПР на община Берковица за периода 2014-2020 г., са

изводите от направената последваща оценка за реализацията на заложените стратегически цели и приоритети ОПР на общината 2013-2020 г. Последващата оценка на ОПР в частта за целите и приоритетите, които са определени в ОПР 2007-2013 г. на община Берковица определя кои от тях са приложими (вкл. и чрез определена модификация) и за следващия планов период 2014-2020 г.

2. СТРАТЕГИЧЕСКИ КОНТЕКСТ НА ОПР

Стратегическият контекст на Общинския план за развитие на община Берковица 2014-2020 г. е рамкиран в основните документи и анализи, които формират стратегическата рамка, и с които ОПР на община Берковица следва да се обвърже за периода до 2020 г., включва документите:

Стратегия „Европа 2020”

Основната промяна в политическата рамка на регионалното развитие е внесена от приетата през лятото на 2010 г. Стратегия на Европейския съюз „Европа 2020”. Стратегията насочва бъдещото развитие на страните и районите на ЕС към изпълнението три взаимно подкрепящи се приоритета:

- Интелигентен растеж: изграждане на икономика, основаваща се на знания и иновации
- Устойчив растеж: насърчаване на по-екологична и по-конкурентоспособна икономика с по-ефективно използване на ресурсите
- Приобщаващ растеж: стимулиране на икономика с високи равнища на заетост, която да доведе до социално и териториално сближаване

Политиките за икономическото, социалното и териториалното сближаване следва да се поставят в основата на стратегията „Европа 2020“ и така да се гарантира, че цялата енергия и капацитет се мобилизират и насочват към постигането на приоритетите на стратегията. Всички региони могат и следва да подобряват своята конкурентоспособност и качеството на живот на своите граждани чрез местни политики, които обхващат трите стълба на стратегията (интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж), заложили върху териториални показатели и цели.

Тематичните цели на Общата стратегическа рамка на ЕС за периода 2014-2020 и Споразумението за партньорство на Република България относно помощта на ЕС фондовете.

За да допринесе за стратегията на Съюза за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж, както и за специфичните задачи на отделните фондове съгласно заложените им цели в Договорите, включително икономическото, социалното и териториалното сближаване, европейските структурни и инвестиционни фондове следва да съсредоточат подкрепата си върху ограничен брой общоприложими тематични цели.¹⁴

1. Научни изследвания и иновации

¹⁴ РЕГЛАМЕНТ (ЕС) № 1303/2013 НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА от 17 декември 2013 година за определяне на общоприложими разпоредби за Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд, Кохезионния фонд, Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони и Европейския фонд за морско дело и рибарство и за определяне на общи разпоредби за Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд, Кохезионния фонд и Европейския фонд за морско дело и рибарство, и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1083/2006 на Съвета

2. Информационни и комуникационни технологии (ИКТ)
3. Повишаване на конкурентоспособността на малките и средните предприятия (МСП) и на селскостопанския сектор и на сектора на рибарството и аквакултурите
4. Преход към икономика с ниски емисии на въглероден двуокис
5. Приспособяване към изменението на климата, предотвратяване и управление на рисковете
6. Опазване на околната среда и ефективно използване на ресурсите
7. Устойчив транспорт и отстраняване на затрудненията в ключовите мрежови инфраструктури
8. Заетост и подпомагане на мобилността на работната сила
9. Социално приобщаване и борба с бедността
10. Обучение, умения и учене през целия живот
11. Изграждане на институционален капацитет, ефективни и ефикасни държавни администрации

Споразумението за партньорство като отчита националния контекст определя твърди ангажименти за постигане на целите на Съюза чрез програмирането на европейските структурни и инвестиционни фондове. В споразумението за партньорство на Р България са предвидени механизми, които да осигурят съгласуваността със стратегията на Съюза за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж.

С оглед на специфичните характеристики, валидни за община Берковица в икономическия и социален анализ, настоящият стратегически документ е насочен най-вече към следните тематични цели: ТЦ 3 и групата ТЦ 6-11.

Въз основа на критичните точки за развитието на България и идентифицираните предпоставки за растеж в съответствие с целите на Стратегията Европа 2020 в Споразумението за партньорство са формулирани четири приоритета за ЕСИФ през периода 2014-2020 г., както следва:

1. Стратегически приоритет 1: Образование, квалификация и заетост за приобщаващ растеж
2. Стратегически приоритет 2: Научни изследвания, иновации и инвестиции за интелигентен растеж
3. Стратегически приоритет 3: Свързаност и зелена икономика за устойчив растеж
4. Стратегически приоритет 4 (хоризонтален): Добро управление и достъп до качествени обществени услуги
5. Стратегическо измерение (териториално): Пространствено измерение и политики за местно развитие, насочена към:
  - а) интервенции според спецификата на териториите (градовете, селските райони, териториите, зависими от рибарството, територии с туристически потенциал)
  - б) допълнително териториално измерение на секторните политики при програмирането, приложимо в различна степен за всички приоритети за финансиране (напр. здравна, образователна, социална, екологична инфраструктура от регионално и местно значение)

Стратегическата рамка на ОПР на община Берковица (2014-2020г.) е хармонизирана с посочените цели.

Национална програма за развитие «България 2020»

България дефинира стратегическа рамка за изпълнение на Стратегията „Европа 2020“ чрез Националната програма за развитие: „България 2020“ като водещ стратегически и програмен документ, който конкретизира целите на политиките за развитие на страната до 2020 г. В Програмата са идентифицирани осем приоритетни направления, които се отнасят, както до прилагането на общоевропейските политики, така и до формулирането и изпълнението на самостоятелни национални политики, с което се обхваща пълния пакет от мерки и действия на държавата в областта на социално-икономическото развитие. Изпълнението на всеки приоритет включва реализацията на набор от многосекторни политики, фокусирани върху факторите, които генерират икономически растеж в България. В своята същност тези многосекторни политики са насочени към постигане на икономически растеж и повишаване на конкурентоспособността на икономиката чрез осигуряване на благоприятна бизнес среда, конкурентоспособно образование и обучение, качествена заетост и социално включване и достъпно и качествено здравеопазване, оптимално използване на ресурсите и ефективна грижа за околната среда.

Приоритет 3 на Програмата е Постигане на устойчиво интегрирано регионално развитие и използване на местния потенциал. Мерките по този приоритет ще допринасят за намаляване на икономическите и социални неравенства, за интегрирано развитие на градовете, за подобряване на техническата инфраструктура и за засилване на икономическото, социално и териториално сближаване.

Национална стратегия за регионално развитие 2012-2022 г.

Националната стратегия за регионално развитие (НСРР) за периода 2012 – 2022 г. определя дългосрочните цели и приоритети на политиката за регионално развитие, която има интегрален характер, дава възможност за координация на секторните политики на територията и съдейства за тяхното синхронизиране. С оглед на изходното състояние са определени четири стратегически цели:

1. Икономическо сближаване в европейски, национален и вътрешнорегионален план чрез развитие на собствения потенциал на районите и опазване на околната среда.
2. Социално сближаване и намаляване на регионалните диспропорции в социалната сфера чрез създаване на условия за развитие и реализация на човешкия капитал.
3. Териториално сближаване и развитие на трансграничното, междурегионалното и транснационалното сътрудничество.
4. Балансирано териториално развитие чрез укрепване на мрежата от градове-центрове, подобряване свързаността в районите и качеството на средата в населените места.

Стратегическата рамка на ОПР на община Берковица (2014-2020г.) ще допринесе за постигането на всички посочени цели.

Националната концепция за пространствено развитие 2013-2025 г.;

НКПР надгражда и доразвива предложения в НСРР 2012-2022 г. полицентричен модел от йерархизирани центрове и оси на развитие, като посочва пътищата за преминаването им на по-високо равнище. Оценката на градовете центрове, подредени в 6 йерархични равнища, е извършена посредством показатели за демографска динамика и значението им като административни, транспортни, здравни, образователни, културни, икономически и туристически центрове. Предлага се специална политика за стабилизиране на мрежата от малки градове от 4-то йерархично ниво, към които се включва град Берковица, тъй като от

състоянието на тези градове ще зависи насоката на развитие на периферните селски и планински райони.

Регионален план за развитие на Северозападен район за планиране за периода 2014-2020 г.

Регионалните планове за развитие се разработват в контекста и според заложените предвиждания на Националната стратегия за регионално развитие и специфичните характеристики на дадения район от ниво 2. Регионалният план на Северозападен район насочва и рамкира разработването на Областната стратегия за развитие на област Монтана и Общинските планове за развитие на общините в нейния обхват.

Визията за развитие на района е *„Северозападен район преодолява същественото социално-икономическо изоставане и сериозните структурни и демографски проблем чрез подходящи инвестиции в свързваща инфраструктура и укрепване на потенциала за растеж, създаващи предпоставки за догонващо развитие в национален и европейски мащаб.“*

Трите стратегически цели на плана са:

- ✓ *Стратегическа цел 1: Развитие на конкурентноспособна икономика чрез развитие на собствения потенциал на СЗР*
- ✓ *Стратегическа цел 2: Съхранение и развитие на човешкия капитал*
- ✓ *Стратегическа цел 3: Подобряване на териториалната устойчивост и свързаност.*

Областна стратегия за развитие на област Монтана за периода 2014-2020 г.

Областната стратегия за развитие (ОСР) на област Монтана е стратегическата рамка за Общинския план за развитие на община Берковица.

Стратегическите цели и приоритетните сфери за развитие, заложи в областната стратегия, са проследени и заложи в съдържанието на общинската стратегическа рамка за развитие. ОСР на област Монтана от своя страна следва рамката на РПР на Северозападен район като я доразвива и допълва според местните особености.

Стратегически цели на ОСР са:

- ✓ *Стратегическа цел 1: Подобряване на конкурентоспособността на областната икономика и повишаване на икономическата активност.*
- ✓ *Стратегическа цел 2: Съхранение и подобряване качествата на човешкия капитал чрез социално развитие.*
- ✓ *Стратегическа цел 3: Подобряване на териториалната устойчивост и свързаност.*

Като основен планов документ определящ стратегическите насоки за комплексно и устойчиво местно развитие, ОПР на община Берковица за периода 2014-2020г. отчита предвижданията на стратегическите и планови документи на по-високите йерархични нива – Областна стратегия за развитие на област Монтана (2014-2020) г., Регионалният план за развитие на Северозападен район (2014-2020), Националната стратегия за регионално развитие (2012- 2022), Националната програма за реформи (2011-2015), Националната програма за развитие България 2020, стратегията „Европа 2020“.

Едно от изискванията, заложи и в действащите Методически указания за разработване на Общинските планове за развитие (в стратегическата им част), е за т.нар. „външна“ съгласуваност със стратегическите и планови документи от по-високите йерархични нива

(равнища). Това изискване е спазено при формулиране на стратегическите цели на ОПР на община Берковица. Стратегическите цели на плана до голяма степен корелират със стратегическите цели, заложи в Областната стратегия за развитие на област Монтана 2014-2020 г. и до голяма степен със стратегическите цели на Регионалния план за развитие на Северозападния район 2014-2020 г. В тази насока, търсенето на определено съответствие на стратегическите цели на ОПР с целите, заложи в стратегическите и планови документи от по-високите йерархични нива (ОСР и РПР) са отчитани и специфичните условия на община Берковица.

Общината разполага с добре изградена стратегическа рамка, както обща, така и допълващи секторни стратегически документи, очертаващи приоритетните за общината сфери за развитие, което е предпоставка за добро управление.

Стратегическата рамка отчита основните направления в по-нататъшната регионална политика за устойчива интегрирана политика за местно развитие чрез:

- Подпомагане развитието на вътрешния потенциал на местната икономика и пазари;
- Създаване на условия за развитие на местни общества на знанието
- Предлагане на условия за социално включване на лица и общности в неравностойно положение
- Създаване на условия за институционална среда, базирана на платформа за обслужване на населението и бизнеса "от разстояние" чрез електронни услуги

На основата на посочените основни направления на провежданата и през следващия програмен период общинска политика за устойчиво интегрирано местно развитие е целесъобразно в ОПР на община Берковица 2014-2020 г. да бъдат формулирани следните препоръчителни стратегически цели:

Основната стратегическа цел може да бъде формулирана по следния начин "Постигане на устойчиво интегрирано местно развитие и използване на местния потенциал". Тя се конкретизира със следните стратегически цели:

- Повишаване на конкурентоспособността на икономиката чрез осигуряване на благоприятна бизнес среда, прилагане на иновативни решения
- Създаване на условия за инфраструктурно развитие на общината, осигуряващо условия за формиране на стандартна жизнена среда и за развитие на бизнеса
- Подобряване на институционалната среда и на административния капацитет в помощ на бизнеса и подобряване обслужването на населението

Изводи от проведеното анкетно проучване

Проведеното анкетно проучване подкрепи установяването на конкретните нужди и очаквания на местната общност. Систематизираните отговори са важна отправна точка за формулирането на стратегически предложения, които отразяват местните реалности и гледните точки на жителите на община Берковица.

Могат да се обобщят следните основни проблеми, очертани от анкетираните:

- ✓ липса на икономическа активност; инвестиционните намерения затихват с времето поради лошата инфраструктура, липсата на квалифицирана работна ръка и застаряването на населението
- ✓ липса на работни места, висока младежка безработица, съпътствано от демографските проблеми и обезлюдяването на населените места

- ✓ заобикаляне на общината от националните инфраструктурни проекти
- ✓ не се използват природните дадености на общината – висока планина и минерални води

Като най-необходими мерки за подобряване на състоянието в община Берковица са оценени:

- ✓ развитие на туризъм на основа на природните даденост, изграждане на зона „Ком” и изграждане на ски център
- ✓ подкрепа и стимулиране на малкия и среден бизнес, борба с безработицата и подобряване на пазара на труд
- ✓ подобряване на пътната и ВиК инфраструктурата, социалните услуги

3. ВИЗИЯ, ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА БЕРКОВИЦА ЗА ПЕРИОДА 2014-2020 Г.

Стратегията за реализация на целите и приоритетите за развитие, залегнали в общинския план за развитие, обхваща и проследява взаимовръзката между формулираните най-общи стратегически цели на развитието, определените приоритети за действие и техните специфични цели, които ще бъдат реализирани посредством изпълнението на предвидения пакет от мерки и дейности, включващ подготовката, финансирането и изпълнението на конкретни проекти.

ВИЗИЯ за развитие на община Берковица

Визията за общината изразява по подходящ начин (чрез ясна и кратка формулировка, съдържаща в себе си няколко акцента) представата на населението и институциите в общината (местната общност), на желанията им за социално-икономическото развитие, физическото състояние на селищната среда и на системата на местното управление. В този смисъл, визията е едно желание, виждания за това в каква общност хората желаят да живеят, да се трудят.

Възможностите за превръщането на визията в реални намерения се постига чрез очертаване на стратегическите цели и приоритети на Общинския план за развитие в съответния планов период. Възможно е при наличието на определени фактори със задържащ характер, визията да не може да бъде постигната за съответния програмен период, което е и аргумента тя да е с по-дълъг хоризонт на събъждане.

Съобразно действащата нормативна уредба и изискванията на Методическите указания на МРРБ (2011 г.) обосновката на Визия за развитието на общината до 2020 налага при нейната формулировка да бъдат отчитани няколко основни момента:

- Първо. Отчитане на принципа за приемственост във формулировката за Визия, заложена в ОПР от предходния планов период – 2007-2013 г. Това изискване е свързано с обстоятелството, че Визията, за разлика от стратегическите цели и приоритети е с по-дългосрочен хоризонт на действие. В този смисъл е възможно, визията за общината, формулирана в предишния планов период да бъде заложена без изменение или с частични редакции и за следващия планов период
- Второ. С действащите инструменти за наблюдение, анализ и оценка на изпълнението на ОПР е възможно да бъдат променяни някои от стратегическите цели и приоритети на общинския план, но не се препоръчва цялостна промяна на Визията. В този смисъл тя е значително по-устойчива като формулировка

- Трето. Визията за общината, заложена в ОПР, следва да кореспондира с Визията за общината, заложена в други стратегически, планови и програмни документи на общината, когато се изисква в тях да бъде представена и формулировка за визия. Такъв например е „Интегрирания план за градско възстановяване и развитие“, други документи с комплексен характер.

В ОПР за развитие на община Берковица 2007-2013 г. е заложена следната формулировка за Визия на общината:

„Община Берковица - център на туризма с развитие на селското стопанство и свързаните с тях дейности. Общината осигурява високо качество на жизнената среда, сигурност за жителите и опазване на чиста околна среда“

В посочената формулировка на Визията се съдържат основните моменти на представата общността за това какви за желанията, вижданията ѝ, как хората и институциите в общината желаят тя да изглежда в средносрочен и дългосрочен план. В това отношение, визията е съобразена с възможностите и потенциалите на общината, които при разумното им използване в съчетание с провеждана добра политика на органите за местно самоуправление могат да се доближат до представата за общината в следващите 10 и повече години.

В Последващата оценка за изпълнение на ОПР на община Берковица е направена препоръка за частична редакция на формулировката за Визията. Без да се променя съдържателната характеристика на посочената формулировка на Визията на община Берковица, може да се помисли за известна, незначителна редакция, която да не променя нейната характеристична същност. Възможната редакция на визията има следния вид:

„Община Берковица – развит туристически център, територия с устойчиво екологично селско стопанство, чисти промишлени производства и туризъм, територия с високи качества на средите – жизнена, селищна, околна - предлагаща сигурност на населението“.

Така предложената формулировка на Визия за община Берковица, отчита очертаните насоки в местното развитие за периода 2007-2013 г., разкрити в извършените анализи в развитието на отделните функционални системи на социално-икономическия и инфраструктурен комплекс, на природната среда и представени в синтезиран вид в SWOT анализа.

Предлаганата визия е основа за формулиране на стратегическите цели на ОПР на общината за програмния период 2014-2020 г. В този смисъл се осъществяват прави и обратни връзки между визията и стратегическите цели на ОПР.

Стратегически цели за развитие на община Берковица

Стратегическите цели показват посоката за развитие за времеви хоризонт на стратегията в основните проблемни области – икономическо развитие, социална сфера и здравеопазване, околна среда, инфраструктура, култура, образование и др. Секторните анализи и проблемният (SWOT) анализ очертават голям брой проблеми и възможности за подобряване на социално-икономическата ситуация в община Берковица. От друга страна ограничеността на средствата и ресурсите налага съсредоточаване на усилията по приоритети.

Изборът на приоритети за устойчивото и балансирано развитие на общината е подчинено на няколко важни критерия като надграждане на силните страни и изграждане на конкурентни предимства на национално ниво, острота на идентифицираните проблеми, неотложност и налични възможности за тяхното разрешаване, връзка и взаимодействие на дадения проблем с други такива. В рамките на всеки приоритет са формулирани мерки, включващи сходни по характер конкретни дейности, насочени към постигането на дефинираните в стратегията цели.

Стратегическите цели за развитие на община Берковица за периода 2014-2020 г. са определени по следния начин:

- **Стратегическа цел 1:** Съживяване и разнообразяване на местната икономика и създаване на работни места, чрез ефективно използване на местния потенциал и привличане на инвестиции в селското стопанство, промишлеността и услугите за намаляване на безработицата и повишаване на доходите
- **Стратегическа цел 2:** Развитие на човешкия капитал в общината, подобряване качеството и стандарта на живот чрез насърчаване на образованието, социалното включване и подобрени местни услуги
- **Стратегическа цел 3:** Подобряване на териториалната устойчивост и свързаност, съхраняване и развитие на природното и културното богатство на общината, развитие на града и селските райони

Първата стратегическа цел поставя като основна задача община Берковица да има ролята на мотиватор за съживяването и развитието на бизнеса и осигуряването на необходимото качество на живот и благосъстояние на местното население.

Втората стратегическа цел се фокусира върху развитието на човешкия капитал и социалната инфраструктура, образованието, здравеопазването, социалното подпомагане и т.н. Едновременно с това, се поставя фокус върху подобряването на ефективността на работата на администрацията на всички нива, интегрираното управление и постигането на дългосрочни комбинирани ефекти в резултат на прилагането на принципите на устойчивото развитие.

Третата стратегическа цел акцентира върху търсене и създаване на условия за постигане на териториална балансираност, по-добра свързаност, развитие на селските райони,

В рамките на всяка една от двете стратегически цели са заложили по основни приоритета – общо единадесет за ОПР на община Берковица (вж. фигурата по-долу).

Фиг. 15. Визия, Стратегически цели и Приоритети на ОПР Берковица 2014-2020 г.

ВИЗИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА БЕРКОВИЦА
„Община Берковица – развиг туристически център, територия с устойчиво екологично селско стопанство, чисти промишлени производства и туризъм, територия с високи качества на средите – жизнена, селищна, околна - предлагаща сигурност на населението“

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

ВИЗИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА БЕРКОВИЦА		
„Община Берковица – развит туристически център, територия с устойчиво екологично селско стопанство, чисти промишлени производства и туризъм, територия с високи качества на средите – жизнена, селищна, околна - предлагаща сигурност на населението“		
СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 1: Съживяване и разнообразяване на местната икономика и създаване на работни места, чрез ефективно използване на местния потенциал и привличане на инвестиции в селското стопанство, промишлеността и услугите за намаляване на безработицата и повишаване на доходите	СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 2: Развитие на човешкия капитал в общината, подобряване качеството и стандарта на живот чрез насърчаване на образованието и социалното включване и подобрени местни услуги	СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 3: Подобряване на териториалната устойчивост и свързаност, съхраняване и развитие на природното и културното богатство на общината, развитие на града и селските райони
ПРИОРИТЕТ 1.1. Създаване на условия и стимулиране развитието на малкия и среден бизнес	ПРИОРИТЕТ 2.1. Подобряване качеството и достъпа на населението до образователна, социална инфраструктура и други основни услуги	ПРИОРИТЕТ 3.1. Развитие на техническата инфраструктура, осигуряващо условия за формиране на подобрена жизнена и бизнес среда
ПРИОРИТЕТ 1.2. Развитие на селското стопанство и подобряване на връзките му с промишлеността в общината за производство на продукти с повишена добавена стойност и заетост в селските райони на общината	ПРИОРИТЕТ 2.2. Подкрепа за услуги, допринасящи за намаляване на безработицата в общината и повишаване на заетостта и доходите	ПРИОРИТЕТ 3.2. Опазване на околната среда и природните ресурси, енергийна ефективност, запазване на биоразнообразието, предотвратяване на екологични рискове
ПРИОРИТЕТ 1.3. Развитие на туризъм, валоризиращ културно-историческото наследство и природния потенциал на общината	ПРИОРИТЕТ 2.3. Социално включване и подкрепа за услуги за подобряване достъпа до качествени социални услуги	ПРИОРИТЕТ 3.3. Устойчиво и интегрирано развитие на град Берковица (от ИПГВР) в селищната мрежа на страната и вторичен опорен център в област Монтана
	ПРИОРИТЕТ 2.4. Подобряване на институционалната среда и административния капацитет в помощ на бизнеса и подобряване обслужването на населението	ПРИОРИТЕТ 3.4. Диверсификация на икономическите дейности и развитие на селата в общината

Приемственост с Областна стратегия за развитие на област Монтана и Регионалния план на Северозападен район за периода 2014-2020 г.

Тази съгласуваност трябва да потвърди наличието на определено съответствие между общите насоки в провежданите политики за развитие на общината с тези за развитие на област Монтана и на Северозападния район. Така изпълнението на ОПР на община

Берковица пряко ще допринесе за постигането на посочените цели в документите от по-високите нива.

Наличието на определени съответствия, на корелация между стратегическите цели и приоритетите, заложи в ОПР на община Берковица с тези в стратегическите и планови документи от по-високите йерархични нива е видно от следващата матрица:

МАТРИЦА

За съответствие на стратегическите цели и приоритети на ОПР на община Берковица - 2014-2020 с целите и приоритетите в стратегическите и планови документи от по-високите йерархични нива по-високо ниво

Цели на ОПР на община Берковица	Наличие на съответствие със стратегическа цел в документи от по-високо ниво:	
	Областна стратегия за развитие на област Монтана	Регионален план за развитие на Северозападен район
<u>Стратегическа цел 1:</u> „Съживяване и разнообразяване на местната икономика и създаване на работни места, чрез ефективно използване на местния потенциал и привличане на инвестиции в селското стопанство, промишлеността и услугите за намаляване на безработицата и повишаване на доходите“	<u>Стратегическа цел 1:</u> „Подобряване на конкурентоспособността на областната икономика и повишаване на икономическата активност“	<u>Стратегическа цел 1:</u> „Развитие на конкурентноспособна икономика чрез развитие на собствения потенциал на СЗР“
<u>Стратегическа цел 2:</u> „Развитие на човешкия капитал в общината, подобряване качеството и стандарта на живот чрез насърчаване на образованието и социалното включване и подобрени местни услуги“	<u>Стратегическа цел 2:</u> „Съхранение и подобряване качествата на човешкия капитал чрез социално развитие“	<u>Стратегическа цел 2:</u> „Съхранение и развитие на човешкия капитал“
<u>Стратегическа цел 3:</u> „Подобряване на териториалната устойчивост и свързаност, съхраняване и развитие на природното и културното богатство на общината, развитие на града и селските райони“	<u>Стратегическа цел 3:</u> „Подобряване на териториалната устойчивост и свързаност“	<u>Стратегическа цел 3:</u> „Подобряване на териториалната устойчивост и свързаност“

Съпоставката между формулировките и съдържателната същност на целите на Областната стратегия за развитие на област Монтана и на Регионалния план за развитие на Северозападния район със стратегическите цели в ОПР на община Берковица дава възможност да се направи една важна констатация. В ОПР стратегическите цели са формулирани с по-висока конкретизация, за разлика от по-обобщените формулировки на целите в документите от по-високо ниво. Втора

констатация е наличието на добра синхронизация в целите на трите документа. Така, в определена степен, ОПР на община Берковица ще допринесе (съобразно собствените си ресурси и потенциали) за реализацията на Областната стратегия. В определена, по-слабо изразена степен това се отнася и за корелацията на целите и приоритетите на ОПР на община Берковица с целите и приоритетите, съдържащи се в Регионалния план за развитие на Северозападния район.

Приемственост с общински секторни документи

Същевременно при определяне на стратегическата рамка и при формулиране на стратегическите цели на ОПР се отчита и изискването за приемственост (за надграждане) на Общинския план за развитие на община Берковица за периода 2007-2013, както и на свързаните с него секторни общински документи със стратегически, планов и програмен характер, чийто хоризонт на действие попада частично и в плановия период 2014-2020 г.

В ОПР на община Берковица за програмния период 2007-2013 г. са заложили следните приоритети и цели:

- Приоритет 1: Развитие на конкурентноспособна общинска икономика, осъществявано чрез:
  - Цел 1. Повишаване на конкурентоспособността чрез привличане и задържане на фирми в секторите на растеж: туризъм, селско стопанство и индустрия
  - Цел 2. Създаване на условия и стимулиране развитието на средния и малък бизнес
  - Цел 3. Развитие на туризъм
  - Цел 4. Повишаване на качеството на човешките ресурси
  - Цел 5. Развитие на селското стопанство като суровинна база на икономиката в общината и заетост в селските райони на общината
- Приоритет 2: Изграждане на качествена жизнена среда, реализиран чрез:
  - Цел 6. Обновяване и доизграждане на техническа инфраструктура
  - Цел 7. Трайно подобряване на екологичното състояние на общината
- Приоритет 3. Постигане на териториален баланс, чрез:
  - Цел 8. Намалване на диспропорциите между селските райони и града
- Приоритет 4. Създаване на общински капацитет, чрез:
  - Цел 9. Увеличаване на управленския капацитет на общината

Съпоставката между приоритетите на ОПР на община Берковица 2007-2013 г. със стратегическите цели на ОПР за периода 2014-2020 г. показва, че формулирането им в настоящия общински план е отчитано изискването за приемственост и за надграждане. В същото време се предлага и определено подобряване на съдържателната структура на стратегическата рамка, като в ОПР на община Берковица 2014-2020 г. се обособява стратегическа цел 2 „Развитие на човешкия капитал в общината, подобряване качеството и стандарта на живот чрез насърчаване на образованието и социалното включване и подобрени местни услуги“. То е резултат от политиката, насочена към

подобряване качествата на човешкия ресурс и на условията за живот. Необходимостта от обособяване на подобна самостоятелна цел се подкрепя и от общественото мнение, изразено в проведеното анкетно проучване в общината във връзка с изработване на новия общински план за развитие на община Берковица.

Отчитайки изискванията за приемственост и надграждане на действащи и реализирани в предишния програмен период общински секторни стратегически и планови документи, при които хоризонта на действие се проектира и в началните години на програмния период 2014-2020 г. в стратегическите цели и в конкретизиращите ги приоритети и мерки на ОПР на община Берковица се залагат някои от основните насоки, съдържащи се в тези документи. В конкретен аспект това намира реализация в Програмата за реализация на ОПР. В нея намират място проекти и програми, които са с преходен характер, т.е. стартирали са в програмния период 2007-2013 г. и ще бъдат финализирани в програмния период 2014-2020 г. От общо 10 действащи общински секторни стратегически и планови документа, приети и прилагани в община Берковица 5 са със срок на действие 2014 - и 2015 г., а именно:

- Мандатна програма за управление на Кмета на община Берковица за периода 2011-2015 г.
- Общинска стратегия за развитие на социалните услуги в община Берковица – 2011 -2015 г.
- Програма за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници и биогорива на община Берковица за периода 2012-2015 година
- Общинска програма за закрила на детето
- План за действие на община Берковица за подкрепа на интеграционните политики (2013-2014 г.).

Редица от мерките, заложили в посочените общински секторни документи, имат връзка с формулираните стратегически цели и в конкретизиращите ги приоритети и мерки на ОПР на община Берковица – 2014-2020 г. Обвързването на общинските секторни документи с основния документ за комплексно устойчиво развитие на община Берковица има положителна практика от предишния програмен период и тя се залага и в стратегическата рамка за програмния период 2014-2020 г.

Мерките за развитието на община Берковица следва да създадат условия, които да неутрализират или минимизират влиянието на определените в анализа фактори със задържащ характер:

- Липсата на човешки ресурс с необходимото качество като образование и професионални умения и административен капацитет
- Липсата на изградена устойчива бизнес и инвестиционна среда в общината
- Наличието на диспропорция между потребността от публични инвестиции за развитие на инфраструктурата и очакваните възможности за бюджетно осигуряване на средства

Данните от анализа на текущото състояние показват, че община Берковица се нуждае от ускоряване на социално-икономическото си развитие и стимули за преодоляване на

демографските проблеми, генериране на растеж, заетост и устойчиво развитие на селското стопанство и туризма.

Общината следва да мобилизира целия си потенциал (природно-ресурсен, човешки и инвестиционен) и така да насочи развитието си, че в максимална степен да оползотвори възможностите за финансиране - национални и европейски.

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 1 (СЦ1): Съживяване и разнообразяване на местната икономика и създаване на работни места, чрез ефективно използване на местния потенциал и привличане на инвестиции в селското стопанство, промишлеността и услугите за намаляване на безработицата и повишаване на доходите

Както е отбелязано още в ОПР за предишния планов период развитието на стопанския сектор съдържа огромни предизвикателства, които са актуални и до днес:

- привличане на инвестиции, технологично обновяване, постигане на конкурентоспособност
- редица идеи за развитие на туризма и селското стопанство, които не са осигурени с проекти и партньорства между общинската власт и бизнеса за привличане на инвестиции. В областта на туризма съществуват множество идеи, но те не са свързани с обща идея за развитие с националната и областната стратегия. Същото се отнася и за идеите за развитие на трайните насаждения. Не се проследява начина на увеличаване на добавената стойност от реколтата от такива продукти

Съживяването на общината е региона е свързано най-вече с насърчаване на инвестициите, предприемачеството и оползотворяване на местния потенциал.

ПРИОРИТЕТ 1.1: СЪЗДАВАНЕ НА УСЛОВИЯ И СТИМУЛИРАНЕ РАЗВИТИЕТО НА МАЛКИЯ И СРЕДЕН БИЗНЕС

Целта на този приоритет е насърчаване на инвестиционната активност чрез подобряване на бизнес средата, така че тя да стане привлекателна за нови, развиващи се и разширяващи се бизнес дейности; модернизация на технологичното оборудване на местните предприятия, подкрепа за пазарно-ориентирани иновативни дейности.

Мярка 1. Подкрепа от страна на местните власти за стимулиране на предприемачеството и МСП

Дейности:

- Осигуряване на достъп до информация относно програми и мерки за насърчаване на предприемачеството, източници на финансиране за малки и средни предприятия чрез поддържане на електронна страница в Интернет
- Провеждане на регулярни срещи с бизнеса от страна на местната власт за информиране относно общинска проекти
- Помощ при стартиране за неселскостопански дейности в селските райони

- Определяне и предоставяне на необходими производствени терени за развитие на екологично чисти производства

Мярка 2. Подкрепа за запазване на конкурентноспособните предприятия в общината и развитие на инфраструктурата за привличане на нови инвестиции

Община Берковица ще бъде реален партньор на местния бизнес, който е основа за устойчивото местно икономическо развитие, осигурява заетост, създава на доходи за работещите в предприятията и техните семейства, както и реализира приходи в местния и националния бюджет. В рамките на настоящата мярка ще бъдат реализирани дейности, които ще спомогнат за запазване на съществуващите предприятия в общината с цел постигане на устойчивост в заетостта на техния персонал и доходите им.

Дейности:

- **Подкрепа за съществуващите предприятия.** Предприятията следва да бъдат подкрепени максимално чрез предоставянето на пълно административно съдействие за решаването на техни конкретни проблеми, свързани с екологични въпроси, повишаване на подготовката и мотивацията на персонала, както и по отношение на тяхната конкурентоспособност.

Мярка 3. Стимулиране на сътрудничеството и партньорството

Дейности:

- Развитие на международното и трансгранично сътрудничество (връзки с побратимени градове, проекти по ТГС със Сърбия)
- Създаване на публично-частни партньорства и инициативи за икономическо развитие
- Развитие на междуобщинско сътрудничество и дейности (основно в рамките на Местните инициативни групи, които се предполага че ще действат активно през следващия планов период)

ПРИОРИТЕТ 1.2: РАЗВИТИЕ НА ПЪРВИЧНИЯ СЕКТОР СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО И ПОДОБРЯВАНЕ НА ВРЪЗКИТЕ МУ С ПРОМИШЛЕННОСТТА В ОБЩИНАТА ЗА ПРОИЗВОДСТВО НА ПРОДУКТИ С ПОВИШЕНА ДОБАВЕНА СТОЙНОСТ И ЗАЕТОСТ В СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ НА ОБЩИНАТА

Земеделските територии заемат 46,2% от територията на общината. Горите са другия капитал на общината (заемат 46,2 % от територията).

Основната цел е развитието на модерни и екологични земеделие, преработваща хранителна и горска промишленост чрез устойчиво развитие на аграрния сектор и устойчиво управление и стопанисване на горите. Важен участник в реализацията на тази цел е Местна инициативна група „Берковица и Годеч”.

За повишаване на конкурентоспособността на общинската икономика трябва да се насочат усилия и към подкрепа на селското и горското стопанство въз основа на

тяхната диверсификация, прилагането на конкурентни форми и структури в областта на преработката и маркетинга на продуктите, модернизация на продукцията и технологиите, създаване на алтернативна заетост.

Мярка 4. Добавяне на стойност към земеделските и горските продукти чрез модернизиране на производствените мощности и внедряване на иновативни технологии

Дейности:

- Модернизиране на земеделските стопанства
- Добавяне на стойност към земеделски и горски продукти

Мярка 5. Екологизация на земеделието

Дейности:

- Разпространяване на информация за изискванията и предимствата на биологичното земеделие
- Организационна помощ за сертифициране и регистриране на биологични стопанства-производители на органични продукти
- Организация на бази за продукти от биологични стопанства

Мярка 6. Развитие на модерно животновъдство

Мярката включва подпомагане в:

- Изготвяне на бизнес планове и проекти за създаване на модерни ферми/стопанства/
- Осигуряване на компетентна информация за подходящи породи, изисквания за качество, пазарни конюнктури
- Административна подкрепа в изготвяне и реализация на инвестиционни проекти
- Изготвяне на устройствени проекти и осигуряване на базова структура
- Изграждане на регионална борса за пчелен мед

Мярка 7. Подържане и подобряване на състоянието на горите

Дейности:

- Реализиране на проекти за залесяване и възстановяване на горски територии
- Изграждане на съоръжения за наблюдение и контрол на риска от горски пожари
- Възстановяване на горския потенциал и въвеждане на превантивни дейности

Мярка 8. Подобряване на организацията и качеството на човешките ресурси в аграрния и горския сектор.

ПРИОРИТЕТ 1.3: РАЗВИТИЕ НА ТУРИЗЪМ, ВАЛОРИЗИРАЩ КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКОТО НАСЛЕДСТВО И ПРИРОДНИЯ ПОТЕНЦИАЛ НА ОБЩИНАТА

Община Берковица не е развита в достатъчна степен като туристическа дестинация в България, която да отговаря на наличните природните дадености, особено чрез предлагането на интегрирани туристически продукти.

Има разработена Програма за развитие на туризма на територията на община Берковица през 2013 г., която включва дейности, чието реализиране е актуално и през този планов период.

Мярка 9. Подкрепа за развитие на туристическата инфраструктура

В рамките на Общинския план на община Берковица е разработен Работен документ за развитие на Туризма и Културата в общината, който включва развитието на следните видове туризъм:

ТРАДИЦИОНЕН ТУРИЗЪМ:

Рекреативен (ваканционен) туризъм

Текущо състояние: около 20 места за туристическа логистика (хотели, семейни хотели, къщи за гости и др.; ресторанти, кафенета и др.)
Бъдещо развитие: нова туристическа логистика (за настаняване и храна)
Предпоставки: чист въздух, чиста планинска вода, достъп до минерална вода, нисък промишлен шум, планински масиви

Лечебен (медицински) туризъм

Текущо състояние: прекратена дейност по профилактика на белодробни заболявания (зона „Ашиклар” – студентски дом)
Бъдещо развитие: изграждане на Национален оздравителен комплекс („Геотехмин”)
Предпоставки: медицински център, МБАЛ, чист въздух, минерална вода

Спортен туризъм

Текущо състояние: ски (бягане и алпийски дисциплини, сноуборд); вело- и мото- офроуд; парапланеризъм, делтапланеризъм (Авиошоу); планински туризъм (Еко-пътеки: „Петрохан”, „Бързия”, „Хайдушки водопади”);
спортен риболов
Бъдещо развитие: изграждане на ски-зона „Ком”; изграждане на площадка за делтапланеризъм „Щърковица”
Предпоставки: планински масиви и подходящи терени, язовири, реки
Офроуд маршрут Ком-Емине, мототуризм, АТВ

Хоби туризъм

Текущо състояние: неопределено развитие

Бъдещо развитие: в зависимост от индивидуалните интереси по оста „търсене-предлагане” (вкл. конни занимания (до кв. „Раковица”), промиване на речно злато (поречието на р. Златица – с. Гаганица)

Предпоставки: традиционна туристическа логистика

АЛТЕРНАТИВЕН ТУРИЗЪМ

Селски туризъм

Текущо състояние: начална фаза на развитие

Бъдещо развитие: в зависимост от инициативите на предприемачите на територията на общината и съответната подкрепа от местни структури (МИГ „Берковица – Годеч”, Община Берковица, местни НПО)

Предпоставки: запазен потенциал на територията

Културен туризъм

Текущо състояние: умерено развитие

Бъдещо развитие: изграждане на атрактивна туристическа инфраструктура (трите хълма „Кале” (Берковица, Замфирово и Котеновци), Римската Баня); актуализиране или организиране на нови местни и международни фестивали и пленери и други културни събития; изграждане на градски парк и арт център

Предпоставки: градски музеев комплекс (Музей „Иван Вазов”, Етнографски музей, Градска художествена галерия, Часовникова кула, Църква в с. Калиманица, килийно училище в с. Балувица и др.) Грамадата на Вазов, Мотосъбора, Рокфестивал

Винен туризъм

Текущо състояние: затворена винарска изба (с. Боровци); начална фаза на развитие (малиново вино – изба „Клисурски манастир”)

Бъдещо развитие: ягодово вино (Екотера)

Предпоставки: наличен потенциал за развитие – плодови масиви

Спа туризъм

Текущо състояние: (аналогично на това при медицинския традиционен туризъм)

Бъдещо развитие: изграждане на Национален оздравителен комплекс („Геотехмин”)

Предпоставки: чист въздух, чиста планинска вода, достъп до минерална вода, нисък промишлен шум, планински масиви

Балнеоложки туризъм

Текущо състояние: (аналогично на това при медицинския традиционен туризъм)

Бъдещо развитие: изграждане на Национален оздравителен комплекс („Геотехмин”) и привличане на инвеститорски интерес към минералните кладенци в с. Слатина и Замфирово

Предпоставки: чист въздух, чиста планинска вода, достъп до минерална вода, нисък промишлен шум, планински масиви

Екотуризм

Текущо състояние: начална фаза на развитие
Бъдещо развитие: (Екотера)
Предпоставки: екологично чиста околна среда – съгласно международните стандарти

Конгресен туризъм

Текущо състояние: слабо развит (конферентна зала в семеен хотел „Деметра”)
Бъдещо развитие: изграждане на нова конферентна инфраструктура (планирана в рамките на проект „Римска Берковица”)
Предпоставки: традиционна туристическа логистика
Конферентна зала Кръстева къща капацитет 30 места.

Мярка 10. Балансирано развитие на културата и културните традиции и обичаи

В рамките на тази мярка ще бъдат изпълнени и дейности за:

- Осигуряване на условия за ежегодно провеждане на Международен фолклорен фестивал „Балканът пее и танцува“
- Организиране и провеждане на местни и международни фестивали и пленери и други културни събития
- Насърчаване на развитието и съхраняването на местния фолклор и традиции
- Популяризиране на културното и историческо наследство в страната и чужбина и др.

Мярка 11. Подобряване чрез реновиране на качествата на обекти на културата и на вероизповеданията в общината

В рамките на тази мярка ще бъдат изпълнени и дейности за:

- Ремонт и рехабилитация на народните читалища в малките населени места и центъра на Общината
- Ремонтно-възстановителни дейности на църкви, с архитектурни и културно-исторически качества в селата на общината
- Ремонт и подобряване качествата на обекти с културно-историческо значение и социализиране на прилежащата среда и др.

Мярка 12. Развитие на атракции в градската среда

В рамките на тази мярка ще бъдат изпълнени и дейности за създаване и развитие на атракции в местата за отдых в градската среда.

Мярка 13. Развитие на инфраструктурата за спорт, отдых и туризъм

В рамките на тази мярка ще бъдат изпълнени и дейности за изграждане на зони за спорт и отдих в гр. Берковица и в малките населени места, както и за реновиране на спортните обекти в град Берковица.

Мярка 14. Промотиране на туристическите продукти

В рамките на тази мярка ще бъдат изпълнени и дейности за разработване на рекламno-информационни материали и обозначаване на културни обекти и маршрути в общината, включващи и обекти на културно-историческото наследство.

Мярка 15. Създаване на интегриран туристически продукт

На база на извършването на цялостна оценка на наличните туристически ресурси (както физическа инфраструктура, така и подготвеност на персонала в съответните туристически направления, ще бъдат разработени пакети за интегриран туризъм в общината. Едновременно с това, ще бъде проведена рекламno-информационна кампания за привличане на туристи в специализирани развлекателни ниши, като фестивален туризъм, спортен туризъм (вкл. екстремни спортове), музеен туризъм, селски туризъм и т.н.

В рамките на тази мярка ще бъдат изпълнени и дейности за:

- Разработване на „бренд“ (туристическа марка) на туристическата дестинация Берковица, включващ зимен, планински, балнеоложки туризъм и тяхното подходящо интегриране
- Стимулиране създаването на настанителна база за туристите
- Развитие на спортна инфраструктура
- Участие в туристически изложения и други мероприятия по връзки с обществеността и реклама
- Изграждане на нова и поддържане на съществуваща техническа и туристическа инфраструктура
- Развитие и естетизация на местности с туристически потенциал
- Организиране на срещи с туристическия бизнес за запознаването с измененията в законите в сферата на туризма; проучване на възможности за обучение на предприемачи и персонал в сферата на туризма
- Съхраняване на културно-историческото наследство и превръщането му в туристически продукт
- Въвеждане на модерни информационни технологии при представяне и маркетинг на дестинацията

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 2 (СЦ2): РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИЯ КАПИТАЛ В ОБЩИНАТА, ПОДОБРЯВАНЕ КАЧЕСТВОТО И СТАНДАРТА НА ЖИВОТ ЧРЕЗ НАСЪРЧАВАНЕ НА ОБРАЗОВАНИЕТО И СОЦИАЛНОТО ВКЛЮЧВАНЕ И ПОДОБРЕНИ МЕСТНИ УСЛУГИ

Така формулирана Стратегическа цел 2 в съдържателно отношение е с подчертана комплексност. В нея се съдържат стратегически насоки и идеи, ориентирани към:

- подобряване качествата на човешкия капитал
- развитие на социални услуги и дейности, водещи към подобряване стандарта на живот
- засилено внимание към лица и групи в риск от социално изключване и създаване на равни възможности за участие на различните групи от населението в социално-икономическото развитие на общината
- подобряване на дейността на местните власти по обслужване на населението и бизнеса

Всичко това е свързано със създаване на условия за провеждане на политики (държавни и местни) за реализация на така формулираната стратегическа цел.

Комплексният характер на Стратегическа Цел 2 е свързан с формулирането на няколко приоритета с обединяващ принцип – подобряване на качествените характеристики на отделните компоненти на стратегическата цел - човешки ресурси, стандарт на живота, местни административни услуги. В новия планов период се очаква да бъде предвиден по-голям финансов ресурс за подобряване качествата на човешкия ресурс, повишаване стандарта на живот и подобряване физическите качества на средите за живот. Като резултат от това се очаква да бъдат стимулирани инициативи за задържане на населението. Обезлюдяването на общината се очертава като един от основните проблеми в общественото мнение, частично изразено и в проведените анкетни проучвания.

Основните приоритети на Стратегическа Цел 2 се формулират по следния начин:

- Приоритет 1 на СЦ2 (П2.1.): Подобряване качеството и достъпа на населението до образователна и социална инфраструктура услуги
- Приоритет 2 на СЦ2 (П2.2.): Подкрепа за услуги, допринасящи за намаляване на безработицата в общината и повишаване на заетостта и доходите
- Приоритет 3 на СЦ2 (П2.3.): Социално включване и подкрепа за услуги
- Приоритет 4 на СЦ2 (П2.4.): Подобряване на институционалната среда и на административния капацитет в помощ на бизнеса и подобряване обслужването на населението

Така формулираните четири приоритета на Стратегическа Цел 2 рамкират необходимите действия (представени като мерки по всеки приоритет), необходимите ресурси, предприеманите инициативи и др. На практика това са условията, които трябва да бъдат изпълнени за реализацията на посочената стратегическа цел.

ПРИОРИТЕТ 2.1 (П2.1): ПОДОБРЯВАНЕ КАЧЕСТВОТО И ДОСТЪПА НА НАСЕЛЕНИЕТО ДО ОБРАЗОВАТЕЛНА, СОЦИАЛНА ИНФРАСТРУКТУРА И ДРУГИ ОСНОВНИ УСЛУГИ

Действията за реализацията на така формулирания приоритет, представени като мерки, също са насочени в няколко насоки. Една част от мерките в него са ориентирани към

подобряване качествата на човешкия ресурс – добро образователно равнище, осигурено чрез разширяване на достъпа до качествено образование, вкл. чрез адаптиране на професионалното образование спрямо промените в пазара на труда и развитие на нови образователни направления: „учене през целия живот“ и „учене чрез работа“. Подобряването на образователното равнище и на професионалната квалификация на човешкия ресурс е обективният фактор за качествена заетост. Второто направление свързано с качествата на човешкия ресурс е свързано с осигуряване на условия за подобряване на неговия здравен и социален статус. То се постига посредством подобряване на системата на здравеопазването гарантиращо качествени здравни услуги. Ограничаване влиянието на рисковете за социално изключване на лица и групи е другото направление, което ще придобива по-голяма тежест. Създаването на условия за улеснен достъп на населението до публичните услуги в сферата на културата и спорта също е свързано с П2.1.

Приоритетът включва следните шест мерки:

- Мярка 1. Адаптиране на образователната система към демографските тенденции за осигуряване на качествени образователни услуги
- Мярка 2. Подкрепа на образователната система за прилагане на изискванията за „учене през целия живот“ и „учене чрез работа“
- Мярка 3. Прилагане на информационни и комуникационни технологии за повишаване качествата на образованието
- Мярка 4. Обновяване на материалната и техническа база на образователните институции
- Мярка 5. Оптимизиране на мрежата от здравни обекти с цел подобряване качествата на здравното обслужване в общината
- Мярка 6. Разнообразяване и разширяване на обхвата на предоставяните социални услуги в общността

ПРИОРИТЕТ 2.2: ПОДКРЕПА ЗА УСЛУГИ, ДОПРИНАСЯЩИ ЗА НАМАЛЯВАНЕ НА БЕЗРАБОТИЦАТА В ОБЩИНАТА И ПОВИШАВАНЕ НА ЗАЕТОСТТА И ДОХОДИТЕ

Едно от предизвикателствата пред община Берковица е високото равнище на безработица и ниските нива на трудова заетост, които генерират и съответните нива на бедност. Предложените мерки в рамките на този приоритет се стремят да отговорят на това икономическо и социално предизвикателство, включвайки дейности за подобряване на пазара на труда, повишаване на предприемаческата активност на местно ниво чрез създаване на нови малки предприятия, както и реализиране на дейности, свързани с привличането на нови външни инвестиции.

Високото равнище на заетост е важно условие за постигане на по-бърз и траен растеж, социално сближаване и повишаване на доходите. Увеличаването на броя на хората, участващи в пазара на труда, е най-добрият начин за съхраняване на икономическата,

социалната и териториалната устойчивост на общината и ще допринесе за преодоляване на демографската криза и бедността.

Приоритет 2.2. е с четири мерки, а именно:

- Мярка 7. Насърчаване на предприемачеството за въздействие в сферата на пазара на труда;
- Мярка 8. Провеждане на целенасочена местна политика за предотвратяване отпадане от пазара на труда;
- Мярка 9. Осигуряване на заетост и социална интеграция на безработни лица и групи в неравностойно положение;
- Мярка 10. Обучения на безработни лица за разработване и управление на собствен бизнес.

ПРИОРИТЕТ 2.3 (П2.3.) СОЦИАЛНО ВКЛЮЧВАНЕ И ПОДКРЕПА ЗА УСЛУГИ ЗА ПОДОБРЯВАНЕ ДОСТЪПА ДО КАЧЕСТВЕНИ ЗДРАВНИ И СОЦИАЛНИ УСЛУГИ

Бедността е една от причините за социално изключване на лица и на групи от лица. Засиленият травматизъм и в частност дискриминацията са другите направления за социалното изключване на лица и групи от населението, което води и до неравнопоставеността им и в обществото.

Икономическата криза започнала след 2008 г. се отрази негативно и върху неравнопоставените групи на пазара на труда, което също е предпоставка за социалното им изключване. Липсата на заетост е една от основните причини за бедност и социално изключване на икономически неактивни, на младежи без работа, продължително безработни, лица на социално подпомагане, с основно или понискообразованите и без професионална квалификация или недостиг на ключови компетентности, хора с трайни увреждания, възрастни работници и други.

Част от действията, насочени към П2.3. са включени в П2.2. и касаят мерките по осигуряване на заетост и социална интеграция на безработни лица и групи в неравностойно положение.

Социалните услуги са фактор за ефективно социално включване и участие в живота на обществото на уязвимите групи. Подкрепата за услуги насочени към ограничаване на риска за социално изключване следва да бъде разглеждана и като част от цялата система за предоставяне на комплексни социални услуги за другите уязвими групи от лица - осигуряване на достъп до здравна грижа, медицинска и социална рехабилитация за лица и деца с увреждания, семейства в риск, деца с медицински проблеми и самотни стари хора.

По Приоритет П2.3 са предвидени следните две мерки:

- Мярка 11. Развитие на социални услуги за лица в риск и маргинализирани групи
- Мярка 12. Подкрепа на деинституционализацията на социалните услуги

Таблица 29. Налични социални заведения, социални услуги и проекти в Община Берковица

№	Услуга, вид	Целеви групи	Капацитет	Съдържание – основни дейности	Статус – налична/нова/планирана
1.	ЦНСТ за деца	Деца	15	Комплекс от социални услуги, които се предоставят в среда близка до семейната.	налична
2.	Защитено жилище за хора с увреждания	Хора с увреждания	8	Подпомагане на потребителите в усилията им да водят независим и пълноценен живот; Повишаване качеството им на живот чрез изграждане и поддържане на среда близка до семейната.	налична
3.	ДДЛРГ “Люба Тенева“	деца	35	Предоставя постоянна институционална грижа за деца на възраст между 7 и 18 години или до завършване на средното образование, но не повече от 20 год.възраст.	налична
4.	Дом за стари хора с отделение за лежащо болни	възрастни	150	В дома се настаняват възрастни хора – мъже и жени на пенсионна възраст. Основна функция е създаване на условия, които гарантират равноправното положение на потребителите и преодоляване на изолираността.	налична
5.	ДДМУИ	Деца/младежи	52	Специализирана институция за социални услуги извън обичайната домашна среда за деца и младежи с различна степен на умствена изостаналост.	налична
6.	Дом за възрастни хора с деменция с.Бистрилица	възрастни	55	Специализирана институция предоставяща комплекс от социални услуги на лица с деменция.	Налична
7.	Домашен социален патронаж	Самотно живеещи стари хора, стари хора с увреждания, които имат	180	Предоставяне на социални услуги по домовете на хората от населените места от община Берковица	налична

		нужда от грижа в семейна среда			
8.	Обществена трапезария	Самотно живеещи хора, хора без доходи, пенсионери с ниски доходи, деца, хора с увреждания	72	Осигуряване на безплатна храна за обяд.	Услугата се финансира от фонд “Социално подпомагане” към МТСП. Ако услугата се финансира и през следващите години общината ще кандидатства за предоставяне на услугата.
9.	Личен асистент – по ОП”РЧР”	Деца и лица в тежко здравословно състояние; деца и лица с трайни увреждания; самотно живеещи хора	88	Предоставяне на грижа в семейна среда на хора с трайни увреждания, тежко болни и самотни лица. Преодоляване на социалната изолация.	Услугата се предоставя по ОП “РЧР” проект “Подкрепа за достоен живот”.
11.	И аз имам семейство - по ОП”РЧР”	деца	8	Подкрепа процеса на деинституционализация на деца като създава и реализира устойчив модел за развитие на заместваща семейна грижа за деца, настанени в специализирани институции и на деца, в риск от изоставяне.	налична

Таблица 30. Нови социални услуги в Община Берковица

№	Услуга, вид	Целеви групи	Капацитет	Съдържание – основни дейности	Статус – налична/ нова/планирана
1.	Център за обществена подкрепа	деца	30	Услуга за деца, отпадащи от училище Семейно консултиране, консултиране на деца преживели насилие. Правни консултации на деца по време и след развод. Приемна грижа- обучение, консултиране на приемни семейства. Превенция на изоставянето, семейни конференции, услуги за деинституционализация.	нова

Таблица 31. Планирани социални услуги в Община Берковица

№	Услуга, вид	Целеви групи	Капацитет	Съдържание – основни дейности	Статус – налична/нова/планирана
1.	ЦНСТ за деца/младежи с увреждания	деца/младежи с увреждания	12+2	Комплекс от социални услуги, които се предоставят в среда близка до семейната.	планирана
2.	ЦНСТ за възрастни хора с физически увреждания	Хора с физически увреждания	14	Социална услуга в общността – резидентен тип за възрастни хора с физически увреждания, която осигурява подходящо равнище на интервенция и подкрепа, даваща възможност на потребителите да постигнат максимална самостоятелност и контрол над собствения си живот в среда, близка до семейната.	планирана
3.	ЦНСТ за стари хора	Възрастни хора	15	Социална услуга, насочена към лица, които имат потребност от 24-часова грижа. Социалната услуга създава среда за живот близка до семейната, при която лицата получават необходимата им индивидуализирана подкрепа за водене на относително самостоятелен и независим живот.	планирана
4.	ЦНСТ за възрастни хора с психични разстройства	възрастни хора с психични разстройства	15	Развитие на социална услуга в общността за превенция на социалното изключване и изолация.	планирана
5.	Дневен център за възрастни хора	Възрастни хора	20	Осигуряване на храна, лични и социални контакти, консултации	планирана
6.	Дневен център за деца и младежи с увреждания	Деца и младежи с увреждания	20	Превенция на изоставянето, консултиране, дневна грижа, рехабилитация, логопедична помощ, информиране, и обучение, медицински грижи	планирана
7.	Център за временно настаняване	Бездомни лица	10	Предоставяне на социална услуга, насочена към задоволяване на ежедневните потребности.	планирана

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

8.	Преходно жилище	деца	8	Услуга за юноши след дълъг институционален престой. Подкрепа за самостоятелен живот. Обучения за повишаване на уменията за самостоятелен живот.	планирана
9.	Център за социална рехабилитация и интеграция	Лица с умствени и физически увреждания	30	Предоставянето на услугата цели подкрепа на индивидуалното развитие, поддържане и придобиване на нови способности и самостоятелност на лица с различни вид и степен на увреждане, както и подкрепа на лица от различни рискови групи, чрез целенасочени дейности за интеграция и превенция на социалното изключване.	планирана
10.	Кризисен център	Лица	10	Кризисният център представлява комплекс от социални услуги за лица, пострадали от домашно насилие, които се предоставят за срок до 6 месеца и са насочени към оказване на индивидуална подкрепа, задоволяване на ежедневните потребности и правно консултиране или социално-психологическа помощ, когато се налага незабавна намеса в случай на риск и спешност.	планирана

ПРИОРИТЕТ 2.4 ПОДОБРЯВАНЕ НА ИНСТИТУЦИОНАЛНАТА СРЕДА И АДМИНИСТРАТИВНИЯ КАПАЦИТЕТ В ПОМОЩ НА БИЗНЕСА И ПОДОБРЯВАНЕ ОБСЛУЖВАНЕТО НА НАСЕЛЕНИЕТО

Предвидените действия, включени в приоритет П2.4., обхващат реализация на мерки за усъвършенстване и подобряване качествата на общинската администрация (административния капацитет) за прилагане на политики и реализиране на проекти, свързани с развитието на общината.

В това отношение се предвижда надграждане на съществуващия административен капацитет с нови форми на управление в общинската администрация – въвеждане на нови елементи на системата „Електронно управление в общината“ с предлагане на нови електронни услуги за населението и бизнеса.

Успоредно с това се залагат и мерки за подобряване квалификацията на служителите от общинската администрация. Партньорството със съседни общини и общини от съседни

страни за решаване на общи проблеми в сфера на туризма, аграрния сектор, екологията и др. е друго важно направление в посочения приоритет.

Силно изразени са и мерките свързани с ефективно управление и повишаване на административния капацитет чрез планиране, програмиране и подобряване на сътрудничеството.

По приоритет 4 (П2.4.на цел 2(СЦ2) са формулирани следните 3 мерки:

- Мярка 13. Създаване на условия за внедряване на системата за управление „Електронна община“
- Мярка 14. Подобряване на административния капацитет за подготовка и управление на проекти
- Мярка 15. Подобряване на квалификацията и уменията на служителите в администрацията

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 3 (СЦ3): Подобряване на териториалната устойчивост и свързаност, съхраняване и развитие на природното и културното богатство на общината, развитие на града и селските райони

Реализацията на този приоритет е свързана с разбирането, че публичните власти могат да въздействат основно върху рехабилитацията и изграждането на пътната инфраструктура, ремонта и изграждането на водопроводната и канализационната мрежа, както и във връзка с дейностите по изграждането на друга екологична инфраструктура.

ПРИОРИТЕТ 3.1: РАЗВИТИЕ НА ТЕХНИЧЕСКАТА ИНФРАСТРУКТУРА, ОСИГУРЯВАЩО УСЛОВИЯ ЗА ФОРМИРАНЕ НА ПОДОБРЕНА ЖИЗНЕНА И БИЗНЕС СРЕДА

Мярка 1. Ремонт и реконструкция на републикански, общински пътища и улични мрежи

Дейности:

- Наложително е реконструкцията на 9,3 км. от републиканската пътна мрежа – част от двете третокласни трасета
- Приоритетно доизграждане и реконструкция на общинската пътна мрежа – пътища с номера: 81029, 81039, 81505 и други трасета осъществяващи единствена вътрешно общинска връзка
- Ремонт, обновяване и доизграждане на улична и пешеходна инфраструктура във всички населени места от общината
- Предпроектно проучване и оценка на "разходи-ползи" за ремонт на път Берковица-Котеновци-Чипровци

Мярка 2. Изграждане на нова и реконструкция на съществуваща водоснабдителна и канализационна инфраструктура

Дейности:

- Довършване подмяната на части от водопроводната мрежа в гр. Берковица и селата Боровци, Замфирово, Мездря, Песочница и Бързия и поетапна подмяна в останалите села от общината
- Изграждане на ПСПВ за всички водоизточници от категория А2
- Довършване канализационната мрежа в общинския център и изграждане на ПСПОВ, на база на съществуващия проект
- Реализация на канализационна мрежа на първия етап в с.Бързия и поетапно в селата Боровци, Гаганица и Слатина

Мярка 3. Подобряване качеството и обхвата на телекомуникациите

Дейности:

- Осигуряване на широколентов интернет в населените места от общината и преодоляване на “цифровата изолация”

Мярка 4. Повишаване на енергийната ефективност и ВЕИ

Дейности:

- Повишаване на енергийната ефективност на жилищни и обществени сгради
- Въвеждане на ВЕИ в общинска инфраструктура
- Въвеждане на енергоспестяващо улично LED осветление във всички населени места в Община Берковица
- Усвояване потенциала на територията за използване на слънчевата енергия

Мярка 5. Комплексно планиране и устройство на територията

Дейности:

- Разработване на Общ устройствен план на община Берковица
- Разработване на Концепция за пространствено развитие на община Берковица, акцентираща на приоритетните зони на територията на общината

ПРИОРИТЕТ 3.2: ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА И ПРИРОДНИТЕ РЕСУРСИ, ЕНЕРГИЙНА ЕФЕКТИВНОСТ, ЗАПАЗВАНЕ НА БИОРАЗНООБРАЗИЕТО, ПРЕДОТВРЯВАНЕ НА ЕКОЛОГИЧНИ РИСКОВЕ

Мярка 6. Укрепване и поддържане на изградената мрежа от защитени територии

Дейности:

- Опазване и възстановяване на биологичното разнообразие и почвите
- Насърчаване на еко-услуги, вкл. Натура 2000 и зелена инфраструктура
- Изготвяне на планове за управление на Защитените местности в общината
- Поощряване на граждански инициативи за опазване на природата
- Поддържане на горските пътища.

Мярка 7. Предотвратяване на бедствия и аварии

Дейности:

- превенция от бъдещи наводнения, чрез поддържане на речните корита
- система за наблюдение и известяване на горски пожари
- създаване на център за настаняване при бедствия и аварии
- осигуряване на техника и екипировка за гражданската защита

ПРИОРИТЕТ 3.3: УСТОЙЧИВО И ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ГРАД БЕРКОВИЦА В СЕЛИЩНАТА МРЕЖА НА СТРАНАТА И ВТОРИЧЕН ОПОРЕН ЦЕНТЪР В ОБЛАСТ МОНТАНА

Мярка 8. Разработване и прилагане на Интегриран план за градско възстановяване и развитие (ИПГВР) на град Берковица

Основните стратегически цели на ИПГВР на град Берковица ще бъдат включени в Общинския план за развитие на община Берковица за периода 2014-2020 г. след неговото разработване и приемане.

ПРИОРИТЕТ 3.4: ДИВЕРСИФИКАЦИЯ НА ИКОНОМИЧЕСКИТЕ ДЕЙНОСТИ И РАЗВИТИЕ НА СЕЛАТА В ОБЩИНАТА

Мярка 9. Създаване на общински икономически модел на интеграция между наличните активности

Дейности:

- Разработване на специална общинска програма/план за насърчаване привличане на инвестиции в общината
- Формирането на стратегии на равнище бизнес единици и тяхното съгласуване с общинска икономическа стратегия
- Осигуряване на координация между различните видове бизнес с цел получаването на синергичен ефект

- Създаване на организации на производители на базата на бизнес план, за целите на адаптиране на производството и продукцията на производителите към изискванията на пазара, съвместно предлагане на стоки на пазара

IV. ИНДИКАТИВНА ФИНАНСОВА ТАБЛИЦА

Общата оценка на необходимите ресурси за реализация на Общинския план за развитие на община Берковица (2014-2020 г.) представлява експертна оценка за общата финансова рамка, която се предвижда да бъде изпълнена като предпоставка за постигане на поставените цели и приоритети за развитие към края на периода. Финансовата рамка е и условие за мобилизиране на допълнителни ресурси от други източници – публични и частни, които не са включени в експертната оценка, както и за насочване на външните и вътрешните инвеститори към избраните приоритетни области, които ще получават публично финансиране и по този начин ще се създаде благоприятна бизнес среда в съответните сектори.

Ресурсите за реализацията на плана включват само планираните средства за реализацията на ключовите за развитието на общината мерки и проекти, които разширяват възможностите за инвестиции и мобилизират допълнителни ресурси в публичния и частния сектор. В този смисъл индикативната финансова таблица не включва в прогнозен план пълния обем на финансовите ресурси (собствени и привлечени) за инвестиции, текущи разходи, средства, получени като безвъзмездни помощи, субсидии (трансфери) или друг вид публични и частни средства и разходи, които ще бъдат реализирани на територията на общината и ще допринасят за развитието ѝ през периода до 2020 г.

При изчисленията на индикативния ресурс за постигане целите на ОПР – община Берковица 2014-2020 г., като база е взета предвид общата оценка за финансовите ресурси необходими за постигане целите на Регионалния план за развитие на Северозападен район от 2334,3 милиона лева. В този индикативен ресурс са включени и разходите за финансиране на общините, които са прогнозирани на основата на данни за капиталови разходи в общинския бюджет за 2011 и 2012 година, предоставени от Министерство на финансите.

Компонентите на индикативната финансова таблица обхващат:

- определените приоритети за устойчиво интегрирано местно развитие през периода до 2020 г., общия и годишния обем на планираните средства за тяхната реализация
- източниците на финансиране за реализация на приоритетите в развитието на общината, като се имат предвид мерките и проектите, които ще бъдат включени в конкретна програма за реализация на плана
- относителния дял на предвидените средства по източници на финансиране в
- общата сума на поетите финансови ангажименти за реализацията на плана

ИНДИКАТИВНА ФИНАНСОВА ТАБЛИЦА

Наименование	Индикативна стойност, общо в хил. лв.	Източник на финансиране										
		Местно публично финансиране			Външно публично финансиране							
		местно публично финансиране	местни публични фондове	общ дял, %	Централен бюджет	общ дял, %	фондове на ЕС	общ дял, %	Други източници	общ дял, %	частно финансиране	общ дял, %
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
СЦ 1Съживяване и разнообразяване на местната икономика и създаване на работни места, чрез ефективно използване на местния потенциал и привличане на инвестиции в селското стопанство, промишлеността и услугите за намаляване на безработицата и повишаване на доходите	80 080	5 046	0	6.30%	24 335	30.39 %	39 859	49.77%	0	0.00%	10 840	13.54%
П.1.1. : Създаване на условия и стимулиране развитието на малкия и среден бизнес	17 000	1 650	0	9.71%	1 875	11.03 %	11 475	67.50%	0	0.00%	2 000	11.76%
П.1.2. : Развитие на селското стопанство и подобряване на връзките му с промишлеността в общината за производство на продукти с повишена добавена стойност и заетост в селските райони на общината	13 630	20	0	0.15%	1 510	11.08 %	8 500	62.36%	0	0.00%	3 600	26.41%
П.1.3. Развитие на туризъм, валоризиращ културно-историческото наследство и природния потенциал на общината	49450	3376	0	6.83%	20950.04	42.37 %	19883.56	40.21%	0	0.00%	5240.4	10.60%

СЦ 2. Развитие на човешкия капитал в общината, подобряване качеството и стандарта на живот чрез насърчаване на образованието и социалното включване и подобрени местни услуги	12319	630	0	5.11%	1753.35	14.23%	9935.65	80.65%	0	0.00%	0	0.00%
П.2.1. Подобряване качеството и достъпа на населението до образователна, социална инфраструктура и други основни услуги	7021	620	0	8.83%	960.15	13.68%	5440.85	77.49%	0	0.00%	0	0.00%
П.2.2. Подкрепа за услуги, допринасящи за намаляване на безработицата в общината и повишаване на заетостта и доходите	1100	0	0	0.00%	165	15.00%	935	85.00%	0	0.00%	0	0.00%
П.2.3. Социално включване. Подкрепа за услуги	3040	0	0	0.00%	456	15.00%	2584	85.00%	0	0.00%	0	0
П.2.4. Подобряване на институционалната среда и на административния капацитет в помощ на бизнеса и подобряване обслужването на населението	1158	10	0	0.86%	172.2	14.87%	975.8	84.27%	0	0.00%	0	0.00%
СЦ3. Подобряване на териториалната устойчивост и свързаност, съхраняване и развитие на природното и културното богатство на общината, развитие на града и селските райони	70309	8350	0	11.88%	9676.35	13.76%	52282.65	74.36%	0	0.00%	0	0.00%
П.3.1. Развитие на техническата инфраструктура, осигуряващо условия за формиране на подобрена жизнена и бизнес среда	56219	7800	0	13.87%	7645.35	13.60%	40773.65	72.53%	0	0.00%	0	0.00%
П.3.2. Опазване на околната среда и природните ресурси, енергийна ефективност, запазване на биоразнообразието, предотвратяване на екологични рискове	3550	550	0	15.49%	450	12.68%	2550	71.83%	0	0.00%	0	0.00%

П.3.3. Устойчиво и интегрирано развитие на град Берковица (от ИПГВР) в селищната мрежа на страната и вторичен опорен център в област Монтана	10390	0	0	0.00%	1558.5	15.00%	8831.5	85.00%	0	0.00%	0	
П.3.4. Диверсификация на икономическите дейности и развитие на селата в общината	150	0	0	0.00%	22.5	15.00%	127.5	85.00%	0	0.00%	0	0.00%
ОБЩО	162 708	14 026	0	8.62%	35 765	21.98%	102 077	62.74%	0	0.00%	10 840	6.66%

Източниците за финансиране на мерките и проектите, предвидени за реализация на приоритетите на плана, включват три групи финансови източници:

- местни публични източници: общински бюджет, общински или други местни публични фондове и сметки (бюджетни и извънбюджетни)
- външни публични източници: централния (републиканския) бюджет, Европейските структурни и инвестиционни фондове (Структурните фондове и Кохезионният фонд на ЕС, фондове на ЕС в областта на земеделието - развитието на селските райони и рибарството), други източници – банки, фондове и фондации, програми на ЕС, международни финансови институции, средства на неправителствени организации в обществена полза и др. публични финансови източници
- частни финансови източници: средства от частни банки, фондове, инициативи, проекти и средства на частни фирми и неправителствени организации в частна полза

Следва да се има предвид, че общата сума на поетите финансови ангажименти (задължения), включително по отделните приоритети, е индикативна и може да претърпи корекции в зависимост от възприетите подходи и степента на изпълнение на приоритетите, промените в пазарните условия, необходимостта от гъвкаво управление и оптимизиране на предвидените средства чрез преразпределение между отделните приоритети на базата на аргументирани промени в предвидените мерки и проекти.

Общата финансова рамка на ОПР на Община Берковица е 162,708 млн. лв. По отношение на разпределението на необходимия финансов ресурс по приоритетни области най-висок обем на нужните инвестиции са насочени към съживяване на местната икономика (49,22%) и подобряване на териториалната устойчивост и свързаност (43,21%).

Като основни източници на финансиране за реализацията на Общинския план са посочени различните програми, съфинансирани от ЕС и централния бюджет. Делът на тези средства от общия размер на бюджета на Плана е почти 85% (ЕС - 62,74% и ЦБ – 21,98%).

V. Система за наблюдение, анализ и оценка на изпълнението на ОПР

---

1. ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ, ЗАДАЧИ И УЧАСТНИЦИ В СИСТЕМАТА

Седемгодишният период на действие на ОПР на община Берковица включва сложен процес на неговото изпълнение. Съществен момент в този процес е наличието, и което е особено важно – прилагането, на добре функционираща система за наблюдение, анализ и оценка (мониторинг) на изпълнението.

Предназначението на тази система е да:

- се осигури надеждна, обективна информация за достигнатата степен на изпълнение на заложените в плана цели и приоритети
- дава възможност за изготвяне на обективни анализи на условията условията, в които той се изпълнява и на получените резултати от това изпълнение

При промяна на условията, в които се изпълнява общинския план, както и при настъпили сериозни причини за актуализация на някои от заложените цели и приоритети, системата за мониторинг следва да се използва за аргументиране на необходимостта от актуализацията им. В системата за мониторинг са определени участниците, които имат отговорности по нейното прилагане, както и основните им дейности и отговорности по целия процес за наблюдението, анализите и оценки на изпълнението на ОПР.

Принципите, на които е базирана системата за мониторинг са:

- *непрекъснатост на следене (наблюдение)* на цялостния процес на изпълнение на ОПР в периода на неговото действие
- *практическа приложимост* на елементите на системата и особено на системата от индикатори
- *информационна обезпеченост* на избраните индикатори от различни информационни източници
- *публичност на резултатите* от изпълнение на ОПР

Основните задачи на системата за наблюдение, анализ и оценка на изпълнението на ОПР са свързани с предназначението и функциите ѝ. Те са маркирани и в Методическите указания на МРРБ (2011 г.). Задачите на системата за мониторинг на ОПР на община Берковица могат да бъдат представени по следния начин:

- Определяне на процедури за функциониране на система с определяне на участниците (звена или отделни експерти от общинска администрация), които имат ангажименти по прилагането ѝ, задачите и отговорностите на същите
- Разработване и прилагане на механизъм за координация между участниците в процеса на наблюдение и оценка на ОПР
- Разработване и прилагане на механизъм за информационното осигуряване на предложената системата от индикатори на ОПР
- Използване на системата от индикатори за подготовката на ключовите документи, свързани с изпълнението на ОПР – годишни доклади, предварителна и последваща оценки

- Осигурявани публичност и прозрачност до информация за степента на изпълнение на ОПР

Ключови моменти, основни акценти, в цялостната процедура включена в процеса на наблюдение, анализи и оценка на плана са свързани с изготвянето на определени документи, в които се анализира и се прави оценка на изпълнението на Общинския план за развитие в определени моменти от седемгодишния планов период. Те са свързани с:

- Изготвяне на Годишни доклади за изпълнение на ОПР към съответната година за целия седемгодишен период на действие на общинския план
- Изготвяне на Междинна оценка на ОПР. Съгласно действащата нормативна уредба, Междинната оценка се представя след третата година от изпълнението на плана
- Изготвяне на Последваща оценка за изпълнението на ОПР. Същата се изработва след приключване на програмния период в който действа общинския план

Сроковете, свързани с посочените ключовите събития, свързани с изготвяне на съответните документи по изпълнението на ОПР са нормативно определени. Тяхното спазване гарантира нормалното функциониране на системата за наблюдение, анализ и оценка на изпълнението на ОПР и ангажиментите на отговорните структури в системата на местните власти.

Основните участници в системата за мониторинг са тези, които по разпоредбите на ЗРР имат ангажименти по изпълнението на ОПР. Това са кметът на общината (заедно с неговия екип) и общинската администрация. Общинският съвет е ръководният орган, който осъществява цялостната ръководна дейност по приемането на ОПР и на документите, свързани с неговото изпълнение – годишните доклади, междинната и последващата оценка. Оперативната дейност по наблюдението, анализа и оценките на изпълнението на ОПР се осъществява от звена на общинската администрация и основно от отдел “Европейско финансиране, програми и проекти“. В дейността си това структурно звено на общинската администрация се подпомага и от представители на останалите структурни звена на общинската администрация, със задача 1 или 2 пъти годишно да подготвят доклади за реализацията на ОПР.

Общинският съвет извършва:

- осигуряване на необходимата информация за оценка
- разпределение на отговорностите между отделните структури от общинската администрация, изпълняващи ОПР
- поддържане на непрекъсната комуникация с централните и местните институции
- утвърждаване необходимите мерки за промяна на системата за наблюдение и оценка на плана.
- популяризиране на резултатите от ОПР в публичното пространство

Кметът извършва:

- организиране наблюдението на конкретните дейности по реализацията на ОПР
- обобщаване и представяне резултатите от прилагането на ОПР
- обобщаване и представяне резултатите от наблюдението на плана
- участие в разработването на годишния доклад

Докладите ще осигуряват информация за:

- социалните, икономическите и екологичните промени в рамките на общината и прилежащата ѝ външна среда
- степента на изпълнение на предвидените стратегически цели и мерки
- конкретните резултати от изпълнението на задълженията от страна на изпълняващите плана
- мотивирани предложения за подобряване на системата за наблюдение, както и за цялостния процес по изпълнението на плана

Изработване на междинна оценка на ОПР

Междинната оценка на Общинския план за развитие има за цел да проследи прогреса на плана и актуалността на стратегическите му цели. Основна задача на Междинната оценка на ОПР е да се констатира и аргументира необходимостта от актуализация на плана за развитие. Този документ е ключов за оценката на изпълнението на плана и неговото реализиране трябва да бъде съпътствано с широко участие на заинтересованите страни, които могат да дадат своята гледна точка и мнение. След разработването на междинната оценка се извеждат основните изводи, на база на които се прави преценка за необходимост от актуализация на ОПР.

Индикаторите за мониторинг и оценка на резултатите от изпълнението на стратегията включват:

- обща информация за промените в социално-икономическото състояние на общината
- информация за промените в развитието на общината по основни приоритети и мерки, в т.ч. за реализираните проекти

Необходимо е да се изготви експертна оценка за базова, междинна и целева стойност по всеки от индикаторите, както и да се прецени адекватността, целесъобразността и информационната осигуреност на броя на индикаторите и съдържанието им. За предложените индикатори следва да има налични статистически и информационни данни, съотнесими към съответното териториално ниво, които да могат да бъдат предоставяни с необходимата за целите на наблюдението периодичност.

Избраните количествено измерими индикатори следва да отчитат въздействието върху развитието на общината и да дават информация за напредъка по изпълнението на целите и приоритетите на Общинския план за развитие.

Изработване на последваща оценка на ОПР

Последващата оценка е документ, който оценява всички аспекти, свързани с изпълнението на ОПР и тяхното въздействие върху територията на общината.

Съдържането на последващата оценка включва:

1. Анализ на изпълнението на целите и приоритетите, заложи в Общински план за развитие /ОПР/ 2014-2020 г. на община Берковица.
2. Изготвяне на качествена и независима оценка на изпълнението на ОПР в съответствие с разпоредбите на Закона за регионално развитие, Правилника за прилагане на закона за регионално развитие и приложимите нормативни документи:

- Оценка на степента на постигане целите и устойчивостта на резултатите
- Оценка на общото въздействие на плана

- Оценка на ефективността и ефикасността на използваните ресурси
- Отчитане на възникналите положителните и отрицателни отклонения в изпълнението

3. Формулиране на изводи и препоръки относно провеждането на политиката за регионално и местно развитие и разработване на ОПР за следващ планов период.

2. ИНДИКАТОРИ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ОПР

Основен инструмент на системата за мониторинг са индикаторите. Те служат за обективното измерване на степента на изпълнение на ОПР като цяло и по отделните стратегически цели на плана в основите им характеристики – икономически, социални, технически, финансови и др.

Индикаторите следва да дават ясен отговор на въпроса „какво е моментното състояние и какви са промените в социално-икономическия и инфраструктурен комплекс на общината“ и „как се прилага стратегията на ОПР за развитието на общината“. Индикаторите дават възможност да се измери сравнително обективно степента на достигане на заложените цели, както и да се измери въздействието от изпълнението на отделните стратегически цели върху социално-икономическото развитие на общината и върху екологичното състояние.

Добрите практики от приложение на индикаторите за наблюдение, анализ и оценка на изпълнение на стратегическите цели, заложи в стратегически и планови документи в изминалия програмен период показват, че те следва да отговарят на следните три изисквания, а именно да са:

- с оптимален, не много голям брой
- количествено измерими
- ориентирани към конкретно дефинирана стратегическа цел на общинския план

Един от важните моменти за приложимостта на системата за наблюдение, анализ и оценка на изпълнението на общинския план е подборът на подходящи индикатори. В Практиката показва, че в това отношение следва да се отчитат няколко важни изисквания:

- отчитане на реалните възможности за информационното им осигуряване от официални източници – НСИ, ведомствени информационни системи, оперативна информация от общинска администрация и др.
- използване на относително оптимален брой индикатори. Не е добра практика в системата за мониторинг да бъдат включвани голям брой индикатори – по 30-40 и повече, за които трудно се осигурява необходимата информация
- осигуряване на съответния брой индикатори, които са най-подходящи като обективни измерители за оценка на степента на изпълнение на заложените в ОПР цели и приоритети
- определяне на базови и на целеви стойности на индикаторите
- наличието на административен капацитет – създадена постоянна или временно действаща структура или отделни специалисти от общинска администрация, която да изпълнява функциите по наблюдение, анализ и оценка на изпълнение на ОПР

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Таблица 31. Индикатори за изпълнение на стратегическите цели на ОПР на община Берковица -2014-2020 г.

Индикатор	Мерна единица	Източник на информация	Периодичност	Стойност на индикатора	
				базова	Целева
СЦ1. Съживяване на местната икономика и създаване на работни места, чрез ефективно използване на местния потенциал и привличане на инвестиции в селското стопанство и услуги за намаляване на безработицата и повишаване на доходите					
А. Индикатори за резултат					
• Подкрепени съществуващи и предприятия с различна форма на подкрепа	брой	Общинска администрация	1 път годишно	НП	20
• Брой на разкритите нови фирми	брой	НСИ, Общинска администрация	1 път годишно	НП	35
• Увеличение на броя на реализираните нощувки в туристическите заведения за настаняване	%	НСИ	1 път годишно	НП	50%
• Увеличение на приходите от реализираните нощувки	%	НСИ	1 път годишно	НП	55%
• Подкрепени селскостопански производители с различни форми на подкрепа, в ч. предоставяни от ДФЗ и Програмата за развитие на селските райони 2014-	брой	Общинска служба”Земеделие”	1 път годишно	НП	30

Европейски съюз

ОПАК Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

2020 г.					
• Екологизация на земеделието/ биоземеделск и стопанства/	дка	Общинска служба "Земеделие"	1 път годишно	НП	100
• Създаване на МСП за преработка на селскостопанска продукция	брой	Общинска администрация	1 път годишно	НП	2
• Разкрити нови работни места в перспективни отрасли - туризъм, иновативни производства и дейности, съобразени с икономическия профил на общината	брой	Общинска администрация	1 път годишно	НП	300
СЦ2. Развитие на човешкия капитал в общината, подобряване качеството и стандарта на живот чрез насърчаване на образованието и социалното включване и подобрени местни услуги					
А. Индикатори за резултат					
• Относителен дял на обхванатите деца, подлежащи на обучение в начална, основна и средна форма	%	Общинска администрация	1 път годишно	97	98
• Относителен дял на преждевременно напусналите училище	%	Общинска администрация; училища	1 път годишно	13	10
• Подпомогнати обекти в сферата на образованието	брой	Общинска администрация	1 път годишно	3	6

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

и на културата					
• Равнище на безработица	%	Дирекция „Бюро по труда“	1 път годишно	19,02	12,0
• Ново разкрити социални услуги	брой	Дирекция „Социално подпомагане“	1 път годишно	1	4
• Обучени безработни лица	брой	Дирекция „Бюро по труда“	1 път годишно	256	300
• Брой обучени служители от общинска администрация	брой	Общинска администрация	1 път годишно	144	160
• Лица участвали в програми за квалификация и преквалификация	брой	Дирекция „Бюро по труда“; Браншови организации, фирми	1 път годишно	147	160
Б. Индикатори за въздействие					
• Дял на учениците, ползващи реновирана училищна база	%	Общинска администрация	1 път на 3 години	75,0	100,0
• Дял на лицата в риск, обхванати от резидентен тип социални услуги	%	Дирекция „Социално подпомагане“	1 път на 3 години	НП	80,0
• Дял на безработни младежи, устроени на работа	%	Дирекция „Бюро по труда“	1 път на 3 години	НП	50,0
СП3. Подобряване на териториалната устойчивост и свързаност, съхраняване и опазване на природното богатство на общината, развитие на града и селските райони					
• Ремонт и реконструкция на републикански	км	Общинска администрация	1 път годишно	НП	19 общински пътища и 11 републикански

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

, общински пътища и улични мрежи					
• Подмяна на водопроводна мрежа	км	Общинска администрация	1 път годишно	НП	29
• Изграждане на ПСОВ Берковица	брой	Общинска администрация	1 път на две години	НП	1
• Доизграждане на канализационна система в гр.Берковица	км	Общинска администрация	1 път годишно	54	62
• Изграждане на канализационна система в селата Боровци, Гаганица и Слатина	км	Общинска администрация	1 път годишно	НП	15
• Изработка на ОУПО Берковица	брой	Общинска администрация	1 път на 2 години	НП	1

Практиката показва, че за нуждите, както на настоящия общински план, така и за бъдещето обективно измерване на различни области в развитието на общината, е добре да бъде създадена и поддържана общинска информационна база. От нея може да се обезпечава информационното осигуряване и на заложените в общинския план индикатори. Важно условие за функционирането на тази база е нейното актуално поддържане чрез трансфер на данни от официалните информационни източници, както и от експлоатационни дружества, опериращи в общината, вкл. и от браншови организации и др.

VI. ОПИСАНИЕ НА НЕОБХОДИМИТЕ ДЕЙСТВИЯ ЗА ПРИЛАГАНЕ ПРИНЦИПА НА ПАРТНЬОРСТВО И ОСИГУРЯВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ПУБЛИЧНОСТ

Главната цел на действията за прилагане на принципа на партньорство и осигуряване на информация и публичност е да се осигури прозрачност и да се информират заинтересованите страни и участниците в процеса на формирането и прилагането на местната политика за интегрирано устойчиво развитие относно очакваните резултати и ползите за местната общност като цяло, както и да се мотивират заинтересованите страни за активно участие в процеса на реализация.

Специфичните цели на действията обхващат:

1. Представяне в подходяща форма (публични дискусии, семинари, печатни материали, видеоматериали) на информация за предвижданията на общинския план за развитие за периода до 2020 г., за ролята на гражданите и на бизнеса по отношение определянето на приоритетите за развитие на общината и реализацията им и очакваните резултати в икономическата, социалната сфера, в областта на техническата инфраструктура и околната среда
2. Фокусиране вниманието върху възможностите за изграждане на публично-частни партньорства и реализацията на проекти на тази основа в публичния сектор, насочени към подобряване на услугите, предоставяни на гражданите и бизнеса
3. Разясняване на конкретните задачи, които стоят пред кмета, общинския съвет, общинската администрация, социалните и икономическите партньори, неправителствените организации и гражданското общество за осигуряване висока ефективност при изпълнението на плана
4. Разясняване на необходимостта и значението на стратегическото планиране на развитието на общината за повишаване ефикасността на публичните разходи и осигуряването на по-голяма добавена стойност за общината
5. Привличане вниманието на заинтересованите страни и гражданското общество за формиране на позитивно обществено мнение и активна гражданска позиция по отношение участието и подкрепата на ръководството на общината за реализация на плана

Общинският план за развитие се обсъжда и съгласува със заинтересуваните органи и организации, с икономическите и социалните партньори, както и с физически лица и представители на юридически лица, имащи отношение към развитието на общината.

Инструментите за управление на реализацията на ОПР са:

- *годишни доклади за изпълнението на ОПР*
- *междинна оценка на общинския план*
- *последваща оценка на общинския план*

Адекватен метод на комуникиране на резултатите от плана е провеждането на обществени обсъждания, на които да бъдат представени постигнатите резултати и да бъдат дискутирани със заинтересованите страни. Друг ефективен метод е използването на медии за популяризиране на резултатите, в т.ч. и официалната страница на Община Берковица. Относно прилагането на принципа на партньорство, ефективен метод и формирането на оперативни партньорства за реализиране на определените с общинския план приоритетни проекти, които са неразделна част от Програмата за реализация на плана. Следва пълноценно да се развива и задълбочава постоянна комуникация и взаимодействие с общинската администрация и администрациите на водещи публични субекти по време на реализиране на плана.

Приложение 1: Програма за реализация на ОПР на община Берковица -2014-2020 г.

ПРОГРАМА ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ОПР НА ОБЩИНА БЕРКОВИЦА -2014-2020 Г.

Индикативен списък на проектите по стратегически цели, приоритети и мерки на плана

Стратегическа цел, Приоритет, Мярка, Проект	Индикативна стойност (хил. лв.)	Източник за финансиране												Отговорна институция за реализацията	Срок за изпълнение						
		Местно публично финансиране	местни публични фондове	общ дял, %	Централен бюджет	общ дял, %	Фондове на ЕС	общ дял, %	Други източници	общ дял, %	Частно финансиране	общ дял, %	фонд на ЕС и др. източници		2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16						
СЦ 1. Съживяване и разнообразяване на местната икономика и създаване на работни места, чрез ефективно използване на местния потенциал и привличане на инвестиции в селското стопанство, промишлеността и услугите за намаляване на безработицата и повишаване на доходите	80 080	5 046	0	6.30 %	24 335	30.39 %	39 859	49.77 %	0	0.00 %	10 840	13.54 %									
П1.1. : Създаване на условия и стимулиране развитието на малкия и среден бизнес	17 000	1 650	0	9.71 %	1 875	11.03 %	11 475	67.50 %	0	0.00 %	2 000	11.76 %									

Мярка 1. Подкрепа от страна на местните власти за стимулиране и предприемачеството и МСП	10000	1500	0	15.0 0%	1275	12.75 %	7225	72.2 5%	0	0.00 %	0	0.00 %									
П 1. Пакет от проекти в подкрепа на мярката за стимулиране на предприемачеството и МСП в общината (вкл. Осигуряване на благоприятна бизнес среда, вкл. пазар на земеделските производители)	10000	1500	0	15.0 0%	1275	12.75 %	7225	72.2 5%	0	0.00 %	0%	0.00 %	ОП, донорски програми , ПЧП, частен капитал, др.	Община Берковица	X	X	X	X	X	X	X
Мярка 2. Подкрепа за запазване на конкурентноспособните предприятия в общината и развитие на инфраструктурата за привличане на нови инвестиции	4 000	0	0	0.00 %	0	0.00%	2 000	50.0 0%	0	0.00 %	2 000	50.0 0%									
П 2. Пакет от проекти за развитие на съществуващите предприятия	4000	0	0	0.00 %	0	0.00%	2000	50.0 0%	0	0.00 %	2000	50.0 0%	ОП, донорски програми , ПЧП, частен капитал, др.	фирми	X	X	X	X	X	X	X
Мярка 3. Стимулиране на сътрудничеството и партньорството	3 000	150	0	5.00 %	600	20.00 %	2 250	75.0 0%	0	0.00 %	0	0.00 %									

П 3. Пакет от проекти за стимулиране на сътрудничеството и партньорството, включително трансгранично сътрудничество	3 000	150	0	5.00 %	600	20.00 %	2 250	75.0 0%	0	0.00 %	0	0.00 %	ОП, донорски програми , ТГС.	Община Берковица	X	X	X	X	X	X	X	X
П.1.2.: Развитие на селското стопанство и подобряване на връзките му с промишлеността в общината за производство на продукти с повишена добавена стойност и заетост в селските райони на общината	13 630	20	0	0.15 %	1 510	11.08 %	8 500	62.3 6%	0	0.00 %	3 600	26.4 1%										
Мярка 4. Добавяне на стойност към земеделските и горските продукти чрез модернизиране на производствените мощности и внедряване на иновативни технологии	9000	0	0	0	810	9.00%	4590	51.0 0%	0	0.00 %	3600	40.0 0%										
П 4. Модернизиране на земеделските стопанства	5000	0	0	0.00 %	450	9%	2550	51%	0	0.00 %	2000	40%	ПРСР; ДФ "Земе делие"	фирми и земеделски производители	X	X	X	X	X	X	X	X
П 5. Добавяне на стойност към земеделски и горски продукти	4000	0	0	0.00 %	360	9%	2040	51%	0	0.00 %	1600	40%	ПРСР; ДФ "Земе делие"	фирми и земеделски производители	X	X	X	X	X	X	X	X
Мярка 5. Екологизация на земеделието	80	20	0	25.0 0%	17.5	21.88 %	42.5	53.1 3%	0	0.00 %	0	0.00 %										
П 6. Разпространяване на информация за изискванията и предимствата на биологичното земеделие	50	0	0	0.00 %	7.5	15%	42.5	85%	0	0.00 %	0	0.00 %	ПРСР	НПО	X	X	X	X	X	X	X	X

П 7. Организационна помощ за сертифициране и регистриране на биологични стопанства- производители на органични продукти	10	0	0	0.00 %	10	100%	0	0.00 %	0	0.00 %	0	0.00 %	ПРСР; ДФ"Земе делие"	НПО, община Берковица	X	X	X	X	X	X	X
П 8. Организация на базари за продукти от биологични стопанства.	20	20	0	100 %	0	0.00%	0	0.00 %	0	0.00 %	0	0.00 %	Общинск и бюджет	Община Берковица		X	X	X	X	X	X
Мярка 6. Развитие на модерно животновъдство	350	0	0	0.00 %	52.5	15.00 %	297.5	85.0 0%	0	0.00 %	0	0.00 %									
П 9. Разкриване на селскостопански информационен и бизнес инкубатор	250	0	0	0.00 %	37.5	15%	212.5	85%	0	0.00 %	0	0.00 %	ПРСР; ТГС	НПО; Община Берковица			X	X	X		
П 10. Изграждане на регионална борса за пчелен мед	100	0	0	0.00 %	15	15%	85	85%	0	0.00 %	0	0.00 %	ПРСР	НПО; Община Берковица		X	X	X			
Мярка 7. Поддържане и подобряване на състоянието на горите	4000	0	0	0.00 %	600	15.00 %	3400	85.0 0%	0	0.00 %	0	0.00 %									
П 11. Реализиране на проекти за залесяване и възстановяване на горски територии (преходен и нов проект)	1000	0	0	0.00 %	150	15%	850	85%	0	0.00 %	0	0.00 %	ПРСР; ТГС	ДГС „Берковица“	X	X	X	X	X	X	X
П 12. Превантивни дейности и изграждане на съоръжения за наблюдение и контрол на риска от горски пожари (преходен и нов проект) - поддържане на пътища в горските масиви, създаване на водоеми и др.	3000	0	0	0.00 %	450	15%	2550	85%	0	0.00 %	0	0.00 %	ПРСР; ТГС	ДГС „Берковица“	X	X	X	X	X	X	X

Мярка 8. Подобряване на организацията и качеството на човешките ресурси в аграрния и горския сектор	200	0	0	0.00 %	30	15.00 %	170	85.0 0%	0	0.00 %	0	0.00 %										
П 13. Организиране и провеждане на обучения за повишаване на квалификацията на земеделците и предприемачите	200	0	0	0.00 %	30	15%	170	85%	0	0.00 %	0	0.00 %	ПРСР	НПО; Община Берковица		X	X	X	X	X	X	X
П.1.3. Развитие на туризъм, валоризиращ културно-историческото наследство и природния потенциал на общината	49450	3376	0	6.83 %	20950.04	42.37 %	19883.6	40.2 1%	0	0.00 %	5240.4	10.6 0%										
Мярка 9. Подкрепа за развитие на туристическа инфраструктура	36334	3266	0	8.99 %	19035.2	52.39 %	9032.8	24.8 6%	0	0.00 %	5000	13.7 6%										
П 14. Развитие на зона Ком като спортно-туристически център (преходен и нови проекти за изграждане на техническа и пътна инфраструктура и др.)	25000	500	0	2.00 %	18500	74.00 %	6000	24.0 0%	0	0.00 %	0	0.00 %	ОП, донорски програми , ТГС	Община Берковица	X	X	X	X	X	X	X	X
М 15. Поддръжка на метостанция и уеб-камера към писта Ком	35	35	0	100.00%	0	0.00%	0	0.00 %	0	0.00 %	0	0.00 %	общински бюджет	Община Берковица	X	X	X	X	X	X	X	X
П 16. Развитие на балнеологията в община Берковица (изграждане на минерален тръбопровод от с. Бързия до гр. Берковица)	7000	2000	0	28.5 7%	0	0.00%	0	0.00 %	0	0.00 %	5000	71.4 3%	ПЧП	Община Берковица и частен бизнес			X	X	X			
П 17. Създаване на културно-исторически парк "Трите Калета" (Берковица,	4000	500	0	12.5 0%	525	13.13 %	2975	74.3 8%	0	0.00 %	0	0.00 %	ТГС и общински бюджет	Община Берковица			X	X	X	X	X	X

Замфирово, Котенци)																				
П 18. Рехабилитация на парк Св.Георги Победоносец, гр.Берковица - обособяване на зони за спорт и отдих, детски площадки (преходен проект)	190	0	0	0.00 %	28.5	15.00 %	161.5	85.0 0%	0	0.00 %	0	0.00 %	МИГ „Берковица – Годеч“	Община Берковица	X	X				
П19. Разнообразяване и подобряване на туристическата инфраструктура чрез изграждане на мрежа от информационни пунктове за отдих и развлечения в малките населени места на общината" (преходен проект)	68	0	0	0.00 %	10.2	15.00 %	57.8	85.0 0%	0	0.00 %	0	0.00 %	МИГ "Западна Стара планина - Копрен Миджур"	Община Берковица	X	X				
П 20. Поддържане на мрежа от информационни пунктове за отдих и развлечения и екопътеки в малките населени места в общината (създаване на устойчивост на създадената туристическа инфраструктура)	21	21	0	100.00%	0	0.00%	0	0.00 %	0	0.00 %	0	0.00 %	общински бюджет	Община Берковица, ТД Берковица и туристически клубове			X	X	X	X
П 21. Поддържане на туристическите местности "Калето", "Ашиклар", "Хайдушки водопади", "Синия вир" и зона "Ком"	210	210	0	100.00%	0	0.00%	0	0.00 %	0	0.00 %	0	0.00 %	общински бюджет	Община Берковица, ТД Берковица и туристически клубове	X	X	X	X	X	X

Мярка 10. Балансирано развитие на културата и културните традиции и обичаи	300	110	0	36.67%	28.5	9.50%	161.5	53.83%	0	0.00%	0	0.00%								
<i>П 22. И в бъдеще заедно с културните традиции</i>	100	0	0	0.00%	15	15.00%	85	85.00%	0	0.00%	0	0.00%	ТГС – България – Румъния; ТГС България - Сърбия	Община Берковица;			X	X		
<i>П 23. Организиране и провеждане на местни и международни фестивали и пленери и други културни събития</i>	100	10	0	10%	13.5	13.50%	76.5	76.50%	0	0.00%	0	0.00%	МИГ „Западна Стара планина Копрен Миджур“	Община Берковица; Култ. Институции в общината	X	X	X	X	X	X
<i>П 24. Осигуряване на условия за ежегодно провеждане на Международен фолклорен фестивал „Балканът пее и танцува“</i>	100	100	0	100%	0	0.00%	0	0.00%	0	0.00%	0	0.00%	Общ. Бюджет;	Община Берковица; Култ. институции и в общината	X	X	X	X	X	X
Мярка 11. Подобряване чрез реновиране на качествата на обекти на културата и на вероизповеданията в общината	3910	0	0	0.00%	586.5	15.00%	3323.5	85.00%	0	0.00%	0	0.00%								
<i>П 25. Ремонт и рехабилитация на НЧ "Иван Вазов 1911" с. Бързия (преходен проект)</i>	465	0	0	0.00%	69.75	15.00%	395.25	85.00%	0	0.00%	0	0.00%	ПРСР	Община Берковица, Чит.насто ятелство	X	X				

П 26. Ремонт и рехабилитация на НЧ "Развитие 1927" с. Боровци (преходен проект)	465	0	0	0.00 %	69.75	15.00 %	395.25	85.00 %	0	0.00 %	0	0.00 %	ПРСР	Община Берковица, Чит.насто ятелство	X	X						
П 27. Ремонт и рехабилитация на НЧ "Иван Вазов" гр. Берковица(нов проект)	1000	0	0	0.00 %	150	15.00 %	850	85.00 %	0	0.00 %	0	0.00 %	ПРСР	Община Берковица, Чит.насто ятелство				X	X	X		
П 28. Ремонт и рехабилитация на НЧ с. Замфирово (нов проект)	465	0	0	0.00 %	69.75	15.00 %	395.25	85.00 %	0	0.00 %	0	0.00 %	ПРСР	Община Берковица, Чит.насто ятелство					X	X		
П 29. Ремонт и рехабилитация на НЧ с. Гаганица (нов проект)	465	0	0	0.00 %	69.75	15.00 %	395.25	85.00 %	0	0.00 %	0	0.00 %	ПРСР	Община Берковица, Читалищн о .настояте лство			X	X				
П 30. Ремонтно-възстановителни дейности на църкви, с архитектурни и културно-исторически качества в селата на общината	350	0	0	0.00 %	52.5	15.00 %	297.5	85.00 %	0	0.00 %	0	0.00 %	ПРСР	Община Берковица; Църковни настоятел ства			X	X	X			
П 31. Ремонт и подобряване качествата на обекти с културно-историческо значение и социализиране на прилежащата среда (вкл. Римската баня)	700	0	0	0.00 %	105	15.00 %	595	85.00 %	0	0.00 %	0	0.00 %	ТГС; ПРСР	Община Берковица				X	X	X	X	
Мярка 12. Развитие на атракции в градската среда	614	0	0	0.00 %	92.1	15.00 %	521.9	85.00 %	0	0.00 %	0	0.00 %										

П 32. "Обособяване на нова туристическа атракция с постоянно изложение на дървени пластики в парк "Здравец" и подобряване на свързаната с нея инфраструктура" – I етап (преходен проект)	89	0	0	0.00 %	13.35	15.00 %	75.65	85.0 0%	0	0.00 %	0	0.00 %	МИГ "Берковица - Годеч"	Община Берковица	X	X						
П 33. "Подобряване на туристическата инфраструктура, водеща към атракции в парк "Здравец" гр. Берковица" – II етап (нов проект)	125	0	0	0.00 %	18.75	15.00 %	106.25	85.0 0%	0	0.00 %	0	0.00 %	ТГС България - Сърбия	Община Берковица			X	X				
П 34. Разработване и налагане на културно-исторически маршрут в град Берковица (вкл. чрез обиколка с туристическо влакче)	300	0	0	0.00 %	45	15.00 %	255	85.0 0%	0	0.00 %	0	0.00 %	ТГС България - Сърбия	Община Берковица				X	X			
П 35. Изграждане на Арт център, чрез реконструкция и реновиране на Общински хали	100	0	0	0.00 %	15	15.00 %	85	85.0 0%	0	0.00 %	0	0.00 %	ТГС България - Сърбия	Община Берковица					X	X		
Мярка 13. Развитие на инфраструктурата за спорт, отдих и туризъм	6523	0	0	0.00 %	978.45	15.00 %	5544.5 5	85.0 0%	0	0.00 %	0	0.00 %										
П 36. Частично преустройство и разширение на спортна зала в УПИ, кв.153, по плана на гр.Берковица (преходен проект)	4512	0	0	0.00 %	676.8	15.00 %	3835.2	85.0 0%	0	0.00 %	0	0.00 %	ОП"РР"	Община Берковица	X	X						
П 37. Ремонт на стадион и спортни съоръжения, находящи се в ПИ 03928.509.72, парцел I,	1511	0	0	0.00 %	226.65	15.00 %	1284.3 5	85.0 0%	0	0.00 %	0	0.00 %	ТГС България-Сърбия	Община Берковица		X	X					

квартал XVI по кадастралната карта на град Берковица																				
П 38. Изграждане на зони за спорт и отдих в гр. Берковица и в малките населени места	500	0	0	0.00 %	75	15.00 %	425	85.0 0%	0	0.00 %	0	0.00 %	ПРСР	Община Берковица						
Мярка 14. Промотиране на туристическите продукти	151	0	0	0.00 %	16.59	10.99 %	94.01	62.2 6%	0	0.00 %	40.4	26.7 5%								
П 39. Разработване на рекламno-информационни материали и обозначаване на културни обекти и маршрути в общината, включващи и обекти на културно-историческото наследство	50	0	0	0.00 %	7.5	15.00 %	42.5	85.0 0%	0	0.00 %	0	0.00 %	ПРСР	Община Берковица; 2-те МИГ		X	X	X		
М 38. "Разнообразяване и развитие на предлаганите услуги от "Нике Груп" АД"(преходен проект)	101	0	0	0.00 %	9.09	15.00 %	51.51	85.0 0%	0	0.00 %	40.4	40.0 0%	МИГ „Берковица – Годеч“	частен бизнес и Община Берковица	X	X				
Мярка 15. Създаване на интегриран туристически продукт	1618	0	0	0.00 %	212.7	12.00 %	1205.3	68.0 0%	0	0.00 %	200	20.0 0%								
П 40. Разработване и изпълнение на проекти в рамките на интегриран туристически продукт	1000	0	0	0.00 %	120	12.00 %	680	68.0 0%	0	0.00 %	200	20.0 0%	ОП, донорски програми, ТГС, ПЧП, частен капитал, др.	Община Берковица			X	X	X	X

П 41. Подобряване и разнообразяване на туристическите услуги в туристически център "Ком"	187	0	0	0.00 %	28.05	15.00 %	158.95	85.0 0%	0	0.00 %	0	0.00 %	МИГ „Берковица – Годеч“	ТД Берковица	X	X						
П 42. "Подкрепа за развитие на регионален туристически продукт и маркетинг на териториална дестинация – Община Вършец, Берковица и Годеч" (преходен проект)	431	0	0	0.00 %	64.65	15.00 %	366.35	85.0 0%	0	0.00 %	0	0.00 %	ОП"РР"	Община Берковица	X	X						
СЦ 2. Развитие на човешкия капитал в общината, подобряване качеството и стандарта на живот чрез насърчване на образованието и социалното включване и подобрени местни услуги	12319	630	0	5.11 %	1753.3 5	14.23 %	9935.6 5	80.6 5%	0	0.00 %	0	0.00 %										
П.2.1. Подобряване качеството и достъпа на населението до образователна, социална инфраструктура и други основни услуги	7021	620	0	8.83 %	960.15	13.68 %	5440.8 5	77.4 9%	0	0.00 %	0	0.00 %										
Мярка 1. Адаптиране на образователната система към демографските тенденции за осигуряване на качествени образователни услуги	40	40	0	100. 00%	0	0.00%	0	0.00 %	0	0.00 %	0	0.00 %										
П 1. Реализация на изискването за целодневен режим на обучение и подготовка на учениците в сродни училища	40	40	0	100. 00%	0	0.00%	0	0.00 %	0	0.00 %	0	0.00 %	Общинск и бюджет	Община Берковица	X	X	X	X	X	X	X	X

Мярка 2. Подкрепа на образователната система за прилагане на изискванията за „учене през целия живот“ и „учене чрез работа“	3330	0	0	0.00 %	499.5	15.00 %	2830.5	85.0 0%	0	0.00 %	0	0.00 %										
П 2. Създаване на условия за прилагане на стажуване и чиракуване – „заедно в обучението и в бизнеса“	80	0	0	0.00 %	12	15.00 %	68	85.0 0%	0	0.00 %	0	0.00 %	ОП"РЧР"	Община Берковица, училищни настоятелства			X	X				
П 3. Развитие на алтернативни форми за учене през целия живот (изграждане на център за работа с деца, младежи и възрастни)	3000	0	0	0.00 %	450	15.00 %	2550	85.0 0%	0	0.00 %	0	0.00 %	ПРСР; ТГС	НПО, община Берковица					X	X		
П 4. Образователна среда за социално включване	250	0	0	0.00 %	37.5	15.00 %	212.5	85.0 0%	0	0.00 %	0	0.00 %	ОП"РЧР"	НПО, община Берковица				X	X			
Мярка 3. Прилагане на информационни и комуникационни технологии за повишаване качествата на образованието	230	0	0	0.00 %	34.5	15.00 %	195.5	85.0 0%	0	0.00 %	0	0.00 %										
П 5. Подобряване обзавеждането на училищата с технически средства за информационни и комуникационни технологии	200	0	0	0.00 %	30	15.00 %	170	85.0 0%	0	0.00 %	0	0.00 %	ОП"НОИ Р"	Община Берковица			X	X				
П 6. Провеждане на обучителни форми на учители за използване на информационните и	30	0	0	0.00 %	4.5	15.00 %	25.5	85.0 0%	0	0.00 %	0	0.00 %	ОП"НОИ Р"	Община Берковица			X	X				

комуникационни технологии в образователния процес																				
Мярка 4. Обновяване на материалната и техническа база на образователните институции	1886	0	0	0.00 %	282.9	15.00 %	1603.1	85.0 0%	0	0.00 %	0	0.00 %								
П 7. Подобряване на образователната инфраструктура в община Берковица чрез въвеждане на мерки за енергийна ефективност (преходен проект за 2 ЦДГ и 1 ОУ)	1016	0	0	0.00 %	152.4	15.00 %	863.6	85.0 0%	0	0.00 %	0	0.00 %	ОП"РР"	Община Берковица	X	X				
П 8. Подобряване на образователната инфраструктура в община Берковица чрез въвеждане на мерки за енергийна ефективност (нов проект за 4 ОУ в селата и Берковица)	870	0	0	0.00 %	130.5	15.00 %	739.5	85.0 0%	0	0.00 %	0	0.00 %	ОП"РР"	Община Берковица			X	X		
Мярка 5. Оптимизиране на мрежата от здравни обекти с цел подобряване качествата на здравното обслужване в общината	660	560	0	84.8 5%	15	2.27%	85	12.8 8%	0	0.00 %	0	0.00 %								
П 9. Стимулиране на мобилни форми на допълнително обслужване до селата без функциониращи амбулатории	100	0	0	0.00 %	15	15.00 %	85	85.0 0%	0	0.00 %	0	0.00 %	НЗОК; ОП "РЧР"	Община Берковица; РЗОК		X	X			
П 10. Създаване на условия за нормално функциониране на училищните здравни кабинети	140	140	0	100.00%	0	0.00%	0	0.00 %	0	0.00 %	0	0.00 %	Общинск и бюджет	Община Берковица	X	X	X	X	X	X

П 11. Провеждане на информационни здравни кампании сред ромското население (медиатори)	420	420	0	100.00%	0	0.00%	0	0.00%	0	0.00%	0	0.00%	Общински и бюджет	Община Берковица	X	X	X	X	X	X	X
Мярка 6. Разнообразяване и разширяване на обхвата на предоставяните социални услуги в общността	875	20	0	2.29%	128.25	14.66%	726.75	83.06%	0	0.00%	0	0.00%									
П 12. Участие на община Берковица в проекти и програми за разкриване и разширяване на социалните услуги в общността:	200	0	0	0.00%	30	15.00%	170	85.00%	0	0.00%	0	0.00%	ОП „РЧР”; НП „АХУ”; МТСП; Агенция по заетост	Община Берковица; ОД „Социално подпомагане“		X	X	X	X	X	X
- личен асистент;																					
- социален асистент;																					
- домашен помощник;																					
П 13. Подобряване на качеството на предоставените услуги в Дом за Стари хора, Берковица	150	0	0	0.00%	22.5	15.00%	127.5	85.00%	0	0.00%	0	0.00%	ПРСР	Община Берковица			X	X			
П 14. Въвеждане на мерки за подобряване на енергийната ефективност в Дом за възрастни хора с деменция в с. Бистрилица – I етап (преходен проект)	102	0	0	0.00%	15.3	15.00%	86.7	85.00%	0	0.00%	0	0.00%	ПРСР	Община Берковица	X	X					
П 15. Въвеждане на мерки за подобряване на енергийната ефективност в Дом за възрастни хора с деменция в с. Бистрилица – II етап (нов проект)	300	0	0	0.00%	45	15.00%	255	85.00%	0	0.00%	0	0.00%	ПРСР	Община Берковица			X	X			

П 16. Разкриване и подпомагане дейността на клубовете на пенсионера, клубовете на хората с увреждания и Рехабилитационно – консултантски център за хора с увреждания за предоставяне на административни и технически услуги	20	20	0	100.00%	0	0.00%	0	0.00%	0	0.00%	0	0.00%	Общински и бюджет;	Община Берковица	X	X	X	X	X	X	X
П 17. Въвеждане на мерки за подобряване на енергийната ефективност на ДВД с.Бистрилица (преходен проект)	103	0	0	0.00%	15.45	15.00%	87.55	85.00%	0	0.00%	0	0.00%	МИГ „Западна Стара планина Копрен Миджур“	Община Берковица		X	X				
П.2.2. Подкрепа за услуги, допринасящи за намаляване на безработицата в общината и повишаване на заетостта и доходите	1100	0	0	0.00%	165	15.00%	935	85.00%	0	0.00%	0	0.00%									
Мярка 7. Насърчаване на предприемачеството за въздействие в сферата на пазара на труда	350	0	0	0.00%	52.5	15.00%	297.5	85.00%	0	0.00%	0	0.00%									
П 18. Облекчаване на административните процедури чрез въвеждане на електронни и мобилни услуги	350	0	0	0.00%	52.5	15.00%	297.5	85.00%	0	0.00%	0	0.00%	ОПДУ	Община Берковица			X	X			
Мярка 8. Провеждане на целенасочена местна политика за предотвратяване отпадане	150	0	0	0.00%	22.5	15.00%	127.5	85.00%	0	0.00%	0	0.00%									

от пазара на труда																							
П 19. Развитие на ПЧП за стимулиране на социалното предприемачество и подкрепа на рисковите групи	150	0	0	0.00 %	22.5	15.00 %	127.5	85.0 0%	0	0.00 %	0	0.00 %	ОПР „РЧР“ фондове на МТСП	Община Берковица; Дирекция „Бюро по труда“			X	X	X	X	X	X	
Мярка 9. Осигуряване на заетост и социална интеграция на безработни лица и групи в неравностойно положение	500	0	0	0.00 %	75	15.00 %	425	85.0 0%	0	0.00 %	0	0.00 %											
П 20. Субсидирана и защитена заетост на лица в неравностойно положение	500	0	0	0.00 %	75	15.00 %	425	85.0 0%	0	0.00 %	0	0.00 %	ОП „РЧР“	Дирекция „Бюро по труда“			X	X	X	X	X	X	
Мярка 10. Обучения на безработни лица за разработване и управление на собствен бизнес.	100	0	0	0.00 %	15	15.00 %	85	85.0 0%	0	0.00 %	0	0.00 %											
П 21. Обучение на безработни за придобиване на умения за разработване на проекти и за управление на собствен бизнес	100	0	0	0.00 %	15	15.00 %	85	85.0 0%	0	0.00 %	0	0.00 %	ОП“РЧР“	Община Берковица; Дир. „Бюро по труда“; НПО				X	X	X			
П.2.3. Социално включване. Подкрепа за услуги	3040	0	0	0.00 %	456	15.00 %	2584	85.0 0%	0	0.00 %	0	0.00 %											
Мярка 11. Развитие на социални услуги за лица в риск и маргинализирани групи	40	0	0	0.00 %	6	15.00 %	34	85.0 0%	0	0.00 %	0	0.00 %											
П 21. Превенция за ранно отпадане от училище и на занижен родителски контрол на деца и младежи	40	0	0	0.00 %	6	15.00 %	34	85.0 0%	0	0.00 %	0	0.00 %	ОП"НОИ Р"	Община Берковица; РПУ - Берковица				X	X				

Мярка 12. Подкрепа на деинституционализацията на социалните услуги	3000	0	0	0.00 %	450	15.00 %	2550	85.00 %	0	0.00 %	0	0.00 %									
П 22. .Участие на община Берковица в проекти и програми за разкриване на нови и разширяване на съществуващи социални услуги от „резидентен тип“, включващи:	3000	0	0	0.00 %	450	15.00 %	2550	85.00 %	0	0.00 %	0	0.00 %	ОП „РЧР“; НП „АХУ“; МТСП; Агенция по заетост	Община Берковица; ОД „Соц.поп.помагане“		X	X	X	X	X	X
- ЦНСТ за деца/младежи с увреждания;																					
- ЦНСТ за възрастни хора с физически увреждания;																					
- ЦНСТ за стари хора;																					
- ЦНСТ за възрастни хора с психични разстройства																					
- Дневен център за възрастни хора;																					
- дневен център за деца и младежи с увреждания;																					
- Център за временно настаняване;																					
- Преходно жилище;																					
- Център за социална рехабилитация и интеграция																					
- Кризисен център																					
П.2.4. Подобряване на институционалната среда и на административния капацитет в помощ на бизнеса и подобряване																					

обслужването на населението																				
Мярка 13. Създаване на условия за внедряване на системата за управление „Електронна община“	898	0	0	0.00 %	134.7	15.00 %	763.3	85.0 0%	0	0.00 %	0	0.00 %								
П 23. Общинска администрация Берковица - ефективна и отзивчива – (преходен проект)	178	0	0	0.00 %	26.7	15.00 %	151.3	85.0 0%	0	0.00 %	0	0.00 %	ОПАК (ОПДУ)		X	X				
П 24. Осъвременяване и разширяване на електронния туристически регистър в общината	20	0	0	0.00 %	3	15.00 %	17	85.0 0%	0	0.00 %	0	0.00 %	Общинск и бюджет	Община Берковица		X	X			
П 25. Изработване и внедряване на Географска информационна система на община Берковица	500	0	0	0.00 %	75	15.00 %	425	85.0 0%	0	0.00 %	0	0.00 %	ОПДУ	Община Берковица			X	X		
П 26. Разработване и внедряване на система за електронно заплащане на данъци, такси и др. административни услуги	200	0	0	0.00 %	30	15.00 %	170	85.0 0%	0	0.00 %	0	0.00 %	ОПДУ	Община Берковица			X	X		
Мярка 14. Подобряване на административния капацитет за подготовка и управление на проекти	10	10	0	100 %	0	0.00%	0	0.00 %	0	0.00 %	0	0.00 %								
П 26. Създаване на условия за облекчен административен режим при реализация на инвестиционни намерения на територията на общината	10	10	0	100 %	0	0.00%	0	0.00 %	0	0.00 %	0	0.00 %	Общинск и бюджет	Община Берковица	X	X				

Мярка 15. Подобряване на квалификацията и уменията на служителите в администрацията	250	0	0	0.00 %	37.5	15.00 %	212.5	85.0 0%	0	0.00 %	0	0.00 %									
П 27. Провеждане на обучителни форми –курсове, семинари и др. за подобряване квалификацията на служителите в общинска администрация	250	0	0	0.00 %	37.5	15.00 %	212.5	85.0 0%	0	0.00 %	0	0.00 %	ОПДУ; ОП „РЧР“	Община Берковица	X	X	X	X	X	X	X
СЦЗ. Подобряване на териториалната устойчивост и свързаност, съхраняване и развитие на природното и културното богатство на общината, развитие на града и селските райони	70309	8350	0	11.8 8%	9676.3 5	13.76 %	52282. 7	74.3 6%	0	0.00 %	0	0.00 %									
П.3.1. Развитие на техническата инфраструктура, осигуряващо условия за формиране на подобрена жизнена и бизнес среда	56219	7800	0	13.8 7%	7645.3 5	13.60 %	40773. 7	72.5 3%	0	0.00 %	0	0.00 %									
Мярка 1. Ремонт и реконструкция на републикански, общински пътища и улични мрежи	18000	7800	0	43.3 3%	1912.5	10.63 %	8287.5	46.0 4%	0	0.00 %	0	0.00 %									
П 1. Ремонт на републиканска пътна мрежа	450	0	0	0	450	100.00 %	0	0.00 %	0	0.00 %	0	0.00 %	АПИ, ОПУ	Община Берковица	X	X	X	X	X	X	X
П 2. Ремонт и изграждане на общински пътища 81039, 81505 км.12+0	2500	250	0	10%	337.5	13.50 %	1912.5	76.5 0%	0	0.00 %	0	0.00 %	Общинск и бюджет, ПРСР	Община Берковица	X	X	X	X	X	X	X

П 3. Ремонт, обновяване и доизграждане на улична и пешеходна инфраструктура във всички населени места от общината	15000	7500	0	50.0 0%	1125	7.50%	6375	42.5 0%	0	0.00 %	0	0.00 %	Общинск и бюджет, ОПРСР	Община Берковица	X	X	X	X	X	X	X
П 4. Предпроектно проучване и оценка на "разходи-ползи" за ремонт на път Берковица-Котеновци-Чипровци	50	50	0	100. 00%	0	0.00%	0	0.00 %	0	0.00 %	0	0.00 %	Общинск и бюджет	Община Берковица		X	X	X			
Мярка 2. Изграждане на нова и реконструкция на съществуваща водоснабителна и канализационна инфраструктура	33500	0	0	0.00 %	5025	15.00 %	28475	85.0 0%	0	0.00 %	0	0.00 %									
П 5. Довършване подмяната на части от водопроводната мрежа в малките населени места на общината	3000	0	0	0.00 %	450	15.00 %	2550	85.0 0%	0	0.00 %	0	0.00 %	Централ ен бюджет, ПРСР, ОПОС	Община Берковица, Експлоата ционн дружество	X	X	X	X	X	X	X
П 6. Изграждане на ПСПВ за всички водоизточници от категория А2	5500	0	0	0.00 %	825	15.00 %	4675	85.0 0%	0	0.00 %	0	0.00 %	ОПОС	Община Берковица, Експлоата ционн дружество	X	X	X	X	X	X	X
П 7. Довършване канализационната мрежа в общинския център и изграждане на ПСПОВ в гр. Берковица	20000	0	0	0.00 %	3000	15.00 %	17000	85.0 0%	0	0.00 %	0	0.00 %		Община Берковица, Експлоата ционн дружество	X	X	X	X	X	X	X
П 8. Реализация на канализационна мрежа на първия етап в с.Бързия и поетапно в селата Боровци, Гаганица и Слатина	5000	0	0	0.00 %	750	15.00 %	4250	85.0 0%	0	0.00 %	0	0.00 %	ОПОС, Централ ен бюджет	Община Берковица, Експлоата ционн дружество	X	X	X	X	X	X	X

Мярка 3. Подобряване качеството и обхвата на телекомуникациите			0																		
П 9.Осигуряване на широколентов интернет в населените места от общината и преодоляване на „цифровата изолация”													Централ ен бюджет	МТИС	X	X	X	X	X	X	X
Мярка 4. Повишаване на енергийната ефективност и ВЕИ	4500	0	0	0.00 %	675	15.00 %	3825	85.0 0%	0	0.00 %	0	0.00 %									
П 10. Повишаване на енергийната ефективност на жилищни и обществени сгради	2500	0	0	0.00 %	375	15.00 %	2125	85.0 0%	0	0.00 %	0	0.00 %	ОП"РР"; ПРСР	Община Берковица	X	X	X	X	X	X	X
П 11. Въвеждане на ВЕИ в общинската инфраструктура	1500	0	0	0.00 %	225	15.00 %	1275	85.0 0%	0	0.00 %	0	0.00 %	ОП"РР"; ПРСР	Фирми, Община Берковица	X	X	X	X	X	X	X
П 12. Въвеждане на енергоспестяващо улично LED осветление във всички населени места в община Берковица	500	0	0	0.00 %	75	15.00 %	425	85.0 0%	0	0.00 %	0	0.00 %	ОП"РР"; ПРСР	Община Берковица	X	X	X	X	X	X	X
Мярка 5. Комплексно планиране и устройство на територията	219	0	0	0.00 %	32.85	15.00 %	186.15	85.0 0%	0	0.00 %	0	0.00 %									
П 13. Разработване на Общ устройствен план на община Берковица	219	0	0	0.00 %	32.85	15.00 %	186.15	85.0 0%	0	0.00 %	0	0.00 %	МИП	Община Берковица	X	X					
П.3.2. Опазване на околната среда и природните ресурси, енергийна ефективност, запазване на биоразнообразието, предотвратяване на екологични рискове	3550	550	0	15.4 9%	450	12.68 %	2550	71.8 3%	0	0.00 %	0	0.00 %									

Мярка 6. Укрепване и поддържане на изградената мрежа от защитени територии	500	0	0	0.00 %	75	15.00 %	425	85.0 0%	0	0.00 %	0	0.00 %	ПРСР и МОСВ	ПУДООС	X	X	X	X	X	X	X
Мярка 7. Предотвратяване на бедствия и аварии	3050	550	0	18.0 3%	375	12.30 %	2125	69.6 7%	0	0.00 %	0	0.00 %									
П 14 . Ремонт и реконструкция на 4 технически съоръжения над реки	2000	0	0	0.00 %	300	15.00 %	1700	85.0 0%	0	0.00 %	0	0.00 %	ОПОС	Община Берковица; БДУВ Плевен			X	X	X	X	
П 15. Превенция от бъдещи наводнения, чрез поддържане на речните корита	500	500	0	100. 00%	0	0.00%	0	0.00 %	0	0.00 %	0	0.00 %	Общинск и и централе н бюджет	Община Берковица	X	X	X	X	X	X	X
П 16. Създаване на център за настаняване при бедствия и аварии	500	0	0	0.00 %	75	15.00 %	425	85.0 0%	0	0.00 %	0	0.00 %	ТГС	Община Берковица		X	X	X			
П 17. Осигуряване на техника и екипировка за гражданската защита	50	50	0	100. 00%	0	0.00%	0	0.00 %	0	0.00 %	0	0.00 %	Общинск и и централе н бюджет	Община Берковица	X	X					
П.3.3. Устойчиво и интегрирано развитие на град Берковица (от ИПГВР) в селищната мрежа на страната и вторичен опорен център в област Монтана	10390	0	0	0.00 %	1558.5	15.00 %	8831.5	85.0 0%	0	0.00 %	0	0.00 %									

Мярка 8. Разработване и прилагане на Интегриран план за градско възстановяване и развитие (ИПГВР) на град Берковица	10195	0	0	0.00 %	1529.25	15.00 %	8665.75	85.00 %	0	0.00 %	0	0.00 %								
П 18. Разработване на ИПГВР на община Берковица	195	0	0	0.00 %	29.25	15.00 %	165.75	85.00 %	0	0.00 %	0	0.00 %	ОПАК (ОПДУ)	Община Берковица	X					
П 19. Пакет от проекти за прилагане на ИПГВР на община Берковица (Пакетът от проекти в изпълнение на ИПГВР на община Берковица за периода 2014-2020г. ще бъде приложен като анекс към настоящата програма за реализация по Мярка 8)	10000	0	0	0.00 %	1500	15.00 %	8500	85.00 %	0	0.00 %	0	0.00 %	ОП"РР"	Община Берковица		X	X	X	X	X
П.3.4. Диверсификация на икономическите дейности и развитие на селата в общината	150	0	0	0.00 %	22.5	15.00 %	127.5	85.00 %	0	0.00 %	0	0.00 %								
Мярка 9. Създаване на общински икономически модел на интеграция между наличните активности	150	0	0	0.00 %	22.5	15.00 %	127.5	85.00 %	0	0.00 %	0	0.00 %								
П 20. Разработване на Стратегия за насърчаване на инвестициите	150	0	0	0.00 %	22.5	15.00 %	127.5	85.00 %	0	0.00 %	0	0.00 %	ОПДУ	Община Берковица		X	X			
ОБЩО	162 708	14 026	0	8.62 %	35 765	21.98 %	102 077	62.74 %	0	0.00 %	10 840	6.66 %								

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората